

WEST HERZEGOWINA FEST NO. 7.

30.07. - 01.08.2009. ŠIROKI BRIJEG

WHFANZIN

srpanj/kolovoz, 2009. www.whfest.com

**Ono što slušam jednako
je važno kao i ono što
pijem!**

Zakon br. 12.

Zakon br. 67.

**Uvijek postoji razlog
za otići na Žuju**

ŽUJA JE ZAKON!

od 1892.

Ružica Soldo

Rođena 27. veljače 1956. godine u Širokom Brijegu (Dobrkovići) gdje je završila pučku školu i gimnaziju. Na filozofskom fakultetu u Sarajevu diplomirala engleski jezik i književnost, novinarstvo na Sveučilištu u Mostaru, a studij ekološkog managementa u SR Njemačkoj. Na Institutu San Giuseppe, Ravena-Italija, usavršavala talijanski, u Liverpoolu (Velika Britanija) engleski. Prve pjesme su joj objelodanjene 1968. i od tada surađuje u mnogim listovima i časopisima. Bavi se prevodenjem s engleskog i njemačkog. Pjesme piše i na njemačkom, engleskom, talijanskom i španjolskom. Članica je Društva hrvatskih književnika Herceg-Bosne i Društva hrvatskih književnika Hrvatske. Članica je Udruge hrvatskih novinara u BiH, predsjednica humanitarne udruge "Dodir ljubavi", dopredsjednica Ekološke udruge, dobitnica je specijalne nagrade za ženu godine 2003. iz područja kulture i umjetnosti (izbor časopisa Žena 21). Njezina peta knjiga pjesama "Sanjar" je nagrađena književnom nagradom "A.B. Šimić".

ŽIRI ZA METAR KNJIGA

Nino Raspudić

Rođen u Mostaru 3. studenog 1975. godine. Osnovnu školu završio je u rodnom gradu. Maturirao u Trevisu (Italija). Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1999. godine diplomirao filozofiju i talijanski jezik i književnost, a 2004. godine i magistrirao radnjom "Slaba misao" i postmodernistička poetika u suvremenoj talijanskoj prozi». Znanstveni novak na katedri za talijansku književnost od 2000. godine. Bavi se suvremenom talijanskom književnošću u horizontu postmodernog mišljenja. Prevodi s talijanskog jezika književnost i teoriju (Eco, Ammaniti, Vattimo, Pareyson i dr.), objavljuje književnu kritiku i esejistiku. U pripremi mu je knjiga "Slaba misao" i jaki pisci: Postmoderna i talijanska književnost.». 2008. doktorirao s temom Prekojadranski « ; poluorijentalizam) ; . Dominantni modeli konstruiranja slike Hrvata u talijanskoj književnosti od prosvjetiteljstva do danas.

Veselin Gatalo

(rođen 1968.) pisac iz Mostara, književnu je afirmaciju stekao hvaljenim romanom "Siesta Fiesta Orgasmo Riposo" (skraćeno – "SFOR"), objavljenim 2004. godine u nakladi Zoro. Iduće godine, ista je naklada tiskala Gatalovu zbirku priča, koja je pobijedila na anonimnom natječaju naklade Zoro – "Ramba, Drumski i Onaj treći". Knjiga kratkih priča "Ja sam pas i zovem se Salvatore" objavljena je također 2005. u sarajevskoj nakladi Šahipašić. Gatalo je i pobjednik natječaja za SF kratku priču "Istrakon 2003.". Najnoviji roman "Geto" izdan u Hrvatskoj u nakladi ugledne izdavačke kuće AGM, gdje je i doživio pozitivne kritike. Gatalo je profesionalni pisac koji od pera živi a kako sam kaže prve novce od pera zaradio je još u tadašnjoj JNA kada je svojim kući pisao da mu pošalju štogod love. Veselin Gatalo je pisac koji, osim što piše puno, piše zavodljivo, njegov je izraz britak, izravan, ali ne bez smisla za detalje, i s velikim smislom za humor i autoironiju.

O FESTIVALU

Ajde uprti se i šatore ponesi, podno Čavarovog brda i Musolinijevog bunquera gdje Lištica okuku pravi i na kaskadi u kristale se razbija. Stani, zapali logorske vatre i za dernek se pripremi. Skoči pastrovo potočarka, osluhni što mladarija smjera. Bubnajte Nahijski bubnjari, pokrenite ritam mitske zemlje Hercegovine. Deder dodaj glazbe, filma, kratke priče, fotografije, skulpture i slike, nek ekspres lonac hercegovačke kulture eksplodira. Hercegovino zemljo, kulturom napojena, nećeš žedati ova tri dana. Pucat će Ti bostani od crvenila, pipuni od žutila. Nuder veselja i širine na Širokom, ajde mladarijo, ne boj se, vibraciju kreativnu svemiru pošalji.

O FANZINU

Ove godine za festivalski fanzin stigla su 62 rada iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije. U fanzin je ušlo 38 radova i to 31 iz Bosne i Hercegovine, 5 iz Srbije i 2 iz Hrvatske. Svi prijavljeni autori zastupljeni su s najmanje jednim radom, tako da nitko od autora nije zakinut. Korektura, lektura i cenzura nije vršena u tekstovima, svi su objavljeni izvorno, osim dva teksta koji su s ćirilskog pisma prevedena na latinično, kako bi bili dostupni što širem krugu čitatelja. Teme radova su šarolike i najzabavniji čitatelji će pronaći nešto za svoj ukus. Pored amaterskih radova i ove godine se prijavilo nekoliko autora koji već imaju izgrađenu književnu reputaciju. Uživate u čitanju i zaplješćite novom vlasniku metra knjiga.

Tomislav Čavar

urednik: **Tomislav Čavar**

grafičko oblikovanje: **Antonia Zeljko / suradnik: Nikola Galić**

OSVRT NA WHF NO 6

Pitam jutros Ivana Orleanskog na chatu hoće li dolaziti na ovogodišnji WHF, a on mi — ne bez čežnje! — odgovori: Neću moći, idem u London! Nakon što sam dometnuo kako baš i nije lako odlučiti se između Londona i Širokog, mudri Orleanski reče kako je ipak Nikoli poslao jednu priču za književni natječaj, jer jednostavno nema smisla propustiti West Hercegovina Festival.

Ča je pusta Londra kontra Lištica... Šta je pusti Speakers' Corner kontra WHF-a...

Prošle godine, na 6. WHF-u, dežurni kotlovnikar na nebesima uključio je grijanje na šesticu i nije ga smanjivao sve tamo do jeseni.

Ako bismo se ravnali meteorološki, pomislili bismo: 'Ko će mi pu čelapeku ići na Široki... No, nije tako! Upravo promjenom mjesta boravka usred ljetne žege učinili uslugu i duši i tijelu! Izvan te meteorološke začkoljice, osobno gledano, nije mi baš ni danas jasno zašto su mene pozvali u književni žiri, ali Nikola i Tomislav su mi kasnije rekli da smo Sanja, Danijela i moja skoro dvometraška kreatura bili odličan ocjenivački sud za mlade pisce. Uzvratni kompliment možemo i mi izreći mladim piscima i organizatorima WHF-a, premda nam nije jasno zašto se pobjedniku na dar daje metar knjiga, kad bi mu svaka druga materijalna blagodat bila kudikamo korisnija (recimo, kubik eura!)...

Knjigu, uostalom, mlad pisac može i sam napisati (barem nimalo ne dvoji da to može!). U svakom slučaju, prošle godine na WHF-u se pojavilo nekoliko interesantnih potencijala u književnome dijelu programa, a pobjednik Goran Akrapović iz Zenice („Priča o dva sira“), nastavio je stopama Charlesa Bukovskog — ne žuri s objavljivanjem prve knjige barem do svoje 50. godine života.

Ali, ne radi se ovdje samo o mladim ljudima koji nešto stvaraju — na WHF-u se radi o jednome fenomenu drukčijeg pristupa životu.

WHF je neka vrst zbjeaga senzibilnih duša, koje nastoje uteći ispred cyber-silikon-virtual-hightech... terora svakodnevnice. Koristeći pri tome sva moguća dostignuća moderne tehnologije.

Glazbeni dio programa prošle godine bio je istinski poslastica, s tim da TBF s ploča puno bolje zvuči nego live! Zoster ili Kries Mojmira Novakovića su pak bandovi koje uvijek treba imati na ovakvoj ljetnoj fešti. Berette, Malter Ego, KUD Narodne Mošnjije ili Moderato Cantabile su markantne glazbene pojave koje same sebe ne bi smjele olako ispustiti iz ruku!

Na ovakve fešte, učinilo mi se — nadam se da griješim - najmanje dolaze lokalni sponzori, a što se tiče ekipe — tu gotovo da i ne treba reklama! Bez jedne jedine cajke privući onoliko mladeži — pa to je na samoj ivici remek djela!

Sjećam se, primjerice, kada smo na kraju festivala, sklanjajući se od buke koju je proizvodio kulturni i legendarni (ma, neponovljiv!) TBF, Barišić, čavar i ja vršili desant na Žuju (mučki i u mraku), k nama je prišao Rafo - s tako velikim osmijehom na dobroćudnome licu da smo pomislili kako tako veliki osmijeh neće moći sam nositi!

Čovjek koji zapravo rastura na puno skupljim dernećima („Farma“ npr.), svima okolo je dijelio komplimente kako je WHF nezaboravna, ubitačno snažna i važna stvar, kao da smo svi za to zaslužni, a ne Nikola, Goran, Tomislav i njihovi subajpovnici (ružna li izrazaz!).

Na WHF-u, osim toga, može susresti niz neobajšnjivih fenomena.

Recimo, glumca Gorana Bogdana koji ima sposobnost tri dana pričati, voditi festival, najavljivati, što god treba — ali, kad god gledate u njegovome pravcu, bez obzira je li na pozornici ili ne, čovjek priča!

S druge strane, Nikola u tri dana spava samo trinaest minuta (dok se brije), ali sve drži pod kontrolom i zapaža takve detalje za koje većina i ne zna da postoje. Također, filmski program WHF-a jedna je posebnost koju nikako ne uspijevam (valjda zato što se ne usudujem) ispričati. Trebate jednostavno doći i vidjeti koje se originalne ideje vrte po glavama ljudi za koje biste u prvi tren pomislili da niti ne znaju tko su Sam Peckinpah, Robert Altman, Pedro Almodóvar ili pak Billy Wilder, a samo malo im nedostaje da ih dostignu.

WHF-u u vrelini ljetne noći svoju pažnju poklanjaju i mnogi Hercegovci koji svoju domaju vole "daljinskim" diljem svijeta — tko god može, pojavi se tada! Ne doći na WHF, a biti Hercegovac i zateći se tih dana u Hercegovini, ravno je svetogrdu. Ne bih se začudio ako bi se neke od narednih godina pojavio i sam Mamić u pratnji Bandića i Eduarda. Ne vjerujete? Pa, sad... ne vjerujem ni ja, ali za Eduarda nisam sasvim siguran da ne bi došao...

Što ne valja kod WHF-a? Ne valja ako nestane čevapčića, a vi na sedmoj pivi, nadomak sedmoga neba. Pogotovo ne valja kad (ne daj Bože!) nestane piva u dijelu festivalskog prostora na kojemu ste vi pustili žile. Ili ako se pivo ugrije u čaši dok nekog zbunjenoj dami prenosite ono što i sama vidi oko sebe. Dakle, nisu sve samo hvalospjevi, ima tu prostora i za kritiku WHF-a! U tom kontekstu se nadam kako će jedan kolega nakon ovog teksta konačno shvatiti zašto krajem prošle godine WHF nisam uvrstio u top događaje 2008. Ovo je jednostavno neusporediva pojava. Toliko se ne da svrstati, ukrotiti, shematizirati, klasirati, opisati... da ga jednostavno moraš vidjeti i doživjeti.

Ono što će budućnost neminovno zahtijevati od organizatora je nešto malo više brige o logistici festivala, njegovo dodatno standardiziranje, i ustrajavanje na njegovu uvrštavanju u sve proračune i programske skale BiH, Hrvatske, Europe... pa, ako treba, i šire.

Nadam se da ovaj prethodni pasus organizatori neće čitati (ionako neće shvatiti što se htjelo reći), ali ako ove godine WHF (žarobna brojka sedam) napravi još jedan iskorak i probao u neosvojene sfere stvaralaštva, onda će i najveći nihilisti (tipovi ljudi, "ta će oni") morati uzvignuti: Zvijezda je rođena, nema drugih WHF-ova osim WHF-a!

Miljenko Buhač/ Mostar

JEDAN DAN

Nije vjerovao da će jednom završiti u priči. Nije ni slutio. Ležao je na travi posutoj srebrnom rosom i razmišljao da li da ustane i potrči. Ali kuda? Oko njega su se nizali nepoznati krajolici, načičkani kućerci iz kojih su, vjerovatno, virile pušćane cijevi. Odlučio je da ne ide nigdje. Makar ne do povoljnog trenutka. Do noći.

Savio je svoje klonulo tijelo i pored sebe odložio pušku. Osamnaesti sat je kako leži na istom mjestu, zaboravljen od svih. Čak i od neprijatelja. Još lani su svi izlazili na ista mjesto, otimali se oko istih djevojaka. Da, baš lani su jedni druge posjećivali, razmjenjivali knjige i garderobu. A sad se nazivaju neprijateljima. Iz jakne je izvadio keks i prinio ga ustima. Zatim ga je brzo sažvakao i progutao. Činilo mu se da jako hrska. Ostatak je odbacio. Nije želio da zalagajima privlači pažnju. Mogu ga otkriti, mogu čuti kako halapljivo guta, mogu mu se prišuljati i nasloniti hladnu cijev na ožnjeno čelo. Mogu, ali neće. Ne vide ga. Ležao je u gustoj djetelini. Od sinoć je tu. Miris baruta je već izlupio. Oko podne će julska žega u njegovu skrovište, na dašku vjetra donijeti novi miris. Miris ljudskog leša. Znao je to. Iz gornjeg desnog džepa na kojemu je stajao amblem s liljanima, izvadio je komadić gaze, iz drugog bočicu s vodom. Zatim je namočeni komadić gaze prislonio na usta. Ovak o će se braniti. Baš ovako. Kad nahrupe mrtvački mirisi. Kažu da pomaže. Jutra se već rasipalo dolinom. Sunce je škiljilo na jedno oko, vlaga iz zemlje prožimala mu je tijelo. Crijeva su ječala, gladna. Pred sebe je, na mali busen trave, položio sliku. Ana. Gdje bi mogla sad biti Ana, njegova djevojka iz lanjskog života. Njegova posljednja djevojka. Nakon nje nije više imao nijednu, izuzev onih (lakih) koje su za kutiju cigareta bile spremne leći, od nogu u trenu napraviti šestar, bez emocija, bez osjećaja, koje u jeku akta mirne duše mogu čitati roman, ili vesti goblen. Ali one se ne računaju. Ana je nešto sasvim drugo. Deset minuta, samo deset pišljivih minuta autom odavde, u gradu, spava njeno tijelo, u sobi načičkanoj akvarelima. Ana je slikarica. Bila je slikarica do ovoga rata, do užasa, slikala je sve do posljednjeg tretna, sve dok nije podigla oči s platna i odlučno rekla: Čuj, ovako više ne ide. Gledao ju je prodorno, zbunjeno, u nevjerici. Nije se šalila.

Zašto?

Rat će, rekla je, tebe će odvući jedna strana, ja ću ostati ovdje, iako ja nemam svoju stranu.

Ostaću s tobom, rekao je.

Zašto? Da te ubiju, je li?

Ustao je s taburea, pokupio sa stola cigarete i upaljač, jaknu prebacio preko ruke i izašao napolje. Nije se okrenuo prema njenim prozorima. Nije niti želio. Znao je da ni Ana ne stoji iza zavjese kako bi mu brojala korake. Iskliznuo je iz njenog života, tiho, kao komadić svile iz prstiju. Od njega, u Aninom životu nije ostalo ništa, tek knjiga, Jaki mladog Vertera, tek njegova Lota, gore, na trećem spratu, koja ga je prognala sa svoje strane života.

Slijedeće jutro je ušao u komandu. Oho-ho, šta je Mirče, sam se javljaš, zajedljivo je dobacio bezbjednjak.

Nije rekao ništa. Zaduzio je uniformu, nekakvu raštimanu pušku, ranac, zašiven na dva mjesto, dobio je čizme koje se kopčaju sa strane, u koje su mu jedva mogla stati stopala kad obuče malo deblje čarape. Dali su mu nekakvu pločicu i na njoj utisnut broj: 014552, da ga arhiva pamti ako se nikada ne vrati. Dobio je čak i dvije kutije cigareta. Ovo ti je za dva dana, rekli su mu. On ih je ispušio za dva sata. Dali su mu kartu puta smrti kojim se spremao poći. Zatim su zatvorili vrata, nasuli rakuju i nazdravili. Bezbjednjak i oružar. On je odšetao s puškom na ramenu, pravo u diverzante. Oni su ostali u komandi, opkoljeni teškim balvanima, vrećama s pijeskom, u sigurnoj bazi, lišeni emocija, s flašom rakije na stolu, uvjereni da će kraj rata dočekati na nogama. Ležao je u travi, keks koji je bacio razvlačili su mravi. Iznad glave mu se kočperio pauk. Tanki svilenkasta čipka škakljala mu je lice. Nije se pomjerio. Jedva da je disao. Noćnu tamu, zamijenio je vreo, sparan dan. Čuo je ljude kako psuju, čuo je kako oplakuju svoje mrtve, čuo je škripu kočnica. Pazi, snajper, tiho, čući, požuri. Sklanjali su svoje leševe, njegove lanjske kolege, njegove drugare koje je još lani posjećivao, iste one s kojima se otimao za djevojačku naklonost, kojima je i od kojih je, posudivao knjige. Ali ništa više nije isto. Zaspao je. Umoran i klonulo, stisnut u položaj fetusa. Kako se čovjek od dva metra može sklupčati u jednu šaku, mislio je, dok su mu očni kapci, otežali od umora, prekrivali oči.

Sanjao je Anu. Slikaricu. Svoju lanjsku djevojku. Sanjao je Lotu i Vertera. U snu su njegove muke bile teže od Verterovih. Ležao je na krevetu, omamljen od prošle noći. Ana ga je škakljala po tabanima. Zatim se razbudio i savio svoje ruke oko njenog mršavog, gimnastičarskog tijela. Vodio su ljubav satima, sve dok se nije oglasio ezan, sve dok zvono na crkvi nije odzvonilo dvanaesti put.

Podne je, diži se.

Nigdje nam se ne žuri.

Već sam trebala biti na poslu.

Ne idi.

Moram.

Nemoj.

Moram.

Poljubila ga je u razdjeljak. Dva raspolučena pramička kose, podijeljeni na sredini tjemena, padali su mu na ramena. Kao kod antičkih bogova. Ali on je bio pjesnik. On je bio bog oćaja. Makar takvi su bili njegovi stihovi. „Nije tačno“, branio bi se pred društvom. Pa zašto onda pišeš o bijedi, zašto dozivaš krikom upomoć, zašto se bojiš da će sve jednom u velikom prasku da nestane?! Zašto, pitali su ga. Nije znao. Pokušavao je opjevati osakaćeni svijet. Svijet u koji je i sam upao, trgnuvši se naglo iz sna. Ane nije bilo, ni ezan se nije čuo. Tek zvono na obližnjoj crkvi ga je upozorilo da je tri sata poslije podne. Bio je mokar od znoja. Teška vojnička jakna pokrivala mu je tijelo. Kosa mu se rasula po travi. Mravi su puzali u njoj. Mislio je na Lotu, na Vertera, na Zagajevskog, na osakaćeni svijet, mislio je da ustane i potrči. Ali nije. Iz džepa je izvukao pločicu, 014552, broj, njegov broj

kad ga jednom ne bude. Postao je broj. Pomislio je na bezbjednjaka, na oružara, na litru rakije, na njihove noge podignute visoko na sto. Osjetio je kako se od umornog vojnika pretvara u bijesno pseto. Privukao je pušku. Pritegao žizme i stao puzati misleći na stihove: Noćas se moje želo žari Noćas se moje vjede pate, I moje misli san ozari, umrijaću noćas od ljepote...

Odlučio je. Još samo dvije pjesme. Još samo dvije pjesmice da složi u svojoj glavi, i da konačno potrči. Dug je put do vječnosti i mi ga prelazimo čutke i u miru, sjetio se stihova odbjelog pjesnika. Zatim je čvrsto stegnuo pušku i počeo da trči.

Trčao je dugo, skoro vječnost, sam i bez prijatelja. Dan se odvlačio svom zenitu kad je konačno zapucalo. Nadao se, dok je trčao, da su ga poznali kroz snajpersko oko. Ali se nije nadao da će pucnji stati. Poželio je da s druge strane stoji neko od njegovih lanjskih prijatelja i da sklapa stihove u kojima se davi čovjek koji u inat svima trči do konačnice, do neke nove pjesme, do bezbjednjaka koji će prekriti u notesu još jedan broj, do oružara koji će požaliti za onako dobrim čizmama, do Ane, koja će u tajnosti živanu sliku premazati crnom tintom, do mezarja, na kojemu će neko napisati, Mirče Atifović, pjesnik koji je pokušao popraviti hromi svijet. Trčao je dok su mu meci bucali tijelo. Dok ga nisu prekrili zemljom. Trčao je sve dok nije odzvonilo. Sve dok nije odzvonilo, trčao je i nije želio pasti. Zatim je nečija ruka iznad njegove glave nacrtala cvijet ljiljana, podigla sliku sa spržene zemlje, okačila je na vidno mjesto, u spavačoj sobi. Tek onda je došao kraj, i tek onda su muke Vertera i Lote, konačno prestale. A svijet oko njih ostao je jednako sakat. Do neke nove knjige, do nekog novog rata.

Ana se podigla sa hladnog kamena. Onako, u crnini, izgledala je poput vrane zalutale na ogromno platno prošarano bijelim bašlucima. Jedino to je još ostalo. Uspomene, slike i poneki stih ispunjen krikom. Nije vjerovala da će ga ikad zapisati u svijetu koji žepesa na obje svoje noge. U svijetu koji ljude dijeli na ove i one, u svijetu koji prezire malenu grupicu onih koji su odabrali, baš poput nje, da ih boli s obje strane srca.

Adnan Repeša/ Blagaj

“DNEVNIK PROPALA DANA, MJESECA, GODINE”

Probudio sam se. Prva stvar na koju sam pomislio bila si ti. Ne znam jesam li i otvorio oči, a već si mi bila u mislima. Previše, rekli bi neki. Ipak premalo po meni. Rukom prebirem po krevetu tražeći mobitel. Ne zanima me koliko je sati, vrijeme je za mene ionako davno stalo. Gledam samo ima li kakav propušteni poziv ili poruka od tebe. Nema, ekran je prazan. Ništa čudno, prazan je već danima, mjesecima, godinama. Ležim, ležim i razmišljam. Svako malo zadržiti mi ruka, pa pomislim da nije vibracija na mobitelu. Nije. Ležim. Sati prolaze. Stiže poruka od prijatelja za kavu. Ustajem i oblačim svoj kostim obična, normalna čovjeka. Dobra gluma je najbolja maska, a ja sam oskarovac. Nitko mi ne može ništa. Smiješkom vrijednim milijune komentiram dnevne novosti i zbivanja. Nitko ništa ne zna. Nitko ništa i ne treba znati. Par sati dobre glume iscrpljuje čovjeka. Vraćam se kući i ponovno ležim. Odmaram i razmišljam. Osjećaj praznine struji kroz tijelo, kao žile pune zračnih balona koji pucketaju i poskakuju. Radit nešto previše korisno ni ne pomišljam. Ležanje je sve što mi treba. Večer je. Ležim ispred televizije. Katastofe diljem planete, a nigdje blizu mene. Šteta. Odlazim vani. Popit ću pivu-dvije, barem da popunim par decilitara one praznine, ili barem da ispadne da je popunjavam. Gluma i dalje postojava. Oskar garantiran. Osjećaj uspješno obavljenog zadatka - neprocjenjivo. Vraćam se kući. Televizija, filmovi, serije, romantika. Super. Baš što mi treba. Gasim i odlazim u krevet. Ležim. Ležim i razmišljam. Još jedan pogled na mobitel, opet ništa. Odoljevam trzanju ruke koja kreće prema brojevima da napiše poruku. Ne, to mi ne treba. Mogu ja to. Ležim. Zaspao sam.

Albert Ptičar/Ljubuški

MIRNO TREŠNJEVAČKO SUSJEDSTVO

Milostiva je gospoda Kelčec mirovinu zaslužila na odjelu parfumerije Narodnog Magazina u centru grada. Blagodareći umjerenosti u ishrani, odmijerenosti u postupcima i doziranom udjelu u društvenom životu, vitalnost je uspjela sačuvati i u ranim sedamdesetim godinama.

Zvonimir dvoji oko upisa na studij strojarstva ili filozofije. Ni scenski pokret nije mu mrzak, mada fakultet ekonomije smatra financijski najpotentnijim (i s najboljim komadima). Nije Zvone svestran, iz matematike 2, hrvatskog jezika 3, ubija ga totalna konfuzija oko izbora budućeg zanimanja. I majicu za subotnji izlazak na špicu bira po dva sata, a ovo su kao ozbiljnije stvari.

- Izbor vlastitog zanimanja trajno određuje tvoj budući život- tiranizira otac svake večeri od kada je, potežući svoje političke veze, omogućio sinu da maturira gimnaziju sa solidnom trojkom.

Gospoda Kelčec život odbrojava kroz uhadanu dnevnu rutinu. Budi se još za mraka, pa sporim korakom odlazi na Plac. Anticipirajući dobar pazarni dan, sujevjerni seljaci prodaju robu po znatno nižoj cijeni prvim jutarnjim mušterijama. Na tržnici kupi svježu salatu ili neprskan komad sezonskog voća, a potom svijeću i dvije bijele ruže za grob svog Martina. Deset godina gospodu Kelčec put s tržnice vodi do Mirogoja. Zapali svijeću za dobru dušu svog Martina, a mirisom ruža oplemeni vlažan jutarnji zrak gradskog groblja.

Zvonimir je prilično samostalan mladić. Ako poželi čuti mamu- telefonom nazove obližnji solarij, ako mu treba lova- okrene broj gradske uprave i traži starog. Rastao je sam, ispred televizijskog ekrana, u prostranom trosobnom stanu na Trešnjevki. Zahvaljujući dobrom obrazovnom programu TV Zagreb nije postao nesocijalizirani društveni šljam. U školskim radovima iz hrvatskog, na temu Najbolji drug, pisao je o Cobri Vragecu. Ako se tražio sastav O najdražem kućnom ljubimcu, Zvone bi se prisjetio nezaboravnog Jelenka i počeo pričati o najljepšim malim rogovima u šumi.

Gospoda Kelčec ima kćer Mariju. Marija je mamu učinila bakom još prije sedamnaest godina, a dvije godine nakon toga status bake poduprla. Velegradski život nepopravljivo transformira obiteljske odnose. Gospoda je Kelčec bila nezamjenjiva kada je trebalo pričuvati unuke, zapostavljene zbog poslovnih karijera svojih roditelja. U kasnijem dobu djevojčice je više privlačilo gluvarenje sa škvadrom, ispred bloka, nego bakine štrukle i neprskane jabuke. Tako je gospoda Kelčec lagano uhadala svoju dnevnu rutinu, rečenu tek rijetkim vizitama frustrirane kćerke Marije.

Zvonimirovi roditelji vikend namjeravaju provesti u Budimpešti. Besplatan odmor uglavljen je u projekt regionalne suradnje Alpe - Adria. Zvone će biti ostavljen doma, ukoliko se svečano obaveže da će marljivo spremati prijemni ispit za neki od zagrebačkih fakulteta.

- Ma, naravno. Ne brinite ništa, planiram dovesti i budućeg kolegu da vježbamo timski, nešto poput Amerikanaca!- spremno je slagao Zvone, s desnim dlanom položenim preko srca.

Mama je odahnula, može se početi spremati za put (skoknut će nakratko do Pradinog dućana po par prikladnih krpica). Tata preko volje otvara lisnicu i sinu pruža par stotica da si kupi pizzu i Colom počasti druga.

Gospoda Kelčec pognutim korakom broji tamne stube do drugog kata.

- Automat stubišne rasvjete prebrzo isključiti svjetlo ili je moj hod, s godinama, postao sporiji?!

Nesigurnim pokretom pokušava napipati rukohvat metalne ograde. Svjetlo se pali i starica upućuje pogled zahvalnosti susjedu s trećeg kata, koji stubište preskače i u letu joj naziva dobar dan. U svom se stanu osjeća najprijetnije. Vani rijetko izlazi, otkako joj je najbolja prijateljica slomila kuk za vrijeme tužaranja. Kćer je Marija kori zbog povlačenja u sebe, govoreći kako je introvertnost mali korak do velikog ludila. Što li joj tek govori izda leđa? Rijetko razgovaraju jer je generacijski jaz predbuk da bi se mostio banalnim temama.

- Mama, tate više nema! Trebaš početi živjeti svoj život, a ti deset godina svakodnevno sjediš na hladnom mramoru Mirogoja i razgovaraš s nekim

tko te ne može čuti! Mama, tebi je potrebna liječnička pomoć!

Veza se naglo prekinula. Gospođa Kelčec ne treba savjete, topla riječ i iznenadan posjet bila bi sasvim dostatna zamjena. Duboku starost, svakako, ne bi doživjela da je dopuštala da se olako remeti njezin duševni mir.

Po Kazimiru možeš naviti sat. Ukoliko želiš da ti kasni petnaest minuta. Kada je kroz okvir vrata promolio svoju ružnu glavu pizza je bila ledeno hladna.

- Hladno tijesto spašava mikrovalna pećnica, a Kazinjo faci ne bi mogao pomoći ni plastični kirurg Glumčević- zločesto razmišlja Zvone dok podgrijava omiljeni junk - food sa šunkom i tankim slojem Mozarella sira.

Udžbenik matematike Kazimir je spremno uklonio sa stola, a potom se stao ogledati u zrcalu kućnog bara birajući boce žestokog pića. Večer su započeli Chivasom, čiju su vatru bezuspješno gasili čašama hladne Coca-Cole. Pogledali su snimak neke bezvezne utakmice (Cibalijska Dragovoljac 0-0), a potom pažnju posvetili erotskom kanalu kablovske TV. Kazo se potom ispričao, šakom poklopio usta i žurno oteturao u pravcu toaleta.

Zvonimir spremno podigne čašu s whiskeyem i gromko uzvikne n-tu zdravicu:

- Živjeli, gospodo brucši, napredna inteligenciju i siva eminenciju demokratske Hrvatske!

Nemir koji se uvukao u tijelo nakon telefonske prepirke s Marijom odgaga san gospodi Kelčec. Sutra je ravno deset godina otkako je njen dobri Martin platio danak neumjerenoj konzumaciji hrane i alkohola. Karakterne suprotnosti tvorile su čudnovati sklad, njihovu obiteljsku harmoniju. Starijim prijateljima se činilo da su gospođa i gospodin Kelčec samodovoljni. Godine zajedničkog života na mirnoj Trešnjevci prošle su u trenu. Buketom bijelih pupoljaka planira obilježiti dekadu fizičke razdvojenosti.

Gospođa Kelčec upali stolnu lampu i potraži svoje naočale za čitanje. Nekoliko stranica domaće beletristike vratiće ponovno spokoj u njenu dušu i skratiti vrijeme do ranog jutra. Iznenadi je potmula lupa, koja je dolazila iz pravca plafona.

- Susjedi s trećeg kata, oportuni politikant i njegova izbjahana gospoja, neubičajeno su bučni za ovo doba noći. Vjerojatno slave rođendan u obitelji,

piju i pjevaju veselice, brojeći svoje godine.

Kada bi imala sugovornika u ovoj dugoj noći, rekla bi mu Da čovjek svoje vrijeme ne broji već odbrojava u unaprijed projiciranom trajanju i da je iluzija ljudske zrelosti tek smiješna mjera naše potrošenosti.

Vremešna gospođa refleksno odmahnu rukom, dohvati knjigu s noćnog ormarića i okrenu obilježenu stranicu intrigantnog romana o životu samohrane majke u predratnom Zagrebu. Potom pogleda na sat, zadovoljna konstatacijom da je još samo sat vremena dijeli od redovnog jutarnjeg odlaska na Plac.

Kazimir pokazuje tragove oporavka, par rundi pića kulturno je zaobišao. Sada traži telefon i nasumice okreće poznate brojeve djevojaka u kvartu.

Aparat dugo zvoni, a onda se začuje pospan ženski glas:

- Halo.

Kazo promjeni boju glasa i svakoj djevojci ponovi isti upit:

- Šta trenutno imaš na sebi? Ja ležim gol i mislim na tebe!

Telefonska linija počne emitirati sintetički ton tu-tu, a dečki padnu u nezaustavljiv smijeh. Bocu Chivasa neprimjetno je zamijenio dobri, stari Ballantines.

Kazimir se ubrzo zasitio igre telefona:

- Zvone, tvoje djevojke su tako dosadne u svojim pamučnim spavaćicama. Moramo, pod hitno, potražiti novi vid zabave.

Mortus pijani domaćin nije imao snage pratiti ubitačan ritam svoga gosta. Njegova uputa "Da se ništa u stanu ne smije dirati bez

pitanja" očigledno je stavljena van snage.

Kazimir je u ostavi pronašao skije i njegovi govori sa zimskom opremom izgledaju ludo komični. Potom je ingeniozno predložio natjecanje za Zlatni globus Trešnjevke, imitirajući glas TV komentatora Bože Sušeca. Pijani Zvone nije shvatio svu ozbiljnost njegovog nauma. Ispijao je čašu i glasno skandirao:

- Naprijed braća Kostelić! Malo nas je, al' nas ima!

Tek kad su se pijani ludaci našli na stubištu zgrade Zvonimir je skužio da je vrag odnio žalu. Kazo se pozicionirao na vrhu stubišta i čakao da upaljena stubišna rasvjeta označi start utrke. Svjetlo se upalilo i na vrhu strmog stubišta nastalo je komešanje. Zvonimir je pokušao pijanog frienda vratiti natrag u stan. Kada je automat stubišne rasvjete prekinuo strujni tok, Kazo je nakratko odgrnuo svog domaćina i krenuo u svoj nezaustavljivi spust.

Gospoda Kelčec je prihvatila ceker lijevom čakom, istovremeno pokušavajući gurnuti ključ u cilindar brave na vratima stana. Iznenadan nestanak svjetla dodatno je usporio pokrete drhtave ruke, koja je bezuspješno ciljala tanki prorez za ključ. U tom trenu starica začu strašnu buku i lomljivu s trećeg kata, hitro okrenu glavu i ugleda tamnu siluetu koja joj nezaustavljivo hrli u susret. Snažan udar i neugodna tjelesna bol trajno su odgodili staričinu naum da bijelim ružama obilježi desetu godišnjicu smrti muža Martina.

Kada se rasvjeta ponovno upalila Zvonimiru je zastao dah. U dnu je stubišta ugledao isprepletana tijela i čuo potmule jauke pijanog frienda i stare susjede. U košmaru se sjeća Kazinog napora da se uspravi na noge i pokuša da vezove skija otpetlja iz mreže zelenog cekera. Pami još i unošenje stare susjede u njezin stan, a sve ostalo prekriva amnezija izazvana paničnim strahom od roditelja. Ne zna ni kad, ni kako je Kazimir napustio stan.

Iz drhtavog delirija prekinuo ga je zvuk zvona na vratima i nasmijano lice roditelja, koji su se pojavili sljedećeg dana zatrpani plastičnim vrećicama s logom dizajnerskih kuća.

Mama je pružila poklon svom sinu i nastavila započeti razgovor sa svojim suprugom.

Odmahivala je glavom komentirajući nevjerojatnu vijest iz susjedstva:

- Sirota gospoda Kelčec! Upravo smo na stubištu sreli njenu kćer Mariju i upitali za zdravlje štovane gospode, a ona suznim glasom veli Gospodu mamu smo jutros morali prebaciti na Vrapče. Godine su joj definitivno pomračile um. Jučer rano pala je niz stubište i polomila kuk i nogu, a onda je liječnika satima uvjerala kako ju je, zapravo, s leđa pokupio pravi pravcati smučar!

O, teška sirota starosti!

Almir Alić/ Tuzla

ABORT

- Hodi vamo. Znaš li ti šta zači „abort“? — upita me djed jednog dana kad sam se slučajno zadesila na njegovoj teritoriji — njivi. Brada, neobrijana nekoliko dana u kojoj su crnci i bijelci na istoj strani, bila mu je u ravnini nosa, a usne su mu se razvukle u osmijeh. Uživao je u spoznaji da je našao riječ kojoj ne znam značenje, a zovem se nekim stručnjakom za to. Pretpostavljala sam da moje znanje o toj riječi nema nikakvu veze sa djedovim, pa sam odgovorila:

- Ne znam. Šta znači?

Pokazao mi je prstom na naš vanjski WC i sve mi se samo kazalo: na njemu je velikim crnim slovima pisalo ABORT.

- Nikad nisi čula za taj izraz?

Odmahnula sam glavom s grimasom čuđenja. Nisam imala kad ozbiljno razmisliti o tom označitelju jer mi je djed već počeo prezentirati historijat aborta.

- Da ti ispričam. Danas sam išo kupit farbu za WC pa sam se malo našalio s trgovcem, jednim mojim jaranom, ne znaš ti njega, na taj račun. Kaže da mi ne bi bila loša zelena. Ma ne bi ja zelenu, ista je ko trava kojom mi je sva njiva pokrivena, a ja hoću da mi dvorište bude veselo, šareno. On onda predloži crvenu. Neću, vala, ni crvenu, župa mi je takva, a pošto su jedno do drugog, WC se neće isticati. Pokušao je s onom prljavožutom, oker il kako je već vi zovete. Reko: „Pa taj će mi odma izgledat usran.“ Doda mi plavu. Reko: „Može plava, boja neba, a bar se na njega ne može niko popišat.“ Izvini ti što ja tebi ovako govorim, ali tako je bilo.

„Otkud mu abort?“, pitala sam se kasnije. U Bosni bar izraza za WC ima koliko i samih objekata: zahod, hala, čenifa, toalet, nužnik, WC... Kod njega „abort“. Jeste li ikad vidjeli bosanski vanjski WC? Obično je toliko dug i širok u da u njega može stati jedan čovjek, mada je i to upitno ako se vrata otvaraju unutra, a čovjek je elegantno popunjen. Neki su napravljeni od cigle, ali su mnogo češći oni od dasaka, pokriveni lepenkom ili crijepom. Mene je uvijek interesovalo zašto im je rupa (ako tu nije čučavac) u obliku trokuta, ali neke stvari zauvijek ostanu misterija. Na desnoj strani se nalaze flaše napunjene vodom, negdje i toalet papir, a negdje samo jedno od toga dvoga. I naš plavi abort je od dasaka, ali dimenzija nečije dnevne sobe. Na sredini mu je zabetonirana WC-šolja i pored nje toliko kanistera s vodom od 5 l, da sam pomišljala da jedna firma za flaširanje vode radi samo za nas. (Ništa čudno ako se uzme u obzir da naša župa ima roletne.) Nade se tu i nekoliko toaletnih papira. Ipak, u jednom sam podržavala djedovo mišljenje: nijedan ovaj objekat nije baš zaslužio da se zove „Water Closet“, mada mu je skraćenicu najlakše napisati.

Zašto abort? Počela sam razmišljati o značenju ove riječi u engleskom jeziku, što mi je predstavljalo opravdanje kad mi je bilo mrsko raditi išta korisno, pa sam ja kao istraživala veze među jezicima. Učinilo mi se da ima smisla. Trudnica pobaci dijete, čovjek pobaci svarenu hranu. Abortiranje znači da trudnoća nije uspjela, a i vršenjem nužde izade hrana koja nije uspjela da ispuni kriterije (hranjivosti) koje nameće ljudsko ili životinjsko tijelo. Helem, najviše me zabavljalo mišljenje da abort znači odustajanje, baš kao na kompjuteru. Uvijek sam zamišljala poljoprivrednika, čije radno odijelo i nekoliko brojeva veće čizme, koje se protežu preko nogavica, prekriva blato, zov prirode natjera na trčanje niz njivu (kako ne bi posao, zemlju, nosio kući) da bi u vanjskom WC odustao od patnje koja mu se nalazila u trbuhu i vukla mu misli u crijeva umjesto u glavu. (Da ne bude zabune, i dio moje porodice se bavi zemljoradnjom.)

Taman sam se pomirila s činjenicom da će meni abort biti, kao Englezima vrijeme, glavna tema sa svim prijateljima i poznicima koji mi svrate iza kuće, a ono se desi preokret: abort je osvanuo sa zakucanom daskom preko svoga naziva. Djed je uvijek ima osjećaja za uređenje prostora, pa je shvatio da nije lijepo da svi koji mi dodu u goste gledaju u neophodni objekat i razmišljaju o njegovom nazivu i funkciji dok jedu jer je jedan balkon bio okrenut prema njemu, a i sto i stolice su se nalazili iza kuće. Nije htio priznati, ali je posumnjao da svi misle kako je taj izraz on izmislio, a to ga je vrijeđalo, pa se poveo za izrekom ako ti dvoje kažu da si budala, ti se valjaj i izbrisao dati naziv. (Ubrzo nas je o izmišljenom nazivu razuvjerio Fazel Zlatinović, ali djed ionako samo dnevnik gleda.)

Mnogi stranci se nisu najbolje snalazili u našem dvorištu kad su ih crijeva natjerala da svrate, a i oker reklama iznad vrata firme nije mogla ostati bez natpisa, pa sad na njoj stoji „VC“. Moj djed je bio dobar učenik pa nije zaboravio da treba čitati kako se piše, a pisati baš onako kako se govori.

Amra Razić/ Živinice

BIH (BAHATOST I HEDIPATIJA) NAD ČOVJEKOM MALIM

Ja sam inspirirana vreća zla. Vrlina mi je ništavilo, a ime mi je propast. Putujem u beskraj tišine i ulazim u krajnost. Tražim slobodu tamo gdje je nema. Gledam oko sebe i hladan znaj me oblijeva. Na horizontu razni vjetrovi mišljenja vijore zastave uma. Primjetio sam bijes koji nitko drugi nije i ubili me jer sam vidio ono što su htjeli sakriti. Dolazim iz svijeta u kojem se rađaju djeca, a ne rađa se čovjek. Bježim od samoće, a želim biti sam. Bog je mrtav, a ljudi su zvijeri. Izvade ti razum, a savjest ti peku pod saćem. Dušu ti trgaju, svaki na svoju stranu, a srce ti okreću na ražnju. No, nekad meke srce otvrdlo mi, a sada osjećam da mi se i duša pretvara u želik. A vi... Putujete bez cilja kroz lažni mir, a iz dubine bića vas potresa nemir. Najbolje bi bilo da zaigraete ruski rulet, pa da metak barem jednog od vas pogodi u taj nemir, čijom smrću bi nestao i lažni mir. No, uvijek se nade nešto što u čovjeku probudi nemir koji oslobađa polet što ga vodi na vrhunac strasti. Nalik je atmosferi u birtiji u kojoj uvijek ista klošarska lica za šankom ložu kao žedni psi u svojim propalim životima. Glumimo u filmu o beznađu, a najviše nas dotuku istinite scene. Istina je ono što zaboli kada ju susretamo u pustoši duše, na putu za vječnost, kojim hodamo bos i krvavih nogu. Najživlji smo kada osjetimo bol. Ona je sredstvo koje pokreće stvari. U boli se radamo, u boli umiremo. Bol nas potiče na sjećanje više i od sreće. Zato ne želim biti kao drugi. Ne želim se sjećati samo lijepih stvari i sretnih trenutaka jer ne želim biti zvijer. Tko ne pamti, iznova proživljava, ali ja ću ipak biti spreman na zaborav. Bit ću spreman ponovno proživjeti ono što nekad bijaše svjetlost, a s vremenom postade tama, stari prijatelj moga kompliciranog uma. Anarhizam u krvi, a u srcu želja za slobodom. Ona je jedino što sam sanjao u dugoj, neprospavanoj noći. Past će mi u zagrljaj kad se odlučim probuditi. Ali i dalje će sve ostati iluzija, jer vaši mali mozgovi postaju sredstva preko kojih uživaju i odmaraju se oni koji su na višoj razini...

Drago Ljubić/ Široki Brijeg

PREKIDAČ

Toga se prosinca zima nekamo povukla. Kao da se pokorila vijestima o globalnom zatopljenju. Odnekud bi se pojavila samo noću kad prođu vijesti i vremenska prognoza. Dokaze o strahotama klimatskih promjena stariji su tražili u licima djece koja su se naguravala hvatajući loptu i bacajući je u pravcu previsoko postavljenog obruča iznad njihovih oznojenih glava. Nekada su u ovo doba godine (dva dana prije Božića) djeca promrzlih prstiju gađala jedni druge snježnim loptama ili se klizala niz zamrznute strme puteljke, a posljednjih godina (nije li to ozbiljna poruka poludjelom svijetu) u proljetnim se majicama znoje trčeći za loptom. Kiko, najmlađi među dječacima, stajao je postrance izbjegavajući nespretna naguravanja starijih. Odjednom je pred njega pala lopta kao dar s neba.

Pucaj, viknuo je njegov suigrač dok su ostali začudeno stajali kao da ne razumiju kojom je logikom lopta dospjela u Kikove ruke. Kiko je s obje ruke uhvatio loptu, sagnuo koljena da bi pojačao izbačaj i pogled usmjerio prema obruču. Dok su ostali zauzimali položaj ispod koša, ledima okrenuti Kiko, on je ispustio loptu ispred sebe i otrčao u dvorište kao da se odjednom probudio iz sna i shvatio da nikada neće postati zvijezda hrvatske reprezentacije s brojem 14 na dresu. Otrčao je u kuću i bez riječi kaži prstom pritisnuo prekidač za paljenje – gašenje žarulje postavljene pod samim krovom kuće na istoj strani na kojoj i drvena ploča i obruč pod kojim su klinci šamarali loptu do iznemoglosti.

- Zašto pališ svjetlo? - prijekorno ga pogleda čača preko čaše crnoga vina.

- Ne palim. Gasim ga, bilo je upaljeno!

Prekidajući rijetke trenutke preblagdanskog hedonizma što ga je uz vino i prosušenu svinjsku ribicu dijelio s kumom susjedom, otac je ustao i pogledao prekidač. Nešto je promrmljao o „prokletom majstoru“ (koji je još jučer mijenjao baš taj prekidač) i modi koja se svodi na „okreni sve naopako“ pa onda i položaj šaltera koji je uvijek pritisnut prema dolje značilo „upaljeno“ a sad, po novom, eto, to je položaj za „ugašeno“.

Tek što je sjeo, na vratima se opet pojavio Kiko.

- Tata, opet upaljena vanjska sijalica!

Uslijedila je ozbiljna provjera instalacija. Otac bi pritisnuo prekidač dolje-gore a Kiko je podignute glave i pogleda uprta prema žarulji jednako dovikivao kroz prozor: „upaljena... opet upaljena... upaljena...“

Oduvijek je bilo problema s tom vanjskom rasvjetom postavljenom na čošku kuće na visini od pet metara. Kad crkne žarulja u spavaćoj sobi, wc-u ili u hodniku, nema problema: bilo tko je mogao popeti se na staru drvenu stolicu i zamijeniti pokvarenu žarulju novom. S vanjskom, što se sad nije dala ugasiti, druga je priča. Kad bi crkla, a to se događalo poslije svake kiše, trebalo je organizirati pravi mali timski poduhvat. Valjalo je uže tom spojiti dvoje drvene ljestve (jedne je uvijek trebalo od nekoga posuditi), nasloniti ih o zid i popeti se na vrh, što nije bilo bez rizika s obzirom na Karlovih stotinjak kilograma. Kao odgovoran otac, Karlo nije prepuštao dvojici sinova tu vratolomiju držeci da su još uvijek nedorasli poslovima u zraku, pet metara iznad zemlje. Dok se Karlo penjao, oprezno provjeravajući izdržljivost svake drvene letve, sinovi su pridržavali bočne strane a supruga vrhovima stopala pritisnula dno ljestava priječeći klizanje. Samo zbog toga složenog i opasnog postupka zamijene, Karlo je pristao, na nagovor majstora, ugraditi suvremeniju štednu žarulju. Iako višestruko skuplja od obične starinske žarulje, nova je imala svoje prednosti. Jednom kad postaviš štednu žarulju (iamačio je majstor) miran si nekoliko godina. Važnije od svega, to je štedna žarulja koja nakon nekog vremena svoju cijenu opravda uštedom sve skupljih strujnih kilovata. Dok je majstor zbrajao cijenu običnih žarulja i njihov vijek trajanja, sve to množeći i uspoređujući

VRT SMRTNIH ŽELJA

s cijenom moderne štedne žarulje, pa opet oduzimajući uštedene kilovate, Karlo je mislio samo na opasnosti pri penjanju uz dvoje vezane ljestve. Prije nego je čuo iznos godišnje uštede, prihvatio je ponudu: od jučer je imao novu žarulju, ali i novi problem — nije se mogla gasiti.

Sačekat će da prođu blagdani, govorio je, onda će nazvati majstora neka popravi što je krivo napravio. Da se isti problem dogodio sa običnom starom žaruljom, jednostavno bi ju razbio nekom motkom. Ovakom, nova je štedna žarulja preskupa da bi ju razbio a potrošnja struje neznatna da bi zvao majstora, sad uoči blagdana.

Nikada kao tih dana kroz Karlovu kuću nije prošlo toliko neočekivanih gostiju. Ljudi bi navratili, čestitali Božić, pa usput, nakon čaše vina, pri odlasku napomenuli da nije ugašeno svjetlo na čošku kuće. Poneki bi, kao vinoljubac Stipe, zaboravili spomenuti žarulju nakon nekoliko čaša vina pa bi se vraćali u kuću odmah nakon što bi iz nje izašli i dobrohotno upozorili na nepotrebitni trošak. Prolazili su dani a ljudi su na sigurnoj udaljenosti počeli pričati o Karlu, čudaku koji uporno odbija ugasiti žarulju. Najuporniji je bio Stipe, čovjek za kojega se govorkalo da je „malo onako“ i koji je već godinama živio sam unatoč brojnoj obitelji (ali, to je neka druga priča). Svaki put kad bi došao upozoriti Karla da ugasi žarulju, zadržavao bi se sve dulje. Kad je došao peti ili šesti put, i već poslovično spomenuo upaljenu žarulju, sjedajući (ovaj put bez zatezanja) za stol na kojemu je stajalo nekoliko čaša i bokal crnoga vina, Karlo je odmah započeo razgovor kao da želi riješiti neke davno postavljene dvojbe.

- Stipe, znaš li ti što je to štedna žarulja?

Stipe se smješкао kao da daje točan odgovor na nagradno pitanje u nekom kvizu.

- Kako ne bih znao. Pa imam i ja u hodniku, sin mi je donio one godine kad se odselio, i još nije crkalo!

- Izgleda da ne znaš, Stipe! Ništa ti ne znaš - nastavio je Karlo, učiteljski podižući kažiprst — ni-šta! Jer štedna žarulja uvijek mora biti upaljena! Razumiješ li, u-pa-lje-na! Kako će štedjeti struju ako je ugašena, čovječe? Kako? Ako je ugašena, ona je ista kao i obična stara žarulja, zato mora biti upaljena jer samo tada štedi struju. Razumiješ li, čovječe?, mo-ra-bi-ti-u-pa-lje-na!

Stipe je jedva primjetno klimao glavom. Oni koji su ga bolje poznavali, kad bi ga htjeli opisati, govorili su da je „dobro naivan čovjek“, naglašavajući ono „dobro“ kao količinu njegove naivnosti a ne kao dobrotu njegove duše (premda ne bi trebalo dovoditi u pitanje Stipinu čistu dušu i dobrohotne misli).

Kao da su se o svemu dogovorili, Karlo je natočio vino i nazdravio Stipi. Nisu više pričali o žaruljama a Stipe je postao nekako nervozan i odsutan. U dva maha je ispio vino i pozdravio se, izmišljajući neku obvezu zbog koje mu se žuri.

Iste večeri prolaznici su primijetili da je u hodniku Stipine kuće cijelu noć upaljeno svjetlo što nije bio običaj do tada. Nakon nekoliko dana nitko nije ni obraćao pažnju na novi Stipin običaj. Govorkalo se o samačkom strahu što se prije ili kasnije uvuče u ljude koji godinama žive sami pa danonoćno drže upaljeno svjetlo u kući. Samo zbog te pretpostavke Stipu nitko nije podsjećao da mu je „ostalo upaljeno svjetlo“.

Kad je majstor konačno došao popraviti prekidač (prošlo je desetak dana), Karlo ga je zamolio da namjesti tako da se svjetlo gasi pritiskom u vrh prekidača, onako po starinski, kako je navikao. Za nekoliko minuta sve je opet bilo u najboljem redu: prekidač je popravljen i svjetlo na čošku opet se moglo ugasiti.

Slijedećeg dana, negdje oko podne, netko je pokucao na vrata Karlove kuće. Rukom pridržavajući poluotvorena vrata, kao da ulazi u minsko polje, oprezno se uslušao Stipe.

Odbijajući sjesti, zbunjeno je izustio: „Karlo, netko ti je ugasio svjetlo na čošku“.

Zdenko Čosić/ Buhovo

Puni Mjesec ojađeno nebom luta, kruna mu od mjedi na lice pala, prekrila slijepe oči starog svata... Okrunjan za kralja noći bijaše svitanjem nove ere, prozvan vitezom plemenita roda "vojске mjeseeve". Na ramenima mjeseeve plašt prebačen mu leži, u džepovima grumenje tuge Mjesec škrto šteti. Niz stube mjeseeva dvora, spušten u vrt gušećih margareta bijaše vampir, sin mu krhak, gladan, žedan krvi što u mladom biću kua. Prožrljiv, sjetan, blijeda lica, nježna, očiju boje akvamarina, Princ Zvijezda... Ođeven u frak odbjgle mjeseevine, svemirskim mljekom prehranjen. U kosi ugljenoj, raspuštenoj, nimfe noći zavodljivo mu plešu, prstenjem od morske trave i uvelih tratinčica šiljate uške mu vežu... Noge su mu hitre, bose vješcu tome, ne može se izbjeći hodajući strah, više ne može!

„Osjećam život u konačštima ovim u spavaonicama boli duša se krije, no od moje skrivena ostati neće... Kanim ju odvesti daleko, što dalje. Primamljivo miriše svaki okret njen, meni se primiče, sve bliže je; ispod haljina njenih nazirem gipkost djevice, pod kožom joj bijelom krv žurno protječe, noge joj u papučicama bijeg ne traže... ona plijen je savršen!

Lak plijen bit će djeva ta, hranjiva gozba mojim željama, krv njena gladnog može zadovoljiti... O princezo, čuj sad ovo...

Laž će biti, al' će ti srce naivno povjerovati; ljubav tražiš i ja ću ti je dati, tebi svoj očaj ugrizom ću predati!"

Djevojka nagurna nad zaleđeni ribnjak bješe životu moliti se pokušavala je;

„Živote, što mojoj duši jedini bljesak ote, oduzmi i moj neveseli, prazninom, narcisima, s boli srce moje ispuniti pokušaj!

U životu dok sam počivala odvažno sam se smrti suprotstavljala, ali pristupiti smrti želim sad.

Smrt ljubav ukrala je moju, moju dušu zadojila je mljekom svojim!

Čemu da se radujem, o reci sad?!

Pjesme progutah, suze gorke istoćih košćate ruke u drhtaj pretvorih.“

Smrt se ziba,

Smrt plinovitim nebom
na svojoj splavi pliva...
Šapuće joj, jecajući s njom:
„Skriv se, draga, još čas nije
da sa mnom podoš u visine,
u tmini vrta ovog okaljana duša
zla se krije, na kamenju kleči
vampir blijedi što zaljubljeno
nagon zvjerski svoj sljedi...!
Bit ćeš plijen njegov!“
Omamljeno sonatom smrti
iz grča neajko tijelo se trglo.
Vrt oživio je strahom što hrani mladunca!
Poskliznu se od straha,
drhteći, dušom svom vrišteći...
Čas jedan skanjivao se vampir
dok ju je očaran motrio:
„Moja si djevo, i ničija više,
usta moja žurno žude
napojiti se krvlju slatke enigme!“
Crne kose padoše mu na lice,
zjenice bijele zasvijetliše,
u lov života krenuše!
Haljina joj se duga zaplela o noge,
oh, da ih razderati može...
Prikaza još tu je, srce ju osjeća...
Žalosno, počinit će konačno!
„Ukleta, ne poigravaj se sa mnom,
ako odlučiš mojom princezom se zvati,
vječno će ljepota tvoja trajati.
Biraj, nevjesto moja!“
Umiljatim vriskom sletio je pred nju...
Mržnja njena prkosila mu!
Jagodicama mekim prijede joj po licu,
usne dotaknuvši usnama svojim,
u tren krv joj svu ispivši...
Spustila se na koljena razbivši ih od stijene,
krv joj topla, ljudska, potekla je...
-Tako slatka mi je, a tako gorka...
Mrtve ruke popustile su stisak
njegova plašta koji skliznuo je
s njegovih grudi što srce davno razbaštiniše.
Ponovno- rođen iz krvi,
umiven najdražom iluzijom „Sutra bit ću tu!“
Promatrao je sebe, nevidljivu sablazan,
u krvi koja se slijeva
s usana njenih, dlanova, koljena,
umiven u rijeci smrtnice sna.
Djevojka je oskvrnjena,
razgolíčena joj duša.
Vatrom joj je tijelo posuo onog trena
kad se sladiti prestao, srce njeno žderući!
Iščežao je u dimu njenog sagorjelog tijela.
Vrtom mrtvih prah je bio pronošen tajni,
pronošen vjetrom, oceanima boli,
tražeći ljubav izvan vrta želja smrtnih!

Anita Pajević/ Mostar

ČUVARI

Čuvari snova uzdišu nad kopcima.
Vatra i Voda.
U klopki pijeva vječno budnih grlica
Koje plaču kroz pjesmu
Grčeći snažnu požudu kao dio sebe,
Rađaju se, rastu i umiru
Sve boje zatomljenih želja
Kojima nije bilo dozvoljeno da budu.
Sunce je kidalo dijelove sebe
I bacalo ih na užarene stijene
Koje su izgarele pod nježnim,
Ali opasnim dodirom.
Nebo se prospipalo svuda po vodenom ogledalu
Topeći njegovu ledenu površinu u tečne kristale.
Ruže su mirisale u zjenicama djevojaka;
Laticice su mijenjale boju;
Osjećaji su mirisali kroz poglede.
Dan i Noć.
Bol plave vode nošene u zjenicama,
Koje šapću riječi duginih boja,
Ostavlja samo azurne pramenove slike iza koje se
Prelijevaju šarene emocije dok vise u zraku
Ogledajući se u svjetlosti
Jednako šarenih sentimentata.
Zemlja i Nebo.
Dodir mira pronađenog
U brazdamama uspomena
Stvorenih u prošlosti koja ne može biti daleko,
Te izrezana i odcijepljena od budućnosti
Miluje i spušta svoje jagodice prstiju na tok
Uvrnute igre zamrznute
U onome što zovemo stvarnost.
Istok i Zapad.
Bezvremena i bestjelesna uspomena
Traje i postoji u izoliranim
I teškim zidovima nutrine,
Mijenja pravila kao i stvarnost za snove,
Otvarajući vrata nemogućeg da postane moguće;
Rušeći sve igrače koji su igrali pogrešno pratiti
prostore
Ograničene zaključcima i teorijama pravilnosti i
nepravilnosti
Tamo gdje pravilnost ne može da bude;
Takve ideologije nisu imale svoj sistem ideja
Te samim tim nikada nisu ni postojale.

Anja Rikalo/ Mostar

ELVIROV SAN

...Ipak ću morati da legnem. I sada ležim na leđima, ruke uz tijelo, noge blago prekrštene...

Negdje na ivici svijesti žuju se pojačani otkucaji sata, do usporenog a onda potmulog otkucaja crkvenog zvona. Zatim je to nešto teži udarac čekića po nakovnju...Trenutak kasnije zvuk se gubi u tihom žumu paprati, zapleten poput sitne mušice u paučini...

Paučina, sve gušća, pada u pahuljama, krpama, pa u čitavim naručjima. Pokriva, zatrpava, otežava disanje, pokret...Mučno, lagano, jer moram krenuti, izvlačim ruke prema stropu, gdje još ima praznog prostora...Istežem se ka svijetlu...Dišem...

Pukotina u podu iz koje izvlačim noge, nastala na nepoznat način, sklapa se nježno oko mojih članaka, drmusa nogu, istovremeno me goličajući ispod pazuha...Gubim jednu po jednu ruku, ostajem bez cipela, te je vrlo teško trčati preko brojnih tračnica, ulaziti u prazne vagone bez putnika...izaći na drugu stranu, pa opet kroz sljedeći voz...Negdje iza brojnih kompozicija zvuk daleke lokomotive koja kreće...A preda mnom je još tračnica...i još vagona...Kroz prazne prozore vidim taj voz kome trčim i koga, kao i uvijek, neću stići...

On lagano odlazi...oko mene prazni vagoni...prazni kolosijeci...

Probudivši se, iz uvijek istog sna, Elvir duboko uzdahnu, proteže se i počea sa nezdravo blijedoj koži, pa dotetura do prozora. Ovaj bolesni ljudi svijet je još uvijek na starom mjestu, pomisli. Pa i onaj odrpani ciganin od juče rovari po kontejneru. Ili je to bilo prekjue? Gore, iznad krovova, loše razliveno jaje na oko među krpama od oblaka, nagovještavalo je glavobolju. Podnimljene glave, Elvir nastavi da kunja na prozoru buljeći u prazno. Idiotski tehno iza njegovih leđa pomjerao je tapete po zidovima. I u njegovoj mladoj glavi, bez mnogo namješta-ja, što podrazumijeva dobru akustiku, bilo je nužno potrebno ili krećenje ili tapaciranje.Ovlaš naznačene tapete unutar lobanje, sada su bile još jedva vidljivi ostaci školovanja. I to u fronclama. Te tapete, kao i one iza njegovih leđa, bile su prezasićene mirisom trave i crnim flekama, tragovima defekacije jedne poveće naseobine bubašvaba. Ali, pošto su se služajno dobro uklapale sa šarom na tapetama, nisu predstavljale neki veći estetski problem Elvirovim posjetiocima. Uostalom, crno-bijelo je bilo pravo osvježjenje kada bi se probudili iz svojih halucinacija prezasićenih bojom i kubističkim formama.I ne znajući, oni bijahu bogati vlasnici impresionističko-kubističkih galerija, gdje su imali povlašten pristup uz samo jedan džoint. U prostoriju bogatijih senzacija ulaznica je bio trip. I tako su ležali na razvaljenom kauču, ufkanski i zatvorenih očiju. Poput Šagala, vitlali su iznad glava svojim vjerenicama laganim kao lutke na naduvavanje, sa oštrim romboidnim crtama lica i sa po jednim okom na obrazu, a drugim na čelu. Što, opet, bijaše Pikaso. Istini za volju, uglavnom su i bile stravično mršave te njihove «vjerenice», jer je većina

njihovih tečnih obroka bila podgrijana upaljačem i dostajala za samo jednu kašičicu. Praveći se da ne vidi unukove anoreksične posjetiteljke, baba Ruža bi govorila komšinicama «da njen Elvir radi kod stranaca i dobro zaradi, da govori pet jezika i njoj kaže da je zadnja rupa na svirali i niko i ništa, ali nema veze, neka ga, dok se babin unuk snade, onda će i njoj dati neku marku, a sad treba njemu jer ne može svašta da jede...»

Babinog unuka je, još kao bebu, ostavio njen sin i zbrisao na more. Baba je podigla Elvira do «pet jezika i jedne igle» i ne znajući u svojoj dobroti kakvi su to stranci, kakvi jezici i kakva je to hrana. »Stranci« bi mu došli pod prozor naduvani a odlazili ufkanski. Onima koji nisu imali da plate bolji «obrok», dobacio bi kesu i ljepilo pa su sretni duvali sjedeći na trotoaru, na oćigled zadivljene djece i uz zvuke tehna. Brade oslonjene na prekrštene ruke Elvir je žmirkao na prozoru iznad njihovih glava, i ponekad pljucnuo na zanesenu mušteriju. Osjećao se ugodno u neurednom, ali zato solidno razgaženom stanu,čemu su doprinosile i jedne prljave, pocijepane čarape, nedefinisanih boja. Bila je među njima i jedna crna, začudo čista, sa dva sumnjivo simetrična otvora, kroz koje bi čovjek komotno mogao da posmatra svijet... Kakvog poštara sa torbom punom penzija, npr... Ili nećiji stan... Zbog zanimanja za estetiku tuđeg enterijera, naravno! Iz kreativnog razmišljanja Elvira prenu zvono, koje se oglasi iz dubine. Pod prozorom već nije bilo nikoga. Onako naduvane vjetar ih je raznio ulicama. Na vratima je stajao Mrki. Dugokos, mračan, neurotičan. -Vozdra, promrmlja, i već je sjedio na podu motajući džoint tamnim prstima. Bio je taj Mrki hoda-juća i motajuća legenda. Prije bi on smotao savršenu cigaru nego što ti trepneš. -A koji kurac trepčeš, zarežao bi na utrnulog posmatrača, istovremeno ga svrdlajući crnim zjenicama veličine tačke. Nokte na dugim lijepim prstima pijanista čisto je skakavcem.

- Imaš li ginge za mene, Eli? tiho upita.

- U petak dobijam lov u Splita, zamuca Elvir. Od oca, dodade radi uvjerljivosti. Daću ti sve. Časna riječ!

Elviru je drhtao glas jer je dugovao. A u takvim prilikama Mrki postaje neprilika. Postaje Mrak! Kolale su priče ali ništa dokazano, kako je Mrki stručnjak za Zen i za akupunkturu, te kako dužnika može srediti samo jednim neosjetnim ubodom igle na pravo mjesto.

- Brodo.Vidi ima li ko pod prozorom, pa da palim.

Elvir sa olakšanjem proviri iza zavjese i ne vidje nikoga. Naglo je ustao pa mu se zamračí pred očima. Odneduk se už zbijanje zidnog sata i glasovi djece, pa sve zamuknu. Pod plećkom ga ujedre buha, na šta je već bio navikao, te krenu da se počeaše. Iza leđa se tiho zatvoríše vrata.

Bi mu lakše jer je Mrki otišao. Vrtilo mu se u glavi pa se pridržava za zavjesu. Ruka je bila crvena...zavjesa je bila crvena...Otkud krv, pomisli, lagano se spuštajući na pod. Zidovi su postajali crveni a onda tamni. Dan se gasio i Elvir zakorači preko bezbrojnih tračnica, osjećajući nekako da ovaj put ne mora da žuri i da će ga onaj voz čekati, ma koliko to bilo potrebno.

OGLEDALO

Uhhh! Nisam mogao izdržati, a da ne ispuštim taj dugački i otegnuti uzdah; zaista, pravi pokazatelj dugotrajnog (i besmislenog!) boravka u ustajaloj, turbnoj i nadasve svega ZADIMLJENOJ grobnici koju zovem radnim mjestom. Poskakujem zapravo do stana, željan da se što prije nađem u slatkom i prozračenom okruženju svog doma, da se osvježim i riješim od tog dima, koji se, vjerujem, uvukao u svaku poru mogej lica. Nakon još nekoliko poletnih koraka, napokon se nalazim u hodniku svog stančića i prva stvar koja mi privlači pažnju (kao i svaki put kad dođem doma) je veliko, sad već i staro, pravokutno ogledalo omedeno starim drvenim rubom, čija je boja već odavno izbljedita; ogledalo koje me uvijek iznova tjera da stanem ispred njega i da vidim kakve su sve užasne posljedice ostavili na mom licu svi ti sati radnog vremena grobnice. Ovog puta primjećujem malo rumenilo, ali se za divno čudo sam sebi činim sasvim u redu; na licu nema traga ispijenosti i iznurenosti, kao da se ispred ogledala nalazi netko drugi. Ovaj neobični kontrast očekivanja i rezultata me ujedno i plaši i veseli; zaista nisam očekivao da se neće vidjeti ni najmanji tragovi zadimljenosti i zamora. Naravno, kao i obično, u tim trenucima razmišljanja i ogledavanja me uhvati, trzne zapravo, moja divna ženica; već znam kakve će mi riječi punih ljubavi, razumijevanja i mudrosti izreći svojim milozvučnim glasićem:

"Napokon si stigao iz te grobnice", odjeknu ona svojim glasom, sada već poprilično jakim, "sigurno si se sav zadimio kao i obično ... zaista ne znam zašto uopće radiš tamo kad ti toliko škodi ... ta ustajala grobnica zaista nije mjesto za tebe ... a i plaća je..."

Moja ženica, inače malo krupnija, me svaki dan dočekuje s tim mudrim i dobronamjernim savjetima, tako da se i sam počinjem opet pitati odakle mi uopće snage da sam toliko uspio izdržati radeći tamo. Njena sjena već zaklanja čitav hodnik, pa i mene i ogledalo, i kao da mi pod tim novim svjetlom (ili bolje reći nedostatku istoga) njene riječi odmah počinju zvučati zaista opravdanim; moje lice u ogledalu kao da odjednom dobija onaj izgled ispijenosti i umora; zaista čudno! Ne znam kako to prije nisam primijetio! Jedino što mi i dalje nije jasno jest činjenica da i dalje ne osjećam nikakve zdravstvene posljedice te zadimljenosti i ustajalosti; pomalo se počinjem čak i ponositi svojom tjelesnom izdržljivošću i čvrstinošću, kad odjednom počinjem na ogledalu primjećivati obrise onih dubokih podočnjaka, koji liče na dvije tamne vrećice čaja ... sada već postajam lagano zabrinut.

"Odmah sutra ćeš predati pismo ostavke tom robovlasniku kojeg inače nazivaš šefom", nastavlja ona tom glasnikom koji kao da je malo izgubio nešto od te svoje milozvučnosti,

"ne znam kako vlasti ne zatvore tu zadimljenu grobnicu u kojoj svi ti jadni ljudi borave ... ma pogledaj se samo kako izgledaš, jadničak ... a o plaći da i ne govorimo..."

Dok se nastavljam promatrati u ogledalu, zlokobni znaci kao da se lagano, ali neumoljivo pogoršavaju; lice je izgubilo svoje rumenilo, te počinje izgledati i ponešto isušeno; osjećaj jeze i zbuđenosti se uvlači u mene, njene riječi mi još uvijek odjekuju u ušima, te mislim: kao prvo, nikada ni jedna inspekcija nije naišla na razlog da nas zatvori (kako su mogli, a da ne vide sav taj dim!), kao drugo, i dalje ne osjećam nikakve tjelesne posljedice poput fizičke iznurenosti, stresa, problema s disanjem, bilo čega... pa da! Mora da je to samo varka, mora da neka opasna bolest samo čeka da odjednom prokulja, podmukla kakva jest!

"To mučenje već i previše traje", nastavlja ona, sada već i pomalo ljutito, "ni najmanje se ne isplate sve te muke koje trpite, sve te bolesti koje imate i koje ćete tek dobiti, a koliko tek mizernu plaću primате za to ..."

Ostatak bujice njenih riječi mi se za divno čudo gubi u ušima; i dalje zbuđen i uplašen stojim ispred tog ogledala, dok se znaci pogoršavaju...

ŽIVOT JE LIJEP

Život je lijep. Lijep i nije prazan...

Šta si sve htijela danas da uradiš? Šta si uradila? Šta si i koliko uložila? Šta si dobila? Koja je tvoja računica? Ima li minusa? Mislim da nema. Poslije svega možeš samo da kažeš da je život lijep.

Lijep je snijeg. Lijepa je zora. Lijepi su snovi. Lijepi su uspjesi. Lijepi su neuspjesi. Lijep je i onaj zeleni pulover. Lijepo su ti i misli danas. Lijepa ti je i sreća. I ti si lijepa, i tvoji prijatelji, tvoje misli. Lijepa ti je negativna misao. Lijepa ti je i nesprijetna misao i misao o knjizi i ona misao sa loknama. Lijep je i rascjep hladnoće, i čudnesni izgovor za dobro raspoloženje. I sve ti je lijepo na ovom svijetu.

Na kraju se umoriš od svega. Ne možeš se ni nasmijati od silne ljepote, ali iz istog razloga ni ne osjećaš svoj umor. Želiš da odeš. Želiš da pobjegneš u beskonačnost. Daleko...

Išao jedan pas ulicom. Mislio je o banderi. Stao je, iznenada, okrenuo glavu nalijevo i pao. Njegovo tijelo je udarilo od tvrd asfalt. Zvuk udarca putovao je do ušiju jedne djevojke. Polako je prolazio kroz njenu ušnu školjku i lagano dirao njenu bubnu opnu. Osjetila je taj tupi udarac pasjeg tijela od tla.

Pogledala je malo okolo i vidjela psa kako leži na ulici. Nije je to mnogo potreslo. Nastavila je dalje svojim putem. Mislija je o drveću. Ispred nje se pojavio rozi neboder i ona je morala da pomjeri pravac svog kretanja malo uredno da bi izbjegla sudar s njim. U njenim očima pojavile su se suze, jer je napolju bilo jako hladno, a ona je imala osjetljivije krupne i crne oči. U njenim mislima bile su vrbe, radosne i tužne, topole, hrastovi, jelike, borovi... u njenim ušima i dalje je nijemo odjekivao tupi udarac psećeg pada. U njenom srcu bila je praznina. Život je lijep.

Praznina, jelke, vrbe, borovi, tup udarac, suze. Sve je imala. Bila je kompletna. Prošla je pored nebodera roze boje, koji ju je čekao u nadi da će se sudariti s njom. Gledao je dugo za njenom dugom polumasnom kosom, dok se odmicala od njega. Ona nije imala svijest o neboderu...

Sa osmog sprata istog nebodera gledao je za njom jedan prstima umazan prozor. Sa druge strane tog prozora čula se tiha muzika. Radio je radio. Meki zvuci rok balada ispunjavali su prostoriju. Pored zvukova tamo su još bile tri stvari i jedno biće. Biće je bilo naslonjeno na masnim prstima umrljan prozor i pogledom sa visine pratilo hod djevojke sa krupnim crnim očima. Imalo je prljavu kosu. Žute hlače bile su navučene na njegove debele noge. Iznad hlača nalazila se zelena majica na vrh koje je bila nasadjena velika glava sa već pomenutom prljavom kosom. Na glavi su bile još i sitne zelene oči koje su se jedva primjećivale ispod velikog žutog čela.

Biće je mislilo na nebo u svježoj ljetnoj noći. Njegove misli su bile crne i izbušene. Kroz rupe je pradirala svjetlost.

Ono je krupno disalo i prozor ispred njega se zamaglio, a djevojka je sporo odlazila iz njegovog pogleda i polako nestajala u magli masnog i prljavog prozora.

U njegovim ušima bila je lagana muzika, zbog koje je biće bilo smireno i opuštano. U njegovoj kosi bila je zemlja izmješana sa masti što je kosu činilo zemljano masnom. U njegovim očima bilo je masno i zamagljeno staklo prozora na osmom spratu rozog nebodera. Okrenulo se. U očima se pojavio radio aparat, pa krevet i crna olovka u istočnom čošku prostorije. Sve je bilo u njegovim očima. Sve osim djevojke sa mislima boje listopadne šume. U njegovim očima bile su krupne suze. U mislima — kosmos. U njegovom srcu bila je praznina. Život je lijep.

Lagani zvučni talasi napustili je membranu zvučnika starog radio aparata. Počeli su da se šire u obliku koncentričnih lopti. Udarali su o vlažne zidove prostorije na osmom spratu rozog nebodera, i odbijali se od njih. Odbijali su se i da mesavog i zamagljenog prozora. Neki su dolazili i do bića koje je mislilo o zvijezdama. Biće je osjetilo energiju muzike koju su stvarali talasu koji su u ostatku prostorije napravili pravi haos. Biće je pojačalo zvuk na radiju. To je smetalo neke iznad njega.

U prostoriji na devetom spratu rozog nebodera bilo je svakoga i svačega. Tu je bilo mnogo namještaja bez prašine, prozora bez mrlja i ljudi sa problemima.

Zašto im je onda smetala glasna muzika?

Namještaju i prozorima nije smetala. Smetala je ljudima. Tu su bila dva čovjeka i jedna žena.

Žena je imala velike naočare i kratku kosu, koja je bila uredna. Mislija je o hrani.

Prvi čovjek je bio debeo. Imao je sivi kaput i sjajne cipele. Oči su mu bile plave. Iznad očiju nije bilo kose (bio je ćelav). Mislio je o mačkama. Njegove misli imale su devet života.

Drugi čovjek nije imao cipele (bio je bos). Bio je sitan i čupav. Imao je sitne i crne oči. Mislio je o zemlji. Kopao je po svojim mislima.

Sve troje su čuli buku iako se čula energična muzika iz prostorije za osmog sprata. Svima je smetala, ali niko nije reagovao. Svi su pokušavali da rade ono što su željeli. Žena je pokušavala da priča. Debeli je htio jesti. Onaj bez cipela pokušavao je da gleda kroz prozor. Bio je svjestan da je propustio da vidi lagani hod djevojke sa suzama u očima, ali bio je siguran da će se ona vratiti. I čekao je.

U ušima mu je bila ženina priča i čovjekova mljackanje te buka sa osmog sprata roze nebodera. U mislima su mu bili napušteni rudnici. U njegovim očima bile su krupne suze. U njegovom srcu bila je praznina. I čekanje. Život je lijep.

- Ne postoji niko osim mene,

misli debeli ćelavi čovjek sa sivim kaputom i sjajnim cipelama. On razgovara sa ženom velikih naočara i čovjekom prekopanih misli, koji samo čuti. Razgovaraju o vremenu.

- Misliš li da će noćas pasti snijeg?

- Ne mislim. Previše je toplo za snijeg. Možda sutra naveče.

- Nemoguće! Sutra naveče trebam biti napolju i ne želim da sutra naveče pada snijeg. Razboliću se.

- Ko tebe šta pita?! Ako ja kažem da će sutra naveče padati snijeg, onda će to tako i biti. Nije me briga za tebe!

I tu su se oni posvajdali. Čovjek koji je čutio bio je iznerviran. Izvadio je pištolj i ubio prvo dosadnu ženu, a potom i čelavog čovjeka. U prostoriji je ostala smrt. Uz prozor je zbuñeno stajao mršavi čovjek, gledao u daljinu i čekao. Rozom neboderu približavala se famozna djevojka.

On je čekao, a iznad njega u prostoru razlijevale su se misli o hrani i mačkama.

Biće koje je bilo u prostoriji na osmom spratu čulo je pored muzike i dva pucnja koja su odjeknula iznad njega. Bilo je uznemireno. Stižalo je muziku. njegova je vasiona postala konačna. Neko je pokucao na vrata. Biće je otvorilo. Na vratima je vidjelo djevojku sa krupnim crnim očima i sa mislima boje hrastove kore. Ušla je unutra i uzela olovku iz istočnog čoška. Napisala je na bijelom zidu jednu rečenicu. Život je lijep. Pogledala je biće i nasmijala se. Tiho je svirala muzika. Biće je gledalo u njene krupne crne oči. Pričali su, iako nisu rekli ni jednu jedinu riječ...

U sobi na osmom spratu bila su dva bića. Dva srca. Dvije praznine. Misao o kosmosu i misao o šumama. Tu su bile krupne crne oči i zemljano masna kosa. I pogledi. A na spratu više čulo se isprekidano jecanje. U očima čovjeka bez cipela bile su suze. On je čekao. I još uvijek čeka. Život je lijep.

Čovjek sa prekopanim mislima izašao je iz prostorije na devetom spratu. U toj prostoriji ostao je namještaj koji ne umije da misli. Ostale su različite misli o hrani i mačkama. Čovjek je slijedio zvučne talase koji su zagospodarili neboderom. Stao je kod lifta i pozvao ga je. Čekao je da se lift popne. Kad se popeo ušao je u njega i čekao da ga sprava spusti sprat niže. Bio je osuđen da vječno čeka. Pokucao je na jedna vrata i čekao da ih neko otvori. Vrata su se otvorila. Biće i čovjek sa mislima boje zemlje našli su se licem u lice. Sitne zelene oči gledale su u crne sitne oči. Biće se nasmijalo. To je bila njegova pobjeda. Čovjek je izvadio pištolj i ubio biće. Ono je palo na prag. Djevojka krupnih očiju je vrisnula. Radio je prestao da svira. Nije se više čula muzika. Nije više bilo bića. Samo smrt i razlivene misli o vasioni. Čovjek je okrenuo pištolj prema djevojci i ubio je. Nije je više bilo. Samo su ostale razlivene misli o šumama i smrt. Čovjek je polako ušao u sobu na osmom spratu rozog nebodera. Nije mislio. Slučajno je na zidu vidio natpis Život je lijep.

Sve mu je bilo jasno. U očima mu je bila čudesna rečenica koja je suština svega. Oko njega nije bilo ničega. Samo razlivene misli i smrt. Ništa nije čuo. U njegovim očima više nije bilo suza. Nije više imao srce. Samo prazninu. Život je lijep.

Čovjek je podigao pištolj, prislonio ga na čelo i polako, ali sigurno povukao obarač. Na njegovom licu bio je osmijeh. Ničeg više nije bilo. Ni ljudi, ni muzike, samo smrt i razlivene misli.

Čulo se lajanje. To je onaj pas koji je pao na ulici, u međuvremenu ustao i nastavio svoj hod. Sad laje i hoće nešto da kaže. Ali ne zna, ne umije. Možda je tako i bolje. Život je lijep.

Dražen Surtov/Prijedor

HSI-HAO (JEDNA EKOLOŠKA PRIČA)

-1-

Taj sunčani dan je Li-Pei, kao uostalom i svaki drugi, uzeo pribor za pecanje i zaputio se ka obližnjem jezeru na uobičajeno mjesto kako bi ribario. Čim je kročio na put oko njega se okupila grupa mjesnih derana koja su počela daga zadirkuju svojim pitanjima - "Dobri starče, što ćeš ovaj dan uloviti? Da li će biti ulov bar uduplan?".

"Ako, ako djeca. U to možete biti sigurni" - osmijehivao se veselo.

Kada je stigao na određište prosto je u hlad jednog stabla slamnu prostirku; našao rašije koje je ranije bio pobio u zemlju; raspremio štap; zabacio i legao dremuckati pri tom oslonivši se na debla.

Radoznale oči malog His-Haoa su pomno pratile sve što se odvijalo na priobalju. Nije mu bilo jasno zašto dobri starac već decenijama ide u ribu; ne traži mamce, niti donosi lovnu.

A tako znači; u tome je tajna" - prozbori za sebe i napusti svoje skrovište.

-2-

"I da li ste spremni da sutra idete sa mnom da vidite tajnu starog Li-Pea" - pitao je His-Hao derane iz ulice. - "Zasigurno će vam biti zabavno."

Svi se složiše da sutra slijede naum His-Haoa te da na dovoljnoj udaljenosti slijede starog Li-Pea kako bi pronikli tajnu vjekovnog pecanja bez lovine. Tim više radoznalost su im podgrijavale i priče njihovih roditelja o iluzornom ribolovu veselog starca.

Sutradan, ustvari kao i svaki drugi, Li-Pe je pripremvši pecački pribor izišao na obalu jezera na istom mjestu na kojem je uobičavao ribariti i tananim, gotovo ceremonijalnim redosljedom, okončao sve pripreme; zabacio i pokrivši lice šešišrom ispletenim od pirinčane trske prepustio se svojoj meditaciji. Poslije stanovitog vremena His-Hao uze kamenčić i baci ga u vodu. Li-Pe se ni ne pomjeri. To je bio dovoljan znak da je utonuo u san. Tiho i nečujno poput sjenke His-Hao je prišao štapu; izvadio kraj niti; zavezao udicu; te stavivši i mamac nanovo sve bacio u vodu. Potom se vratio drugarima i čekaao.

-3-

Prepušten bezbrižnim i sigurnim mislima u snenom blaženstvu Li-Pe nije ni mogao primijetiti da riba grize. Štap se njihao neko vrijeme i potom smirio. Starac je veselo razbudišvi se ustaljenim redosljedom pristupio spremanju svog pecačkog pribora jer je ribarenje bilo gotovo za današnji dan. Bi zatečen kada je uzevši štap osjetio neuobičajenu težinu na drugom kraju. Brže bolje izvadi nit iz vode i vidjevši na niti mamac i uhvaćenu - već mrtvu ribu - pade ničiče urlajući od bola. Dugo je tako proveo na svu zaprepaštenost onih koji su promatrali taj prizor. Kada je uspio malo da se pribere; iskopao je rupu u zemlji i izgovarajući molitvu mrtvima po zatrpavanju iste pobo drvenu letvu na kojoj je predhodno nešto ispisao. Zatim se zaputio ka čunu koji je nedaleko bio ukotvljen, odvezao ga i isplivao ka sredini jezera. Derani su nijemo promatrali sve što se dešavao zbudjeni tim što je Li-Pe radio obzirom da im biješe poznato da ne zna da pliva. Počeo je veslati ka sredini jezera i molitvu je izgovarao sve glasnije i glasnije sa svakim zaveslajem. Kada je pristigao na mjesto za koje je vjerovao da je njegovaa sudbina; zanimio je i zagledavši se ka Istoku po posljednji puta skočio je u hladnu vodu. Sva su se djeca razbježala zbudjena tim što se odigravalo na njihove oči, samo je His-Hao otrčao do humke za ribu kako bi pronikao i kraj priče. Na dasci su osim imena Li-Pe bile ispisane neke brojke od kojih je zadnja obilježavala današnji dan.

Sokolović Emir/Topola

MISA NA GROBLJU

Sjedili su na mlakom mramoru nečije grobnice i pušili. Groblje se punilo ljudima koji su nosili cvijeće.

-Prada-ljudi-nasmije se Joja i pokaza Tomi na strica koji je u odijelu i s tamnim naočalama gazio bliže oltaru. Za njim je išla Tomina strina u novom kompletu, isto cvike i štikle koje dizajner nikada nije testirao na makadam.

Tomo okrenu glavu na drugu stranu. Satio se čaće.

Išli su zajedno prije dva dana u strica. Mater boli, a nema zdravstveno. Čaća je progutao ponos i išao moliti strica da joj sredi bolnicu.

Tomi se smučilo, dok je ovaj govorio:

-Govorio sam ti ja Mate na vrime. Stranka je tribala ljudi, ti nisi tio.

-Nemam ja stranku. Meni je stranka žena i Tomo i mala. Pusti... .

-E lako je tako - ubaci se skičavo strina - Ne bi ja ovo, ne bi ono, a neko mora. Triba priuzet odgovornost. Kako moj Tomo. Završila je upadicu gledajući u Odgovornog.

Tomo se satio, da mu je mater pričala da je čaća bio protiv da mu s da ime po stricu, ali je did bio za to. Tako je sad Tomo Midžić bio imenjak glavnog lika u tim malogradanskim paradama.

Stric je došao do skupine drugih ljudi u odijelima.

Joja upita - Šta je bilo za bolnicu?

-Ma znaš njega, svaka mu priča završi sa : »sva srića da sam dobar sa Predsjednikom»

-E jeba ga predsjednik, lopov.

-Ma sve je to isto, mi budale, oni lopovi. Tomo je ponovio ono što se mantralo po njegovoj ekipi.

-Je!, pljuke Joja na pijesak.

-Nemoj pljuvat po groblju !

-A što ti pušiš? Ajde pogasi!

-Nije još počelo.

Joja odustane od razgovora.

Sjedili su šutke i promatrali ljude koji su se ulijevali u taj ograđeni prostor groblja.

Joja nije mogao baš dugo šutiti.

-Je li tebi glupa ova misa na groblju?

Tomo nekako odsutno odgovori.

-Je...Nije...Mater mi je rekla da odem.

Na riječ «mater», Joja ušuti. To je Tominoj kući značilo da se nakon riječi «mater» odšuti neka druga riječ koju niko ne voli izgovarati.

Goga Midžića je bila bolesna. «Najgore»-to su šaptale žene u komšiluku za kavom i gledale Tominu sestru sažalnim pogledom. Mala ih nije bendala, nije joj bilo ništa ni jasno, ni što je čaća i brat stalno grle ni što joj ne daju da skače po kući.

Zvonilo je za početak mise.

Joja reče - Biće vruće.

U to se pojavi Midža, Tomin did s cvijećem.

Sa svoje 83 godine, išao je dosta polako, ali uspravno.

Stric Midžić, ugledavši čaću, ili iz želje da mu se javi ili iz straha da se ovaj ne bi njemu javio među njegovima, požuri prema njemu.

Midža mu nešto reče i ne zaustavljajući se nastavi prema babinom grobu.

Stric, nezgodeno stade i postiden jer su neki ljudi čuli što mu je stari rekao, polako se vrati «svojima»

-Baš me zanima šta mu je Midža reka, - javi se Joja kroz zvonjavu.

-Šta će mu reć. Ovaj se uvik javlja, did ga mršne.

-Zbog zemlje.

-Ma zbog svega. To ti je Šekspir s njima dvojičom. Neki dan je reka čaći da će prodat Prikušu, ali da se ne ide stricu za mater.

-Midža? Zemlju prodat?

-Pusti, to ti je lik za roman.

-Što je on taki naotezan?

Tomo nakon malo razmišljanja reče:

-Umriće brzo, ne triba mu ništa, niko mu nije važan. Stric ne kuži da ovaj pribaci program kad su on i Predsjednik na televiziji. Ma Midža nikad nikoga nije ni volio... .

-Nemoj zajejavat, voli tvoju mater, uvik: «moja nevista... .»

-Joja se opet ugrize za jezik.

Tomo je šutio. Je, to je istina. Mater je volio.

Da bi izvadilo priču iz toga, Joja se opet javi:

-Koja romantika jebate. Nosi cvijeće Midžinici. Ko bi reka . . .

-E, to je to —sinu Tomi.

-Koje?

-Na to se sve svodi. Da imaš kome odnit cvijeće. To je smisao svega.

-Doša si mi groblje pričat o smislu života, nacerio se Joja.

-E, a di bi ti čuo ovu priču, na plaži? Ne shvaćaš ozbiljno, čoviče!

-Šta?

-Ne shvaćaš!

-Ne shvaćam ništa a pogotovo da ti je cilj nosit nekome cvijeće na grob.

-A šta je tebi cilj?

Joja pritisnut pitanjem zašuti.

Tomo se nasmija.

-Biće bi ti volio bit onaj kojem se nosi,—aludirajući na zaljubljenost svog prijatelja koji se vječno smrtimice zaljubljuje i svaki drugi dan «mrio» zbog neke.

-Ajde budaletino

-Ajde konju!

Dvije babe, trećarice konačno prekinu svoj nemušti prosvjed, i jedna od njih reče:

Momci, nemojte misa je.

A Tomo i Joja pogledaše u njih sažalno i rekoše.

-U redu je baba, kužimo. Nema priče.

-I obojica potonu u mir koji je ispunjavao prostor ograden betonskim zidom kao zatvorskim bedemom.

Negdje oko pričesti, ljudi su počeli pomalo šaptat, dogovarati kave i ručkove.

Tomo, još uvijek zamišljen, držao je u ruci upaljač i kuckao udarajući neki smirujući ritam.

Joja ga gurnu laktom.

-De, bolan napušćice te babe.

Baba nije bilo, nestale su u masi koja je čekala pričest pred oltarom.

-More li se pomalo? trgnu se Tomo, kao da je završio film u kinu.

-Neka malo, župne obavijesti— Poluozbiljno će Joja.

-Znaš šta Joja? Malo sam razmišlja, i . . .

-!?

-Nije to ni duža priča od ovoga.

-Koje?

-Život. Dva metra — cvijeće.

-Jesi danas nešto haiku raspolažen.

-E, čemu muka?

--Koja muka ?

-Sve. Besparica, mater boli, stric i čaća, mi sinoć u «Čuže».

-A, sićaš se toga?

-Ne sićan. Ničega se ne sićan. Zato sam i bio tamo.

-Pa nije ti to muka bila, pitu u «Čuže».

-Muka. Muka mi je od svega!

Ovo je Tomo rekao sasvim naglas, svi se okrenuše prema njima dvojici.

Babe su se vratile s pričesti i hostija u ustima ih je sprečavala da išta kažu, ali bilo je očito da ih preporučuju nekome na nebu.

Joja promrmlja .- Priporučite sebe.

Odjednom, vrlo smiren, kao da je s posljednjom rečenicom povratio nešto što mu je pritisaklo želudac, Tomo reče:

-Ko da smo mi bolji od njih.

-Od koga, je li od baba? zacereka se Joja.

-I od koga? Šta si ti? Ja?

-Bogami si se nešto danas sitio lektire iz srednje škole.

Tomo ne progovori ništa više i naglo se ustavši, krene kroz groblje usred župnih obavijesti,

« našu su crkvu. . . . od srca im hvala. . . »,

svjestan da su ga pratile sve oči skupljene na svetu misu,—Koji je to ludak kroz groblje.?

Okrenuo se zakratko i pomislio kako bi bilo fora da im sad nešto kaže, a onda ipak odustane —pomislivši kako do njih ne dopiru ni riječi s oltara.

WEST HERZEGOWINA WEST No.7.

Pogledom je još okružno dida koji je krenuo za njim i s noge na nogu njih dvojica krenuše put kapije. Vrata su se bešumno otvorila i njih dvojica izadoše polako, didovim ritmom iz betonskih zidina, kao na slobodu.

Odjednom se Tomo sjetio kako je jednom dobio jedinicu iz hrvatskog, jer nije znao razliku između ironije i sarkazma.

-E sad bi dobio dva, zaključiti Tomo sam sebi ocjenu i krenu iza dida poznatim putem kući.

Gabrijela Bešlić/Posušje

GRIPON U REBRA

BG-3 i BG-4 su najnovija ludila u ovome mome svijetu. Dakle, Battery grip 3 i Battery grip 4. Battery grip je jedan nadomjestak na fotoaparat koji uglavnom služi kao rukohvat da ti aparat lipeš leži u ruci i da ti to kao bolje hvataš. A kako su Japanci praktični, oni su ga napravili da je unutra šupalj pa su u tu šuplinu ugurali četiri baterije, pa kad se to sve spoji imaš i napajanje za aparat. I to je sve u svemu ok da nije za ta ludila potrebno dat koju iljadu kuna. Šta ćeš, svi ćemo biti napredni i u tehnološkom trendu, a te tehničke inovacije, i suvremene, koštaju puno. Sad kad sve saberen vidin da se to najnovije tehničko dostignuće, koje ti lipo sida u ruku, zove isto ko što se je u nas u Vrgorcu prije trista godina zva kamen koji ti lipo sida u ruku. A zove se i dan danas: grip. I dan danas postoji narodna uzrečica «Gripion u rebran». To ti je kad te neko potegne kamenom, koji lipo sida u ruku, pa te pogodi u rebra. I onda te boli ispod majice, a niko ne vidi šta ti je. I to je u nas u ovoj kamenoj Dalmatinskoj zagori običaj ima trista godina. Toliko dugo da je ta vještina gadanja kamenjima skoro postala nasljeđe u određenim obiteljima iz planinskih krajeva, kao šta je moja.

Čila priča o gripu i rebrima navodno datira još iz vremena Turaka. Kad su oni vladali Vrgorcem i kada je kamen bija višenamjenski, iliti ga, kako sad naši političari kažu, polivalentan. Kad bi naiša Turčin na konju naš čovik bi odma brže-bolje skočija iza pristave i sklonija se. Jer, Turci nisu baš mazili ni pazili naš narod pa se je bolje bilo sklonit. A kako je naš čovik uvijek pruža otpor okupatoru tako je i kad bi se sakrija iza pristave razmišlja kako pružiti otpor i napraviti nešto drskom okupatoru. Pa kad bi Turčin naiša na konju onako sam, samovjeren, lagano jaši, naš čovik bi ga sačeka, uzeja jedan grip iz pristave i čeka ga da se približi. Grip je onako kamen od po kila do sedadeset deka, isti ko i pristavaš, samo lakši. Grip je onako da ga taman možeš uzet lipo rukom i zamant svon snagom, a da ti nije problem. I kad bi Turčin došo do pristave onda bi ga naš predak potega tin gripion u rebra. Od tada i potiče ona narodna poslovice šta sam je gori napisao. Cilj je bija što jače prodirit ga u rebra, tako da mu slomiš bar jedno, a da dva bar naciknu. Tako da dobije pod jaketu i da drži to šta je dobija. Tamo kad dođe k svojim da oni ne vide. U glavi izgleda ok, noge ok, ruke ok, a njega boli. Ko će vidit šta je pod jaketom. Niko ne vidi, a njemu otpadaju rebra. Ne smi ni zakašljat, a kamo li da bi pomislila na kakvu seksualnu aktivnost s kakvon našon domaćon kršćankon koja prolazi uprčena s brimenom lozine na kostima. Uglavnom, najbitnije je bilo imat dobar zatez. Što jače bacit grip. Preciznost je bila manje važna. Jer, ako fališ rebra ode ti kamen malo gori pa ga pogodiš u glavu, to je isto bingo. Svi bi u selu znali da ne znaš gadat, ali bi te isto svi cijenili jer si Turčinu razbija glavu. Bija bi još uvaženiji u selu ako je Turčin, recimo, bija dvi ure u nesvisti. Ili tri. To je već ono bilo ko dodatni bodovi. Najgore bi bilo ako bi podbacija. Pa pogodiš u konja. Ža ti životinje. Koja ti je draga. Jer je pametna. Ona bi se odma naglo propela na zadnje noge, tako da Turčin padne s njega i slomi ruku ili iščaši gljenzno. Koja su to lipa vrimena bila.

A danas ovi okupatori vozažu se s nekim bijesnim dipovima i ne jebu nikog od nas na cesti. Uzimaju nam zemlju, uzimaju tvornice, uzimaju nam plaće i otoke. A žene i da ne spominjem. A domaća ekipa sidi u kaficu i šalje im prijeteći sms. Ili mail s laptopa. Takva su vrimena. Mi napredni, a okupatori cili rebara.

Jure Divić/ Vrgorac

PARALELNI SVEMIRI

- Hajde, diži se - probudi me nepoznati glas u nedjeljno jutro.
- Pusti me još malo - rekoh nesvjestan da bilo koji muški glas u mom stanu nije moguć osim ženina, ćaćina ili bratova. A to je jako rijetko. Mislim na ćaćin i bratov. Kad sam shvatio da mi je u stanu stranac, skočio sam iz kreveta k'o da me ne'ko, da prosiš, moj Keno, ubo iglom u guzicu. Čovjek stoji i dodaje mi odjeću.
- I? Šta bi onda, majke ti - upita Keno smijući se u web kameru na programu za besplatan videorazgovor na internetu. - Pričaj, bola', dalje - potaknu me iz nekog grada u Danskoj.
- Ništa. Stoji čovjek pokraj kreveta i smije mi se. Izgled'o mi pristojno. Odjeven u bež majicu, elegantne sivo-plave ljetne hlače, uredne frizure. Na nogama mu šminkerske muške bež sandale. Čini se da je im'o pet banki, al' nema nijedne bore, moj Keno.
- Hahaha, Bogo dragi — crče Keno od smijeha.
- I ja ti njega upitah: 'Ko si, majke ti, i okle te u mom stanu?. A on ti meni: 'Smiri se. Ja sam tvoj vodič kroz paralelne svjetove. Moram te odvesti na putovanje jer si mi, iskreno, dosadio. Stalno slušam tvoje misli u kojima se pitaš što bi bilo kad ne bi bilo E, sad ću ti to pokazati. Inače, nisi prvi koji vidi Vodiča. Vidi ga svatko tko postavlja neobična pitanja.'
- Vidim ja čovjek neće udariti', neće krasti'. Al' me hoće negdje voziti'. Na brzinu se otuširam, plaknem zube, odjenem se i izađemo iz stana. Reče ti on meni: 'Idemo u Mostar'. Uzeh ja mobilni da zovem Antoniju, al' nema signala. Uzeh i poslovni, al' nema ni na njemu. Dok sam ti ja doš'o sebi, stižošmo mi u Mostar. Ulaz u grad bio mi je čudan. Nigdje tragova da je tamo išta bilo drugačije nego '92, a kamoli krvno kolo.
- Hihihhi - nasmija mi se Keno preko web kamere.
- Prodosmo ti mi pokraj katedrale, prema Rondou. Kad tamo ona birtija gdje me stari još k'o dijete vodio na sok mućavac od marelice, dok je on uživ'o u Nikšičkoj i hladovini platana. Sjeli mi, naručili piće. On uz'o sok od marelice. Ja isto. Te ga priupitah:
- Kako Rondo radi? Pa bio sam prije dva mjeseca i ovog nije bilo. Ova je birtija prva spaljena u ratu. Još su je četnici uništili u granatiranju.
- Nije bilo nikakvog rata - reče mi Vodič smirenim glasom i ispi gutljaj marelice.
- Pa koja je ova godina, majke ti mile - upitah preneražen.
- Čuj koja? Pa 2009. - reče mi.
- Kako sad nije bilo rata? Fali 2500 ljudi - kazah začuden.
- Nije. Bio je referendum, kao i u Hrvatskoj. Srbi su priznali rezultate i Juga se mirno razdvojila. Hrvatska je neovisnost stekla bez rata - reče ti on meni smireno.
- Kako bez rata? A šta je meni s desnim koljenom i trombozom? Ta koljeno sam razvalio negdje kraj Petrinje, '95. - velim ja njemu.
- Koljeno si ozlijedio kad si u Moščeničkoj Dragi skočio s one stijene od 18 metara iz zaleta. Pljusnuo si nezgodno u vodu, samo stijenju nisi uspio skroz promašiti. A trombozu ti dobio prije ili kasnije. Bez rata - odvratni on meni.
- Tata, dragi, na kojim sam ja drogama - pitah više platane, jer čovjek pokraj mene to pitanje ne bi shvatio ozbiljno.
- Gledaj - reče mi Vodič ozbiljno. - U Mostaru si, godina je 2009., ali rata ovdje nije bilo. Grad je nastavio živjeti normalno. Nema bespravne gradnje, čak su ostale i kuće s baštama u kojima cvjetaju trešnje.
- I tako ja, dragi moj Keno, okrenuh glavu. Kad imam ti šta vidjet. Dado izlazi iz Velikog parka. Pokoj mu duši, znam da se ubio u veljači 1993. Bio sam mu na sprovodu. Im'o je tada 21 godinu i bio je dragovoljac. Bio sam mu zaljubljen u mladu sestru, Daliju, najljepšu curu u gradu. Duga crna kosa do kukova, lice predivno, a noge do plafona. Aleksa Šantić, da ju je vidio, dao bi korpu Emini a njoj bi napis'o sabrana djela. Znaš je i sam.
- Golemo - reče Keno ozbiljna lica na web kameri.
- Dado, Dado - zaderah se.
- Ne deri se! Ne čuje te - upozori me Vodič.
- Kako me ne čuje- upita' ga ja.
- Ne čuje te niti te vidi. Ti si ovdje samo promatrač u paralelnom svemiru u kojem je onako kako si se ti pitao što bi bilo kad ne bilo - reče mi. U ovom Mostaru hodao si s Dalijom, što u svom svemiru nisi nikad. Niti ćeš ikad. Ionako znaš da se udala u Njemačku i rodila dvoje, troje djece. Kako ste imali 17 ili 18 godina, ta veza nije uspjela. A i kako bi? Balavi ste bili. Dalje, kako rata u ovom svemiru nije bilo, Dado je sad živ. Ipak, kasnije se ubio. Nije više bitno zbog čega. Dalija se opet udala i dobila djecu. Ali ne s tobom - reče mi Vodič.
- Skrenuh s teme i upitah ga:
- A što je s Kenom, jel' post'o nogometaš? Rusa, jel' naš'o pos'o, hoće li se oženit'?
- Svi imaju nekakve bez veze poslove. I oni će uskoro u inozemstvo. Mostar je ostao isti i u demokraciji, u ovom svemiru. Moraš imat vezu za posao, a za dobar posao moraš imat fakultet. I dobru vezu - reče Vodič gledajući me mudro.
- Kontam ja, moj Keno, nije ti ga on mor'o skakat' po paralelnim svjetovima da to sazna. Al' zanimalo me i nešto drugo.
- Dakle, na isto ga dođe samo što nije poginulo 2500 ljudi - upitah zbunjeno.
- Sve je isto. I tih 2500 ljudi opet je poginulo ili umrlo. Svi do jednog koji su poginuli u tvom svemiru poginuli su i u ovom - zbuni me Vodič još više.
- Kako?
- Svakako. U prometnim nesrećama, neki su se utopili u Neretvi. Neki su umrli od infarkta, leukemije. Industrija se razvila, radijacija i zagađenje pojačali... Eto, i pokajni Zuja je poginuo prije tri godine i u ovom svemiru. Isto, prometna nesreća. Zaspao za volanom i podletio pod kamion - dotuče ga neznanac.

- Pokoj mu dobroj duši. Jadni moj Zuja - prisjetih se svog prijatelja iz djetinjstva i prvog susjeda..
- Vidiš, ti si se zapravo pitao bi li oni bili živi da nije bilo rata. Bi, vjerojatno, ali, evo vidiš, kako i dokad - reče mi Vodič.
- Pa u čemu je fora - pitah ga.
- Ni u čemu. Suština je ista. Samo su drugačiji životni putevi, pojasnji mi on. - Eto, ti si u jednom drugom svemiru recepcionar. Sezonski radiš u hotelu na Korčuli. Tamo si upoznao Damira i opet ti je dobar prijatelj.
- Korčulu? Što je bio sa mnom u brigadi - poskačih sa stolice.
- Da. Vidiš, opet srećeš sve ljude koje si sretao u svom svemiru, ali načini na koji ste se upoznali i zblížili su drugačiji. Cilj je svakome isti. Razlikuju se samo staze kojima hodite - pojasnji mi.
- Otpio sam marelicu. Godio mi je hladan sok. Grlo mi se ionako osušilo, što od muke, što od nekog straha.
- A šta je s ekipom iz škole - priupitah.
- Isto. Šice je, ko i u tvom svijetu, u Londonu, i završio je na heroinu. Brat ga je zbog toga izbacio iz stana i sad tumara Londonom. Al' i on će doći sebi. Čavo će poginuti za dvije godine. Neki će mu mladić dati pištolj u nekom kafiću da ga pogleda. Slučajno će si opaliti u glavu. Poginut će kao i u tvom svemiru, dok je bio vojnik. Ne možeš od pištolja u ratu praviti mikrofon ni od puške gitaru, kao što je on htio.
- Pa ima li ijedan svemir u kojem nema jada - pitah više sebe.
- Ima. Većina ga zove Raj - odvrti mi turistički vodič kroz onostrano.
- Dakle, u ovom svemiru nije bilo rata pa su ti ljudi ionako umrli. Hajd', ako to išta znači, draže mi je da ih je sudbina ubila nego ljudi. Jer onda se posije sjeme zla - rekoh tješeci se.
- Ovdje ti je sjeme zla davno posijano. Samo je pitanje vremena žetvi - reče on potihlo.
- Žali Bože mladosti silne. Pa ima li išta što povezuje sve te paralelne svjetove a da je dobro - upitah opet bez očekivanja odgovora.
- Samo mi pokazaj rukom. Moj Keno, a ono tamo - Meho Džeger. Rock zvijezda i veliki gitarist bez gitare, bez ijednog mola ili dura. Uživao je u ulozi rok zvijezde, a raja je glumila njegove obožavatelje. Pisao je pjesme na kojima bi mu Bukowski zavidio. Gledam ti ja njega kako prolazi u crvenim samtericama, duge raščupane kose, s peaceom oko vrata i prslukom od traperu. Uš'o je u Veliki park i krenuo vjerojatno na još jedan koncert bez bine, gitara i pratećeg benda.
- On je isti - reče Vodič. Velika rock zvijezda. U jednom je svemiru čak i gradonačelnik koji sugradnare redovito počasti koncertom. Himna grada njegova je pjesma 'Rock'n'roll je život je moj, rock'n'roll je život tvoj, rock'n'roll je rock'n'roll'. Njegove pjesme iste su u svakom svemiru. Zlo ima raznih lica i naličja u svim svjetovima, ali samo dobri snovi su svugdje i uvijek isti Nego, popij taj sok. Dosta si vidio i čuo. Vrijeme je da te vratim u tvoj svemir.
- Uto sam se ti se, moj Keno, vratio i od neke muke prilieg'o. Malo sam zakunj'o u dnevnom boravku. Ust'o sam sav u goljoj vodi. Da prostiš, sav sam se usafunj'o.
- Jest i taj neki vodič - reče Keno. Što te nije proveo po nekom svemiru u kojem živimo do 90. godine, gdje nema bolesti, ratova i gdje ljudi umiru u snu jer im je vrijeme, baci mi Keno bubu. - Al' eto, sad više ne moraš mozgat' šta bi bilo da nije bilo.
- Tek sad moram - rekoh. Odoh slikat'. Čujemo se. A ako se ne čujemo, znaš gdje bi' mog'o biti'. Ima li ne'ko da mu ponese pozdrav od tebe?

Igor Zovko/ Zagreb

ALHEMIČAR

U zlatnoj sobi koje beše ukrašena ornamentima od dijamanta i drugog dragog kamenja na stolu od iridijuma i platine stajala je hrpa papira. Bez reda razbacane beleške, po nekoliko puta prepravljane formule i proračuni, zgužvani pa ispravljani, pa opet gužvani, vuku se po podu u čoškovima. Naučnik se znjio i besan lomio naslon na stolici od retke vrste bambusa. Svilenim rukavom brisao je znoj. Pulover ukrašen srmom i gajtanom visio je pocepan sa jedne aparature. U retortama su stajali razni sastojci. U pičije mleko behu potopljene oči od pčele pomešane sa skakavčevim zubima. Labudovi testisi bili su obradeni i čekali su destilaciju. Secirani miševi i žabe sušili su se na radioaktivnim isparenjima. Uz veliki prasak i malo dima iz mašine za sterilizaciju kapnulo je nekoliko kapi srebrenaste tačnasti. Razmutio ih je u kristalnoj čaši i naiskap popio. Petnaestak minuta kasnije obuzeo ga je onaj, dobro poznat osećaj besa, rozočarenja, nemoći... Sreća ponovo nije bila izmadijana.

Ilija Stepanović/ Kragujevac

WEST
HERZEGOWINA
FEST No.7.

KRONER JUNAČIĆI

PISE:
STIPE MANDIĆ

CRTA:
ZORAN DOMUZIN

SJENA

„Ovo je najgora zima koju pamtim na Blidiniu“, mislio je Jure za sebe. Sjećao ih se mnogo, ali ne pamti da je ijedna bila tako oštra kao ova sada. Temperatura nije rasla iznad -5, a snijega je bilo k'o na Arktiku. I noćas su radijski meteorolozi predviđali veliku mećavu. Provjerio je Jure ovce u oboru, bacio im plast sijena i pomilovao Beru. Bero nije bio oličenje ljepote i tornjačke rase, ali je bio vjeran i pouzdan....

Vjetar je već nosio prve pahulje i miris snijega pomiješanog s oporim mirisom blidinjske borovine. Jure je upalio agregat u maloj drvenoj ostavi iza kolibe gdje je držao drva te se povukao u svoj topli zaklon. „Valja mi izdržat još dva-tri dana“, razmišljao je na glas, „pa će onda na red doći kum Matan. Redovito su Matan i on provodili zime pazeći na ovčja stada.

Ovdje je zrak tjednima stajao bistar, krt i hladan. Danju su velika, kosa snježna polja zagasio bijela i beskrajna ležala pod blistavo modrim nebom, a noću je svijetao i malen nad njima jedrio mjesec, ljut ledeni mjesec žutog sjaja kojega se jarka svjetlost na snijegu pretvarala u prigušenu modriču. Jurina je koliba bila drvena, ali s nekim modernim blagodatima. Imao je tranzistor, peč na drva, crno-bijeli televizor te amaterski sastavljenu lampu i slične rekvizite koji su ga donekle podsjećali na civilizaciju. Takav je bio pastirski život. Nimalo lijep i lagodan. „Krvi ti... Pjesnici pišu fine pjesmice“, podrugljivo će Jure, „o lijepom čobanskom životu... Ajd nek povire vamo u planinu pa nek okuse lipi čobanski život.“ Otvorio je riblju konzervu i nesvjesno nastavio svoj monolog. „Samo nek dodu... Imaju šta i vidit. Njima su na pameti samo mlade čobanice i janjad. Briga njih za drsku zimu i podivljale ovnovne... Mrlji... Pastirice... Janjad... Pih!“ Dosadile su mu više i konzerve.

Mrak se u ovo doba godine rano spuštao. Poslušao je „Vijesti“ na tranzistoru te uz HRT-ov slabi signal na crno-bijelom ekranu lagano zakunjavao. Nešto je i sanjao. Nakon nekog vremena probudio ga je oštar i ustrajan lavež pasa. Snažan hujak vjetra vani oslikavao je snagu oluje. Njegova je drvena stračara lagano podrhtavala u ritmu zimskog vjetra.

„Koji im je dava sad?“ — mrzovoljno se zapitao.

Nevoljko je ustao iz improvizirane fotelje, koja je nekad bila prednji sic njegove stare folcike, i pogledao kroz maleni prozor. Kroz zastor vjetrom nošenog snijega malo je toga mogao vidjeti. Učinilo mu se da vidi nekakvo komešanje kod obora, ali je to pripisao igri snježnih pahulja. Pseći lavež postajao je sve žešći. Ugasivši tranzistor počeo je osluškivati zvukove. No ni to mu nije pomoglo da shvati što se događa vani.

„Sumpora mu... Da nije vuk?“ – zapitao se zabrinuto.

S obzirom na ovakvu zimu teško bi ga to iznenadilo. Vukovi bi se u potrazi za hranom znali spuštati i niže. Čak do naseljenih mjesta. Nije mu se dalo ustajati po ovom vremenu, a nadao se da će ih konačno psi sami otjerati. Znao je Jure da Beri ni medvjed ne bi mogao dohacati, a kamoli žgoljavi vuk.

Ponovno je legao u jorganom obloženu fotelju te upalio tranzistor. Odjednom je začuo bolni krik i cviljenje psa. To bi cviljenje prepoznao u svako doba. Bero je bio najveći pas u omanjem čoporu. Cvilež je utihnuo, a za njim se uskoro čuo drugi. Pa treći... Četvrti... Pseći je cvilež, dok je Jure navlačio jaknu, postajao sve rjeđi i tiši dok u potpunosti nije utihnuo. Čulo se samo uznemireno blejanje ovčjeg stada.

Jure je panično zakopčavao jaknu. Ovo još nije doživio. Ništa ne može u pola minute pobiti sve pse. Ni čopor vukova pa čak ni medvjed. Uzeo je karabin iz kuta te ga na brzinu namjestio. Ne bi li šogod vidio prije izlaska, nabio je nos na prozor.

Strašan urlik razlio je planinom. Oštar i balan. Dug i neprirodan. Nešto što još nikad nije čuo, a čuo je mnogo toga. Zaledila mu se krv u žilama. Razrogačenih očiju gledao je tamu dok se para njegovih usta ledila na staklu.

Agregat se bez ikakvog upozorenja ugasio i koliba se utopila u tminu. Odjednom je refleksno odskočio od prozora kad je nečujna i plaha sjena prošla ispred kolibe. Sjena crnja od crnog bezdana.

Odmah se prisjetio svih onih starih priča o strašnome stvorenju što se skriva i luta planinama. Pola-čovjek, pola-vuk. Stisnuo se uza drveni zid svoje kolibe, uperio pušku prema vratima i čekao. Gotovo bez daha. Sekunde su prolazile kao dosadne jeseni.

Umalo se upišao od straha kad je začuo snažan tutanj na krovu. Grede su škripale. Tresući se podignuo je pušku i nasumice opalio. Pucanje je gromoglasno odjeknuo u zatvorenoj kolibi. Opalio je još jednom i još jednom i još... sve dok nije nestalo metaka.

Cijelo mu je biće obuzeo strah.

„Jesam li pogodio?“ upita Jure sam sebe.

Nastala je tišina.

Odjednom je nešto teško palo ispred vrata kolibe. Jure je drhtavom rukom posegnuo za mecima na drvena su vrata od siliine udarca doslovce uletjela u kolibu.

Širom otvorenih očiju gledao je u ogromnu tamnu siluetu na vratima i čupavu vučju glavu koja mu se približavala.

Krik se nesretnog čobana razlio blidinjskom bijelinom. Pahulje su slobodno ulijetale kroz dovrtak trošne kolibe kroz koji je dvorog zvijer vukla mrtvog pastira. Bijelo je nebesko papereje urotnički pokrivalo rumeni trag, posljednje što je govorilo o kratkoj bici smrtnika i Onoga kojeg dvaput nitko nije vidio.

Ivan Orleanski / Ljubuški

REFLEKSIJA NA DRUŽENJE

Refleksija na druženje konkretna je vijest za one koji sjede i pijuckajući konjak ubijaju vrijeme. Dadoše, ta strahovita i brza vijest još im nije sazrela u srcu pa ostadoše i dalje nenaspavani i izgubljeni u dimu cigarete.

No, jedan starac, koji uvijek sjedaše u kutu kraj malog prozora, milujući svoje duge sijede brke u neodumici počeo rasprezati o televizijskoj emisiji, koja je sastavljena od prerade folklornih motiva i političkih žala, u kojoj su uopće vrlo neodređena pravila.

Svakako da je to bilo nešto novo, neobično i zanimljivo.

Tu je još naglasio i nadodao kako taj mladi ne previše školovani voditelj ima jako privlačno lice i kako je, odjednom, nakon kraće stanke uformio svoj stav i postao vrlo razgovorljiv, žustar, sklon smijehu.

Ali ovi uglađeni seljačiči nisu ga baš nešto slušali. I dalje su ispijali i mirisali isti onaj konjak ko i od prije podne.

Mažda bi i osluhnuti ponešto, ali tek tako, posebno ne primjetno, sasvim daleko od spoznaje da je refleksija na druženje konkretna namjenjena njima. I dalje su sjedili sami, svak sa svojom čašom, svak sa svojim jadom.

IVANA HERCEG/Klobuk

SJEĆANJE JEDNE ŽENE

Dok je sjedila u tišini svoje sobe i slagala knjige i odjeću, Ana se prisjetila jednog razdoblja života kada je bila potpuno izgubljena, mlada i nije znala što da radi sa sobom. Morala se vratiti u život kojim je zaboravila živjeti još onog dana kad je otišla studirati u drugi grad, daleko od roditelja i starih prijatelja. Kada je otišla bila je sama i morala se prilagoditi drugim ljudima i drugome mjestu, naučiti biti neovisna i brinuti se za sebe, često je mislila da neće uspjeti, ali uspjela je. Naučila je mnoge stvari, naučila se snalaziti sama, nikome ne odgovarati za svoje postupke i živjeti slobodno, bez ikakvih ograničenja. Sada se morala vratiti u svoje malo mjesto, njena uloga u gradu je bila završena i nije imalo smisla provoditi tamo dane. To je sada bio problem. Vratiti se ponovo pod obiteljski krov, pod ograničenja i objašnjenja- gdje ideš, kad se vraćaš, zašto to činiš tako... Tu je bilo milijun pitanja na koja nije htjela odgovarati, ali je morala. Zatim njena „prekrasna“ okolina - mlade udane djevojke čija je glavna tema bila što je tko rekao i ismijavanja njihovih susjeda s kojima su svaki dan pile kavu, ali koje su bile otračane čim bi napuštale njihov krov. Ona nije htjela takve prijatelje. Jedina utjeha bio joj je Marko - on se nije brinuo o tome što drugi misle, nije bio jedan od ulizica i beskičmenjaka - pa ga naravno nisu voljeli. Ali ga je zato ona voljela. Činilo se tako prirodno da sjedne u auto i odveze se u obližnje mjesto k njemu, da ga poljubi i zagrlji, da provede s njim par sati. To je očito bilo prirodno samo njoj. Kad bi ga poljubila dok bi sjedili u nekomu kafiću činilo joj se kao da su sve oči uprte prema njima i kao da je čula druge kako ih zbog toga ogovaraju... Mrzila je to malograđanstvo - dok bi sjedili na klupici u parku svaka auto koje bi prošlo imalo je okrenute glave prema njima i sa zanimanjem pokušalo zaključiti tko to tamo sjedi. Tu ju je tako izluđivalo... Ta lažna moralnost, to toliko zanimanje za druge ljude nije mogla razumjeti. Znala je kada prolaze ulicom da ih drugi odmjeravaju i šapuće komentare o njihovoj odjeći, o njihovoj frizuri - on je često znao nositi sunčane naočale i kosu 1 cm ispod uha pa su ga zato proglasili drogerašom - postojao je tu jedan poseban kod njihove zajednice: -ako imaš obrijanu glavu ili kratku, eventualno nagelanu kosu bio si idealna partija, dobar dečko iz susjedstva i momčić koji bakici pomaže prijeći ulicu; -kosa do uha - ne sasvim idealan, ali može nekako proći, -kosa 1 cm ispod uha i duže- 90posto drogeraš, -kosa ispod uha i naočale- 100 posto drogerač (ako uz to nosiš i malo moderniju odjeću tipa šiire hlače i majice- preprodavač droge ili svodnik). To je bio vrijednosni sustav tih divnih i moralnih građana koji su popodneve sate provodili sa svojim kumicama na klupicama psihološki analizirajući svoje sugrađane pomoću najtočnije metode- PPKiO (Psihološka Analiza Pomoću Kose i Odjeće). Tako je Ana znala sve razgovore i sve sisteme kroz koje su ih proučavali dok bi prolazili jednom jedinom ulicom grada čiji građani su znali čitavo rodoslovno stablo nje i njenog dragog.

Čudno je to bilo mjesto. Svatko se mijesao u sve, za sve su imali nepisana pravila koja je svatko znao, ali koja ona nije mogla shvatiti. Tu su bila razna pravila koja su određivala njihove živote - primjer, ako djevojka u životnoj dobi od 19 do 22 godine odluči stupiti u brak svi bi se prvih mjesec dana, a možda i više, čudili tom njenom postupku i naveliko ga prepričavali dok napokon ne bi prihvatili tu činjenicu. Ako se djevojka uda sa 24-25 godina onda je zadovoljila standarde zajednice i ta vijest prepričavat će se samo par tjedana. A ako slučajno pređe 25 godina (primjer. 25 godina i jedan mjesec) a nije se još udala, djevojka polako prelazi u kategoriju „starih cura“ i postaje nepoželjna udavača; svi polako gube nadu u njenu udaju i kao sa sažaljenjem pričaju da je šteta da se nije udala - a sjetimo se samo koliko su ti isti građani pomogli toj djevojci da se uda tako što su žustro proučavali sve njene dečke i kad god bi mogli govorili njenim roditeljima sve pozitivne stvari o njemu koje su oni zaključili pomoću svoje vrlo precizne i pouzdane PPKiO metode. Ana se prisjetila koliko puta su je ta mišljenja okoline odvela na krivi put i koliko su joj zla donijela. Sjetila se početaka svoje veze s Markom, sve se činilo idilčno dok ga neki mještani nisu vidjeli i započeli svoje priče, tako da je na kraju susjeda susjede rekla susjedi koja je rekla njenom mami kako joj kćer hada sa drogerašom. Koliko godina je trebalo proći dok se ponovo sve nije smirilo i njeni ga napokon prihvatili. A sve zbog zlih jezika okoline. Tu ju je podsjetilo i na zadnji razgovor koji je čula - naravno, opet se razglabalo o tome kako susjedina kćer ide sa dečkom na more tri dana, pa je trebalo sazavati seosku komisiju da dadne odobrenje. Čovjek bi pomislio da je društvo napredovalo i da su žene stekle bolji položaj, onakav kakav i zaslužuju, ali ponekad se čini da još uvijek živimo u vremenu kada je muž bacao posude cvijeta ako nisu stajale tamo gdje je htio i kada je sude letjelo na sve strane kada nije bila izvršena njegova volja.

Jednom dok je još bila u srednjoj školi, Ani se sviđao jedan dečko, simpatičan, pristojan i KRATKE kose, imao je dobre ocjene i bio uspješan sportaš. Ljudi su pričali sve najbolje o njemu i počela je i ta veza. Ana se oslonila na pričanja susjeda koji su govorili sve najbolje o njemu i njegovim roditeljima i tu je još više zanosilo dok je zamišljala sebe i njega. Međutim, dok su jedno poslijepodne provodili zajedno zbio se jedan incident - ona i

dečko šetali su ulicom i zezali se nešto, međutim on je počeo grube šale, a ona je tražila da to povuče, i tako je pala prva - pljuska. Zaista prekrasan dečko. Nakon toga Ana je shvatila sa čime ima posla. Bila je to borba jedan protiv svih, shvatila je da nije sve tako sivo - bilo je crno.

Bilo je tu još milijun gluposti kojima su ljudi opterećivali jedni druge - na primjer, kad bi se djevojka napokon udala postojalo je i tu milijun pravila zajednice koja djevojka mora poštovati.

Postoje dva gledišta na brak dvoje ljude:

prvo gledište - gledište zajednice: Žena-budala koja čisti, pere, riba, rada, nema pravo glasa, oslanja se u svemu na muža, brine se o djeci, mijenja im pelene, kupa ih i hrani; Muž - ide na posao, vrati se s posla, leži, čita novine, jede i spava, pomazi dijete po glavi, ima glavnu riječ. Taj pogled najčešće usvaja i muškarac koji je odgojen na taj način i prihvaća ga s obzirom da je taj pogled usvojen od zajednice i prihvaćen kao jedini ispravan.

Drugi pogled na brak-pogled dvoje mladih ljudi (a najčešće samo žene): Žena i Muškarac dijele sve poslove, on nije ništa vrijedniji od nje, i on i ona presvlače djecu i brinu se za njih, oboje obavljaju kućanske poslove, oboje imaju pravo glasa. Takav Muž imao je poseban naziv u Rječniku Malogradana, zvao se Papak. Nije bilo važno što po svim logičkim i drugim zakonima je najnormalnija stvar da otac presvuče svoje dijete i uzme ga u naručje, on je u očima svojih sumještana bio Papak.

Zbog različitih pogleda na brak Ana je često upadala u velike rasprave sa svojim roditeljima- oni su zastupali prvu tezu, a ona drugu tezu. Ana nije mogla shvatiti zašto bi njen Marko bio vrijedniji od nje same, ili zašto bi njen otac vodio glavnu riječ o svemu. I ti njeni pogledi izolirali su je i od njenih roditelja. Bilo je tu i pravila oko imena novorođenog djeteta - muško dijete je imalo veći prestiž od ženskoga, a o imenu naravno nisu odlučivali njegovi roditelji - podrazumijevalo se da dijete dobije ime po jednome od njegovih djedova i baka, tako da roditelji i nemaju pravo glasa pošto je već unaprijed odlučeno kako će se to dijete zvati. Ako nisi dao ime djetetu onako kako se pretpostavljalo (po djedu ili baki, primjer Stanko ili Mara) onda će zajednica, naravno, opet provoditi sate na klupici podsmjehujući se tvojoj Lari i Sari, a ne Mari i Mandi. Ana je razmišljala o tome koliko su smiješna ta njihova pravila, ona se samo htjela držati one teze da ni u koga ne dira i nitko neće dirati u nju - međutim ovdje su svi svakoga dirali - doslovno (ali to je druga priča). Ona nije htjela tako živjeti. Sjetila se kako su se jednom njeni roditelji ljutili na nju jer je htjela otići na samo jedan dan na more sa dečkom s kojim je bila 5 godina u vezi. Tada je imala 21 godinu i bilo joj je toliko čudno jer su njeni takvi i prave od toga problem. Iz svih tih razmišljanja prenuo ju je Marko:

- Hajde Ana, gdje si nestala, idemo malo na zrak do parka?

- Hajde mama!!!, vikala je mala Lara dok je sjedila na očevim rukama.

- Evo me odmah!, poviknula je Ana, i dok je gledala svog dugokosog muža (sa kosom 1cm ispod uha) i malu Laru, shvatila je koliko je sretna tu - nije živjela u istome mjestu s roditeljima, živjela je u drugome gradu, i bilo je puno teže kada si sam i moraš se brinuti o tolikim stvarima koje ozbiljni život nosi, ali imala je nešto drugo što tamo nikad nije imala- mogla je prošetati sa svoji mužem i djetetom, a da ju drugi ne promatraju ispod oka.

Ivana Škegro/Čerin

MARINELA

Hladna je voda udarala od još hladniji kamen. Gusto i zbijeno lišće na stoljetnim stablima pričalo je priče iz davnina. Ljeto, lagani povjetarac nosi zvuke gitare i mirise dozrelog voća. Sunčeve zrake obasjavaju svaku glavu kao aureolu. U tom trenutku prolaziš ti se u mom bespomoćnom pogledu. Pred tvojim likom dozrelo žito se povija u naklon. Crvene usne djeluju omamljujuće – svom si svojom silinom privukla ovu liričnu, napačenu detaljima dušu.

Saznao sam ti i ime, Marinela, djevojka sa očima boje sjećanja.

I sada kada sam starac kojem još samo preostaju sjećanja, Marinela, sjećam se naših prvih dana.

Ubrzo si propisala crno vino po grudima mojim. Naša su usta tvorila grimase sretnih lica. Niti jedan rat, niti jedan pogled pun zavisti nije mogao rastrgati ono što je nas vezalo, a vezala nas je ljubav.

Evo sada sedim, gledam u more koje se gubi u daljini, neki mladić svira opojne melodije na gitari, pokoji galeb me pozdravi svojom bijelinom – vino objavlja moje lice rumenilom, suze su prestale kapati onog dana kada si me pogledala svojim pogledom zbuđenosti i vjerovatnosti. Znaš, Marinela, nekada sam bio bijesan, ali sada je život samo krpa koju ću odbaciti. Ubiti se neću, ja se vremena ne bojim, uvijek sam bio hrabar – ali bez tebe, znaj, isto to bezazleno vrijeme ponekad zna biti kao mač sa dvije oštrice koji lagano klizi po ovoj duši koja je prestala brojati rane.

A tek naš sin, vjeruj, samo me još pomisao na njega drži zaustavljenim u vremenu. Kako li bi izgledao, možda bi ličio na tebe, a imao moju narav – bio bi on najveće umjetničko i znanstveno čudo, spoj nespojivog. Sjećam se, jedna moja tugo, i onog sunčevog zalaska, kada me odvedoše u grupi – još samo se sjećam onih pričanja po gradu, metak zatim pucanj, plavuše jednostavno nisu znali trpeti one koji su bolji od njih. Sjećat ću te se uvijek, najljepša moja. Vrijeme ipak teče, ja se njegovom toku radujem, čekajte me tu kod neznanog junaka, Marinela ti – i naš nerodeni sin.

Amer Jaganjac/Busovača

SANJAO SAM TE NOĆAS!

(SATIRAE IDIOT PRIČA)

Dok sam šetao Monmartrom tamošnjim na trenutak sam pomislio da je bolje prije spavanja popiti jedno pivo, hladno i ječmeno. Svratih u oblićni cafee i naručih ga povišenim glasom prema šanku. Donijevši ga, garson je na čistom francuskom jeziku upitao da li želim još nešto na šta sam ja, ali na engleskom, odgovorio da će ovo biti dovoljno. Čuvši moj naglasak, visoki, crni muškarac je prešao na jedan od ovdášnjih jezika upitavši me: „A iz kojeg si grada iz Bosne?“. Hladno sam mu rekao: „Iz Sarajeva!“ i odmah ustao i napustio cafee ne otpivši pivo i plativši na izlazu. On je zebekzenuo gledao za mnom. Zbog čega sam otišao? Jer sam pomislio da prokletstvo Bosne (iHercegovine) ne baca dalje od Une i Drine. Bar se nadao. A prepoznao sam ga. Bio je to Milan, odnosno Mahir, pardon Ante. Dubre od čovjeka!

NA ZADNJEM SJEDIŠTU MOG AUTA...

(SATIRAE STRAIGHT PRIČA)

Sjećam se. Milica je bila najbolja koka u našem kvartu u Sarajevu. Sve do 1992.g. kada je otišla iz ovog grada za Australiju. Ali, ranije, mnogo ranije smo se zajednički družili. Na zadnjem sjedištu mog auta. Duboko, u šumi, čak i povrh Trebevića, tamo negdje, svojevremena. I uvijek je bila dama. Čak i tada. Bez kupanja, nove obleke i mirisa se ništa nije moglo dešavati. Čak ni to. Eh, kad samo pomislim. „Sabahudine, dobro te je. Opet misliš na nju, zar ne!“, čuo sam glas moje supruge. „Kako znaš, velim!“ Uzvratila je: „Pa, pogledaj šta ubacuješ u HI-FI...Bijelo Dugme i tu pjesmu, bolnu ne samo za tebe! Do kada ćeš lagati sebe jer nikada nisi bio sa njom osim sa pjesmom!“ Kiselo sam se nasmijao i uzvratio: „San mi ne možeš uzeti a da li sam bio sa njom ili ne, to je najmanje važno.“ Ipak, na trenutak sam se zaista i upitao zbog čega me je otac uvijek maltretirao po povratku iz šume riječima: „Opet su te vidjeli kako sam ideš ka Trebeviću našim automobilom! Da mi je znati samo šta radiš tamo?“ Nikada mu nisam odgovorio. Odgovor smo znali samo...Milica i ja.

Sabahudin Hadžialić/ Sarajevo

STVARNOST I ČOVJEK

“Sjeti se što je Stvarnost, a što čovjek! Jer kad budeš odabirao, morat ćeš znati!”

Bile su riječi koje je rekao, onda kad je otišao. To su ujedno bile riječi koje su mi se ucrtale u sjećanje, kao klinom urezane u kamen, da nikad ne izbljude. Sjećam se toga dana kao da je bio jučer . Igrali smo nogometa na igralištu, a dan je bio, nekako čudan. Iako je bio sunčan, neki čudan i hladan vjeter puhao je cijeli dan i navlačio neku čudnu studen i oblake. Nezgrapno udarivši loptu, lopta je odletjela u dio koji je značio, “Ti ideš po loptu”. Tako da nisam ništa drugo mogao, već otići po nju. Prošavši grmlje, koje je stajalo između igrališta i parka, stvorio sam se u parku.

A ispred mene se upravo sagnuo čovjek u crnom smokingu, mrka pogleda, tvrda lica, koje je krasila uredno uređena brada i brkovi koji su se spajali s njom. Podigao je loptu i ispruživši ruku, još držeći loptu ispred mene rekao:“Mislim da ovo pripada tebi, kao i stvarnost koja leži duboko u tebi. Prepoznao sam ti pogled. Oko skriveno iza nevinosti djeteta. Stvarnost skrivena iza čovjeka. Sjeti se što je Stvarnost, a što čovjek! Jer kad budeš odabirao, morat ćeš znati, odabrati!” Nekako prepadnut pojavom toga čovjeka, mogao bih sad reći starca, iako je izgledao kao čovjek srednjih godina i dobrog stasa. Skoro pa sam mu istrkao loptu iz ruke i odjurio nazad.

Ubrzo sam to kao dijete smetnuo, ali vrijeme nije pripomoglo da moja duša to zaboravi. Dani su prolazili jedan za drugim, a dio mene je počeo rasti i počeo se javljati i tada se prvi put pojavilo. I od toga trenutka više nikad nije stalo. Danas sam ono što je onaj čovjek bio u onom trenutku kad mi je predao Stvarnost. I danas sam ja taj koji će predati kuglu stvarnosti, ili možda običnu loptu. Šetao sam se parkom, mogao bih reći kao i svakoga dana. Noseći svoj crni drveni štap, crno odijelo i znanje koje mi je darovano onda kad sam ga prvi put vidio.

Odjednom se do mene dokotrljala bejzbol lopta, pogledao sam je i prepoznao je. Podigavši je, ispred mene se stvorio mladić, koji me zbunjeno i lagano prepadnut pogledao.

Pogledavši ga, odjednom sam, sebe, u njemu prepoznao.

I tada je tajna u meni počela govoriti, a moja prošlost počela se prevrtati i vraćati. Vidio sam stvarnost iza njegovih očiju, Stvarnost koja se krila u njemu, a ja sam taj koji je mora probuditi i tako pripremiti za vrijeme koje dolazi. Pogledavši ga duboko u oči rekao sam, dubokim i mirnim glasom:“Mislim da ovo pripada tebi. Kao i Stvarnost koja leži duboko u tebi. Prepoznao sam ti pogled. Oko skriveno iza nevinosti djeteta. Stvarnost skrivena iza čovjeka. Prepoznaj je, jer kad dođe vrijeme morat ćeš znati odabrati.”

Prepavši se mojih riječi, zgrabio je loptu i počeo trčati u smjer iz kojeg je došao. A dok je išao poslao sam mu telepatički poruku, istu koju sam ja onda čuo:“Stvarnost ili čovjek, morat ćeš izabrati..!”

Mali se još jednom okrenuo, pogledao me i nestao iza grmlja.

Tada se u meni ponovno provrtjela ta scena i taj trenutak. Riječi koje su mi tada suludo zvučale, sad su više od istine, više od života!! Sad su kao noževi koji su tada rasparali papir u knjizi moga života. I svojom oštrinom urezale nove istine i putove koje sam još trebao otkriti.

Listovi su bili kao tintom zamrljani, dok je istina ležala ispod toga nereda. Istina koja je čekala na mene, a moje je bilo da prepoznam Stvarnost iza čovjeka, Stvarnost iza ljudi i svega živoga.

I onda kad je sve počelo, od prvoga dana, tinta je počela blijedjeti, a istina navirati. Kao duh, koji je cijelo vrijeme skriven ležao i čekao svoj dolazak. Kao što sunce lagano iza obzora nadolazi i daje život i svjetlo u tajnu i mrak noći.

Tako danas otvorivši novo vrelo, predavši u ruke ključ, nevinom djetetu. Pitam se? Kakva je bila Stvarnost, koja se krila iza čovjeka koji je meni predao put do Stvarnosti?

I poruku napisanu u istini: "Sjeti se što je Stvarnost, a što čovjek! Jer kad budeš odabirao, morat ćeš znat odabrati!"

Kristijan Kraljević/ Široki Brijeg

Autor: Joško Klaric

NA IVICI

Ivica se okomito uzdiže iznad starog, napuštenog kamenoloma. Vetar mi mrsi kosu, dok mi dugačke, štrkljaste noge vise iznad provalije. Dan je neobično topao za ovo doba godine, ali je zemlja još uvek hladna. Ne mari. Sunce je visoko i grejače me dovoljno dugo. Ne nameravam ovde da dočekam noć. Ne. Nameravam da je dočekam na nebu. Ili negde na putu između neba i zemlje. Odlučio sam, tako je najbolje.

Oblaci su čarobno išarali nebo, kao da me pozivaju da im se pridružim. Osmehnuh se. Oduvek su me očaravali. Sada je možda najbolji trenutak da im se pridružim. Vetar dunu jače i ja sklonih pramen kose sa lica. Vreme je. Noge su već počele da mi trnu a hladnoća da se uvlači u kosti. Stresoh se. Ne od straha. Pridigoh se, otresoh pantalone i podigoh glavu.

Ugledao sam tamni oblak na obzorju. Sunce je polako padalo ka horizontu. Pribijah se da nisam zakasnio. Proverio sam kragnu, ispravio rukave na saku i zategao kravatu. Raširio sam ruke i zatvorio oči dok je oblak postajao sve veći. Zabacio sam glavu i udahnuo duboko. Vetar mi je milovao lice, dok je svetlosti polako nestajalo. Kad sam otvorio oči crni je oblak stajao predamnom. Bacio sam se u provaliju i rasplinuo u hiljadu kapljica rose dok me je oblak spremno primio u naručje.

Tamara Lujak/ Beograd

GANGA IZBIJA I IZ NAFTNIH BUŠOTINA

Probudila ga je zvonjava telefona u dnevnom boravku. Otac Jevrem mu je nosio telefon u sobu, poziv je bio za njega.

— Za tebe; pružao mu je telefon, kao da pruža negdašnju Titovu štafetu, oprezno i s dozom nevjericе.

Lidijo je primio telefon i počeo razgovarati. Otac je još uvijek stajao kod vrata i promatrao ovoga dok razgovara. Ovome je to zasmetalo pa ga je rukom tjerao da ide — no ocu se nije baš odložilo pa je uz gundanje i negodovanje napustio sobu, mrkim pogledom uperenim u Lidija.

Kad je ovaj završio razgovor, uputio se ka dnevnom boravku.

— Zašto si zurio onako u mene, što ti je, zašto me ne puštaš u miru razgovarati?

Jevrem je bio ljut. Nije dozvoljavao sinu da tako govori s njim. Nije on to zaslužio, mislio je. Nevoljko je progovorio: Ko je to, ko te zvao?

Lidijo je također bio ljut. Nije smatrao potrebnim njemu se ispovijedati s kim razgovara, iako zapravo to nije bila nikakva tajna; no Jevrem je taj slučaj uspio napravio tajnovitim. Ništa neobično za njega. Uvijek je nešto krio: da ne čuju drugi, bolje da ne znaju, iskoristiti će, izrugivat, treba biti oprezan, paziti. Dom Uspijevih je izgledao kao baza neke obavještajne službe. Komuniciralo se u šiframa i sve se pokušavalo kritic.

- Nitko, prijatelj - kratko je odgovorio.

- Prijatelj, meni nije imo baš neki prijateljski glas!?

Lidijo se mislio što da odgovori, na nije ništa, te je stao guliti kivi sa stola, u pokušaju izbjegavanja neugodne situacije. No opet isto, samo se sada i žena Dubravka pridružila zajedničkom zurenju u jednog čovjeka.

— Nemoj tako, od vrha se guli kivi (ona)!

— Uzmi drugi nož (on)!

Šta je, šta si slazio tu facu, ko da su ti svi umrli (svejedno — ona ili on)?

Začudo, i osjetio se baš tako — kao da su mu svi umrli, jer to očigledno nisu bili oni roditelji prije par godina kad je on nešto s njima i mogao pričati, prije njegovog odlaska u Zagreb.

- Ima li štagod pičke gore, aa? — upitao ga je Jevrem.

Ovaj je izrazom lica odgovorio. Moglo je značiti: odgovor nedostupan.

— Kaćeš, bolan, dovest nešto vamo da ti ja i mater malo danemo dušom — opet otac.

On bi se najradije pokupio opet natrag za Zagreb, ali iz pristojnosti prema roditeljima to nije mogao. Ipak su oni žrtvovali i posljednju kunu, njemu za pomoć, kad mu je trebala. Nekako je on uspio, na koncu, pojediti taj kivi, bez prolijevanja krvi.

Hercegovina je ponosna. Rijetko će koji Hercegovac priznati krivicu jer to vodi ka ljanju časti, a čast i ponos su, uz snalažljivost, najvažniji u postizanju uspjeha. Mnogi će reći, hercegovacka snalažljivost je ključ njihovog uspjeha kao i spremnost da pomažu jedni druge. Da, samo ni Hercegovci ne pomažu one od kojih poslije neće imati koristi — pa i Hercegovci su samo ljudi. Hercegovac je ponosan ako ima puno novaca. Čast mu je poznavati poznate osobe, a još veća čast je uzdići se iznad tih osoba. Snalažljivost je osobina koja se stječe — kod Hercegovaca je ona urođena.

Tako je Jevrem na svom kamenitom imanju bušio ogromnu rupu. Neki su mislili da hoće praviti najveću čatrnju u selu; neki, opet, da pravi bazen; no većina ih je slutila da je posrijedi opet neki hercegovacki izum. U tu je bušotinu Jevrem kriomice lijevao naftu i naftne derivate. Kad je smatrao da je dovoljno uvjerljivo napravio nalazište nafte, otkrio je svoj izum javnosti. «U Hercegovini pronađena nafta» - osvanuo je natpis u dnevnim novinama.

Uskoro je Jevrem razgovarao s brojnim poznatim ljudima. Novinari su od njega tražili intervjue a poslovni ljudi imanje. Njegovi intervjui su imali cijenu, a poslovnim ljudima nije dozvolio nikakva istraživanja prije nego mu zakupe zemljište. Sve je držao u šaci, a svoju bušotinu je branio oružjem. Na koncu mu je jedan poslovni čovjek zakupio imanje u svrhu istraživanja. Sad je mogao kupiti rabljeno auto kakvo je htio, ali samo je jedan mercedes.

Nakon određenog vremena, uspostavilo se da tu nafte nema. Jevremu je naglo pao publicitet — što njega nije ni najmanje zasmetalo. Ono što je želio, on je ostvario — imati najboljeg mercedesa u selu, a na koji način je njegova urođena snalažljivost došla do izražaja — manje je bitno. Sad je ponosni vlasnik mercedesa, a čast mu je što je uspio razgovarati s poznatim osobama i popeti se iznad njih, barem nakratko.

U znak toga uspjeha Jevrem je napravio feštu. Zamastilo se po kući sa svih strana. Donosi se i s tavana i iz podruma, izvana i iznutra. Sa svih strana se mesnati kuća. Vino se lijeva iz pletera u boce, iz boca u čaše.

Lidijo se srami svoga oca, otac se srami svoga sina.

— Nikad ti u životu nećeš ništa steć, budeš li od drugi čeko da ti daju — niko pametan ne daje nego uzma — pa budi i ti pametan pa uzmaj a ne čekaj da ti neko nešto da ili, ne daj bože, pokloni, propast teš, moj sine. Evo nisam ni ja pametan pa ti dajem ovi hiljadu eura, ali eto da i ti malo omastiš brk gori u Zagrebu. Još kad bi bilo kakve pičke, aa?

Ovo posljednje je rekao u šali. Množtvo se, za umašćenim stolom, treslo od smijeha.

Lidijo je znao, još samo mora čekati da otac započne gangu i onda uskoro može napustiti poprište boravka, jer je tada otac, u pravilu, vidno pijan i dopušta sve što u normalnom stanju ne bi — da se bez njegovog pitanja udaljava sa stola.

Ali razgovor o naftnoj bušotini je još uvijek zaokupljao pažnju prisutnih.

— Isusa mi, Jevreme, dobro ti nju izbuši, aa?

— Jesam, jesam, Dinkane, bušio sam ti ja nju, razumiš, sve dok nije procurila.

Ova je izjava nasmijala prisutne što je Jevremu i bio cilj: da ublaži neuspjeh, jedine bušotine nafte u selu, na globalnom tržištu. Seljani nisu bili baš oduševljeni time što se njihovo selo sad stavlja u kontekst prevarantske bušotine nafte.

Sljedeći natpis u dnevnim novinama je bio «Hercegovci stvorili Gospu, a ne mogu nalazitište nafte».

— Kako ti, bala Jevreme, tako prevari ljude, aa? — još se netko uključio u razgovor.

- Nikog ja nisam prevario, tako mi Boga moga.

— Kako nisi, ta eto oni kažu: nema nafte.

— Nema puno, ono malo što je bilo, to su iscrpili, ali znate kako se kaže: de ima vatre, ima i dima; a ja kažem: de ima nafte ima i love — i niko ne kaže da nije tu nema, samo nisu mogli nać, eto.

Nije više nikome bilo do priče. Lidijo je dočekao svoje. Zagrmilo je kod Uspičevih. Izvođači su pokrili jedno uho radi pravilnijeg izvođenja gange, dok je Lidijo pokrio oba uha i kriomice se udaljavao s poprišta izvođenja pjesama, uz koje je odrastao.

Krunoslav Šetka/ Mostar

PRAG

Dugo sam stajao na kućnom pragu, nisam mogao da koraknem. Majka je plakala, otac se izgubio među vočkama još u zoru. Nisu bili za to da se preselimo svetlima velegrada. Prvi put osećam neobičnu muku, tu na pragu sa kog sam prohodao, koji je nekako bio svedak svakog mog dečaklog damara i uzdah, sada evo ni on kao da ne želi da me pusti. Proleteše mi kroz glavu slike drage, deda i baba, da su živi njihov uzdah bio bi tu, roditelji srećni jer naslednika imaju, slavski trpeza prepuna dragih gostiju, crkva naša i nekako na slavskoj ikoni asta mi pogled, pa nestane slike a ja i dalje na pragu. Samo prvi korak da napravim i čini mi se posle ću moći. Neka te Bog i sveti Georgije čuvaju sine — čujem kroz suze majka progovora ali ne izlazi. Ja kao da sam bio pred sireljačkim vodom, u prsa uperene cevi budućnosti a u leđa bije vetar iz kolevke. Zažmurih i koraknuh. Proputovaoh sam svet, živim svuda po malo, posao takav ali evo posle četrdeset godina nisam još ujutru zgazio na tlo da ne osetim pod stopalom prag rodne kuće.

Vladimir Đorđević/ Kragujevac

ŽENA NA PARKETU

Čovječe, postoje materije koje jednostavno nisu zamišljene tako da ti prođu kroz krvne sudove. To ti je kao kad malo dijete pokušava da progura crvenu kockicu kroz otvor za neki sferični oblik. Znaš, Vanja? Ti si nekada znao te stvari. Te psihoanalitičke pizdarije, kockice, slagalice i tako to. Mjerio si koliko sam pametna i onda si rekao jedno tupo STOP i zaključio da sam pametna taman onoliko koliko treba. Pitala sam te koliko treba za šta? Ti si progutao ekser i otišao u kuhinju. Tamo se krčkala neka mršava čorba i nečija noga u njoj. Taman koliko treba pametna je sjedila u fotelji tvog dede sa papučama u obliku malih, probušenih zečeva i ljubičastom beretkom na glavi. Oni krugovi u mom stanu. Znaš one krugove... Postajali su trodimenzionalni nakon onog zelenog u mojoj čaši. Vanja... Vanjuška... Zamisli da živimo u jednom takvom krugu sa ilegalnim molekulama koje se razgrađuju u našim limfama, mršavim kao ona čorba koju si kuvao za mene i da pjevamo... Love... Love will tear us apart... Again. Ko tako uopšte živi? Niko, kažem ti ja. To su izmislili elektrotehnički genijalci i poneki supermarketi i slične gluposti. To je njihovo. Da se mi razbijamo i raspadamo i vjerujemo. Ali meni bi se dopala. Mislim da bi. Da živim u nekoj plavičastoj sferi iscrtanjoj na španskom zidu i da s tobom komentarišem mrtve pisce i pričam bezobrazne viceve sa medvjedom, vukom, lisicom i zekom. To bi mi se dopalo.

Ti si me iz kuhinje prozvao Lady Writer i ja sam se smijala kao hijena iz Kralja lavova. Šavova i splavova. Bacila sam beretku na ormar. Razmišljala sam o koracima. Korak ne postoji, zapravo. To je spoj i raskid tabana sa tlom. I onda tako u nedogled. Spoj. Raskid. Spoj. Raskid. Kada tako pričam zvučimo kao neki komplikovani električni uređaj za oživljavanje mrtvih. Oživljavanje. Zar ne misliš da ova riječ suviše liči na izživljavanje? Vanjuška? Vanja? Stoko nadragirana, dovuci svoje agnostičko dupe iz moje maaaale kuhinje. Lady Writer se malo izgubila u krugu.

Onda sam ustala, a kada sam ustala pala sam.

Opet sam izgubila kontrolu.

Ona je ponovo izgubila kontrolu

Ona je izgubila kontrolu

Krugovi su se pretočili u plafon, Vanja. To sam rekla. Zamisli, naša je generacija ostala kao rupa u udžbeniku iz istorije. Šta smo mi ikada uradili osim što smo se potrudili da večeras budemo dobro stondirani? Osim što smo gledali u plafon? Možda svaka epoha ima svoju pauze-generaciju.

Kako bi djeca manje učila u školi. Mama je htjela da prekreči moje zidove, da ih prefarba u svijetlonaranđastu. Ja sam joj rekla ne dirajte moje krugove. Ponekad mislim da smo mi virus na Zemlji. Jedemo je, gazimo, betoniramo, jalovimo. Trebalo bi da nas iskašlja u epruvetu i pošalje na neko testiranje. Mi smo jebeni virus, Vanja. Mi smo jebeni virus.

- Zašto si ostavio moj rukopis na podu?!

Ne odgovaraš. Čujem te kako otvaraš frižider. Moj rukopis. Varvara — Druga verzija. To si napisao na mom tekstu. Izričito sam ti zabranila da šaraš po njemu, mada sam znala da hoćeš. Naša generacija, Vanja. Naša generacija. Hoću da zaplačem zbog nje, ali ne mogu, baš mi ne ide. Čudno, inače mogu da zaplačem kad god poželim. I da kažem volim te i da raširim noge. Ja mogu sve. Ja sam svemoguća. Ja sam... Lady Writer sa trideset i četiri godine i sad ću da ustanem i da obujem svoje omiljene cipele i kaput.

- Gdje su?!

- Šta gdje je, kozo?

- Cipeleeeee!!! Gdje su?!

Bile su pored stera i ja sam im prišla polako, izula papuče tvog dede i obukla stopala u žuto. Onaj prohladni osjećaj koji prozuri kroz receptore na stopalima kada nazuješ cipele koje su predugo ležale kraj ulaznih vrata. Mmmm. I kaput. Moj tamnosivi kaput sa prišivenim četvrtastim kopčama. Ti sjediš na stolici u kuhinji i gledaš u mene, obučen za grad. U sudoperi je još uvijek voda koja nije otekla jer se odvod začepio zbog tvojih pre-kuvanih špageta. Nemoj da prosipaš špagete u sudoper, rekla sam ti i ti si baš to uradio. Prljava, mutna voda. Pljaskam dlanom po njenoj površini i smijem se. Marcelolo! — vrištim u tvom pravcu.

- Trebalo bi da odem.

- Gdje bi trebalo da odeš, u prodavnicu? — pitam te.

- Ne. Trebalo bi da odem.

- U kupatilo?

- Ne! — dereš se umorno.

Nakon četiri godine izgledaš iznenađujuće mlado. To je valjda zbog hemije. Koštato moje medikamentozno čudo.

- U bioskop? — insistiram.

Vanja. Vanja. Iskrenula ti se jedna blatnjava nogavica. (Bio si tamo, opet.) I zjenice su ti poput izdubljenih rupa na glinenju figurici. Trebalo bi da nabavimo neko dijete. Da odemo negdje. Negdje gdje je u oktobru toplo i prodaje se mango. Da li mango raste u oktobru ili to nema nikakve veze? Kako sam došla do ovog trenutka? Stojim u kaputu i cipelama u svojoj kuhinji i pljaskam po površini vode koja nema gdje da isteče. Kao da sam juče imala dvadeset i jednu i trčala uz stepenice Sveučilišta i mimoilazila se s jednim mračnim čovjekom i kasnije to prepričavala svojim krugovima. Kako ovako brzo završimo pored sudopera sa žutim cipelama na nogama, i zelenim alkoholom u kardiovaskularnom sistemu, i potrošenim Vanjom na kuhinjskoj stolici, i trideset i četiri bačene novogodišnje jelke?

Vanjuška, izlaziš u hodnik. Trebalo bi da se vratimo u krugove. Vanja?

(Soba. Prerano. Nekad u oktobru.)

Tabak jedan i tabak dva. Okrljeni, smrdljivi, provjereno zdravi. Kao i prostitutke. Tabaci sa šinama za klizaljke nezrelih. Sepija listovi. Razvučeni pored na neki nelogičan broj u nekoj nelogičnoj mjernoj jedinici. Cipele za hodanje po krovovima. Opuštene, tromе, blijedožute. Moj streptokok za ovu sobu. Odložene mirno, ali uz histerični podtekst, jednu modru fusnotu. Odložene. To zvuči tako privremeno. Moje dvije cipele i moja dva tabaka. Moje dvije noge i dvije nosnice. Moje cipele za krovove koji su svakog popodneva sve niži. Kao što i Venecija tone na našem drvetu. Kao što tonu sidra. I čaša sa nekim brendom odštampanim preko prvog decilitra. Prazna, tone. Pored moje dvije pete i dva otiska na parketu. Čaša prazna, ali ne i čista, jer prostor ne znači čistoću. Proporcionalnost u konkavnom odnosu. Tako nekako. Nemam ja pojma o aritmetici, fizici, geometriji. Neke od stvari koje bih voljela da znam. Kasnije. Poslije. Kad prestanem da ležim. Ne kada ustanem, nego kada prestanem da ležim. Ovdje. U sobi kamenjarskog morala.

Ne vjerujte djevojci koja izgleda obično. I blijedožute cipele. I neki tabaci koje je nosila duž Velike Marskaje na svom putu ka Nevskom prospektu. I sad soba. I sada prerano. Nekad u oktobru. Dok je Neva još bila u tečnom agregatnom stanju. Baš kao i ona. Ja ne poznajem nikoga ko se zove u jednom slogu. Svi koji me znaju zahtijevaju nekoliko pokreta vilicom. Ja ne poznajem nikoga. I bole me oči. Ali ne onako kako oči bole. Bole kao što

boli zglob. Bole me koščata. Moje sasušene oči. Ulijepljene za kapke kao bjeličaste žvakaće gume za cipele. Blijedožute cipele. Na parketu pored mene. I jedan mantil. Zaboravila sam da spomenem mantil. Kako bezosjećano prema njemu. Prema mantilu. Mom kišnom mantilu za dane kada ne pada kiša. Samo grinje i neki drugi organizmi koji su krišom dospjeli na Arku. Leži na boku, s rukom pruženom ka predsoblju. Leži Ja. Koljena razmaknuta besmisleno i kratka. Kosa nelogična. Kosa sasvim različita od očekivanog. Kosa kao nuspojava neke evolutivne metamorfoze. Kao prelazna forma. I blijedožute cipele, tabaci, čaša, mantil. Koji je tamnosiv. Ne crn. Svi kažu da je crn. I hladan.

Parket je hladan. Žena je hladna. Zglobovi žuljavi. Po njima sunce primamljivo žestari. Pleše. Jedan, dva, tri... Dva, dva, tri... Tačkice iz svemira na mom skočnom zglobu. Pa hop na drugom. Pa opet ništa. Kao da mi šalju neku kodiranu poruku. I prazna čaša prelama te sićušne telegrame na milione boja u šarene tapete po mojim zidovima. U bijelom su sve boje. Mrzim bijelo, ali volim boje. I tri, dva, tri, pa opet hop! Na koljeno. Otkriva mračnu deku pod kojom ležim, zureći u predsoblje. Osvjetljava me beskrupulozno. Bez truna vremena za šminkanje, depiliranje, ubacivanje i izbacivanje, peglanje... Osvjetljava Mene bez dodatnog „i“. U sobi. Prerano. Nekad u oktobru. A ja se ne pomijeram. Ja ležim ugravirano. Saliveno. Voštano. U tamnosivom mantilu. U gruboj koži na tabanima. Okrljena, smrdljiva i provjereno zdrava. Sa rukom prema nekom drugom parketu. Grubljem i tamnijem. Na kojem su ostale grudvice blata pokupljenog u ovom gradu u kojem blato ne postoji. Parket na kojem su ocrtane priljave tajne ovog mjesta. Ukućani koji unose blato da bi trotoari ostali čisti. Takav je i taj parket u predsoblju. Blatnjava stopala zalijepljena za njegovu površinu koracaju ka ulaznim vratima. Tup tup tup tup. Ostavio je četiri traga. Ostavio je blato. Ostavio je Varvaru i njene blijedožute cipele i tamnosivi mantil. I svjetlost je, prelomljena, prokrijumčarila svoje izaslanike do njenih koljena, pojasa, klavikule.

Nespremljena, tačna, slobodna da bude ružna.

Na svom parketu u svojoj koži.

U sobi. Prerano. Nekad u oktobru. Napokon Ona.

Pored mene na parketu leži moj tekst. Kao ljubavnik koji je zaboravio da je do sada trebalo da izađe iz moga stana. Hoću da iskoračim iz svoga tijela koje bespomoćno leži na parketu i fotografišem se polaroid aparatom. Onda, kada izađe fotografija sa bijelim marginama, da mlataram njom dok se ne sasušī. Potom bih uzela onu ružnu, metalnozelenu hemisku i napisala ovo si ti za dvadeset i četiri godine i otišla bih na vremenoplovni poštanski šalter za kojim sjedi neki sijedi arlekin sa prašnjavim pečatima i raznobojnim markicama ispred sebe. Poslala bih to Varvari za njen deseti rođendan, dvadeset i prvog oktobra, u ovaj isti stan. Ona bi se prepala tijela na parketu koje se iscrtava na fotografiji i nijemog arlekina sa poderanom torbom preko ramena i smrada iz 2008. godine za koji još uvijek nije razvila nosnice.

Arlekin bi slegnuo ramenima, uzeo polaroid fotografiju i vratio je nemarno u svoj torbak. Okrenuo bi se od dječurlije i rođendanske torte u obliku ptice i iščeznuo bi kao šećerna vuna kada dođe u kontakt sa papilama na jeziku. Vratio bi se ovdje, sada, danas, čučnuo bi pored mene, na parket i ne bi rekao ništa.

Pored teksta na parketu leži njegova Lady Writer. Još uvijek miriše štampača između redova. Pokrećem pluća da upiju taj melem. Okrljena, smrdljiva i provjereno zdrava.

Mislim da je sada vrijeme da ustanem odavde.

Lana Bastašić/ Banja Luka

BIJU ME JANUARSKE KOŠAVE

Ovi koji ovde rukovode zemljom se ne brinu ni za čiju uštedevinu. Stalo im je da London ostane svetski finansijski centar po svaku cenu a to istovremeno znači i da će parama od poreza onih koji rade pokriti sve bankarske promašaje i dugove onih kojih su trošili „mimo gubera“. To istovremeno znači da su grešili svi koji su racionalno trošili ili, ne daj Bože, štedeli.

Uzred budi rečeno, kamata na uštedevinu nikad nije bila manja. A opet, najvažnije je da ova globalna recesija ne postane globalna depresija.

Ipak, ovde bar nema leda ni na ulicama, a ni u vodovodnim cevima. Ovdje je i svaka snežna pahulja pravo iznenađenje.

A onda je opet, posle mnogo godina, London ponovo osvanuo pod pravim snežnim pokrivačem. Iako sneg nije napadao ni 10 centimetara, to je bilo dovoljno da se sve zaustavi i paralize i to na nekoliko dana.

Tako se i ja setih koliko sam želela da se obučim da vozim po snegu, u periodu kad sam pohađala obuku vožnje u Engleskoj. Jednog od tih jutara sam se, pošavši na posao obradovala snegu koji je preko noći napadao, jer sam tada imala zakazanu lekciju vožnje. Ali, ne lezi vraže, instruktor nije hteo ni pod tačkom razno da se pomeri sa sedišta vozača, čak ni na moje uporno insistiranje i molbe. Navodno, ako je verovati njegovim rečima, po takvom vremenu ovde otkazuju i polaganje vožnje a kamoli lekcije. Reče mi i da mu je taj ford nov i da on nikad ništa ne prepušta riziku a kamoli nova kola.

I dok mene ovde u Londonu biju januarske košave, sa Zlatibora mećave i visoke cene rasteraše sve turiste.

Vida Nenadić/ Bela Zemlja

TVORNIČKA ROBA

Djevojka s maslačkom u zjenici stavlja ruke na oči nastavlja hodati prašnjavom cestom (u svoju utopiju) Estetika ružnoće doseže najviši nivo svoje egzistencije ona je sretna i guta i upija sve što joj nesebično ponude prizor... I dalje nisi dovoljno dobra

Sada zamotanih grudi u svilene plahte topi se majstorski nanenesa žminka tvrdih jagodica, nikotinskog mirisa izgrizanih noktiju utapajući se u lokvama jeftinog parfema cijedeći se sa kože oslikavajući izbočine tijela Muzika u pozadini označava spuštanje zastora povijesni trenutak jeftine kičaste simbolike skriva gigantske mrlje plastičnog lica

Onda jednog dana . . . napisali su krivu adresu u njihovu korist netko je dobio ono što je bilo njezino sandučić je ostao prazan sada mora prihvatiti novu ulogu u teatru apsurdna

A . . . obećali su im njima plastičnim lutkama da će jednog dana biti prekrasan snop živanih vlakana

Tea Kvesić/ Široki Brijeg

WINETOU

„Ovo je priča koju vrlo rado pričam, to je priča o“ što bi pjevao Đorđe Ba- lašević.

Uvijek je lijepo i ponekad korisno sjetiti se dana djetinjstva. U mom dvorištu u Zenici bilo nas je nekoliko dječaka približno istog uzrasta i istih godina. Danima smo tjerali loptu dižući crnu prašinu, prašinu od zagađenja zraka i od blizine teretne željezničke stanice na kojoj se tovario ugali za separaciju u Lašvi. U igri smo glumili Jocu i Renu (Josipa Lalića, spojku, polutku i Alojza Renića, centarfora zeničkog Čelika, koji su kasnije igrali u zagrebačkom Dinamu).

U dvorištu je živjela i s nama se rijetko igrala i jedna lijepa, umivena, mirišljava djevojčica Jasmina. U nju smo potajno svi mi, musavi, prljavi, puni modrica na nogama od ne baš nježnih utakmica, padova, a ne smiju se zaboraviti ni batine, kojih nitko od nas nije bio pošteđen, bili zaljubljeni. Jasmina je za nas bila ideal ljepote, čistoće i urednosti. Naša koljena bolje je bilo ne gledati. Jasmina je jedina od nas imala WC i kupatilo u stanu, uvijek je mirisala na sapun od jorgovana, koji nam je ostajao u nosnicama uvijek kad bi prošla pored nas. Roditelji su joj bili stara zenička obitelj, privatnici, stolari. Mi, djeca radničke klase, smo imali jedan WC, čučavac, na dva stana i zajedničku, dvorišnu veš-kujnu u kojoj su naše majke prale rublje, mi ponekad noge, a na umivanje nismo trošili ni vodu ni vrijeme. U dvorištu se nalazio jedan stari Mercedes, onaj kakvog je vozio Prle u Otpisanima. Svaki dan smo ga vozili, naravno u mjestu, jer nije imao kotača. Onaj tko bi bio za volanom taj dan, bio je glavni frajer. Mogao je toga dana, u svom svijetu mašte, voziti ostale u autu tamo gdje je on htio. Ja sam uvijek vozio raj u Doboju, u kojem sam provodio sve ljetne i zimске raspuste, sve dok jednog dana moj susjed Zoki, iz stana iznad mog, nije izašao iz auta i rekao:

- Jebo te Doboju! To je ba selendra, hajmo u Kakanju!

K'o to mu je neki velegrad, a selendra.

Ali, glavna nam je fora bila igranja Vinetua i Old Šeterhenda. (Znam da se pišu Winetou i Old Shatterhand, ali mi smo ih tako zvali).

Naravno, glavni za taj dan bio je onaj koji je bio Vinetu.

Pravili smo si lukove i strijele, meni je stari donio plastičnu vinčesterku i raj je bio blizu. Najsmješnije je bilo to što smo se svi češljali k'o Joca, s razdjeljkom na strani a pušku smo nosili preko ruke k'o Vinetu. Mene su uvijek gurali da budem Old Šeterhend, jer sam imao pušku, a ja sam ga mrzio iz dna duše. Pušku, ipak, nisam davao nikome u ruke, samo Zokiju, ali sam mu za to uzeo pet jednobojnih klikera. Pos'o je pos'o. To je trajalo sve dok jednog dana nama u posjet došao moj stric Trle iz Doboja. On je, kao seljačko dijete, znao praviti lukove i strijele, kalibe i logore od pruča, kakve mi nismo mogli ni blizu. Našao je dobru granu, napravio luk i dvije strijele, i dao ih meni. Taj moj luk mogao je izbaciti strijelu najviše u zrak i najviše u daljinu. Konačno sam i ja mogao biti Vinetu. Pušku sam, naravno, ostavljao u kući a raji govorio da se pokvarila. Tri sam dana nosio luk preko leđa sa špagom preko prsa, a dvije strijele iza leđa u majici. Nažalost, ta tri dana nije bilo lijepa Jasmine da me vidi. Njena majka nam je rekla da je nešto bolesna, valjda vodene ospice. Moja najvažnija tri dana a nje nema.

Idila oko Vinetua i mog luka i strijela trajalaje tri dana, dok se Trle nije vratio u Doboju, a Zoki, koji me uvijek marisao, rekao:

- Haj' mrš! Nema te 'ko više brani', sad sam ja Vinetu.

Dok sam ovu priču pričao svojoj djeci, iz druge sobe, moja Ljubav zave:

- Dobro te ba Vinetu, haj' kuhaj kavu!

Uvijek ima neki Zoki.

Tomislav Pupić/Mostar

GENDIZAJN

Dobar dan! Dobar dan, odvratni mladi gospodin s okruglim naočalama, špicastog nosa, visoko podignutih obrva s nešto izraženijim zaliscima, uredno počeshljan i obrijan. Podižući glavu, jedan mu se pramen odvojio od pažljivo uređene frizurice. Na brzinu ga vrati na prethodno uređeno mjesto, kiselo se nasmiješi, zarumeni i nastavi — Izvolite!

Ovaj, moj muž i ja, znate, razgovarali smo i tako... I, doda ugladeni gospodičić.

Odlučili smo da želimo dijete! Drhtavim glasom prozbori nešto mlada gospoda.

Da, da, svakako! Na pravom ste mjestu. Izvolite. Malim prstom pogura naočale na vrh nosa. Sada već zadovoljnim osmijehom još jednom potvrdi gospoda: U braku smo već godinu dana i mislimo da je već vrijeme za naše prvo dijete. Kako da ne, izvolite ispuniti ovaj formular ovdje, uplatite naznačeni iznos na ovaj račun, zaokružite jedan od ovih kvadratića ovdje, upišite svoje podatke tu, potpišite se ovdje, ovdje i ovdje, a sve ostalo prepustite nama.

I prije no što je i uzela olovku ovaj nadoda: Jeste li znali da svakog četvrtka imamo posebnu ponudu za naše mušterije? Naime, ukoliko nam prepustite da za vas odaberemo boju kose vašeg djeteta, dobit ćete besplatan odabir boje očiju. Bez obzira na vaš odabir mi garantiramo uspješan rezultat. Svu djeca dizajniranu uz pomoć naših stručnjaka iz tvrtke Gendizajn krase iznimno lijepa vanjšina, te izrazito visok kvocijent inteligencije. Za to nije ni čudno da unatoč jakoj konkurenciji naši proizvodi već godinama osvajaju prva mjesta na svim izborima ljepote i sportskim natjecanjima. Kako rekoh Vi prepustite odabir kose nama, te besplatno odaberite boju očiju, a samo zato jer ste ovaj tjedan naš stoti posjetitelj možete besplatno odabrati i spol vašeg djeteta. Tako činite obostranu korist, vi dobivate ono što ste tako silno željeli, a mi smanjujemo škart u proizvodnji. Zbunjeno je šutjela gospoda osvrćući se oko sebe. Ma možete nam u potpunosti vjerovati, nema razloga za brigu. Gotovo 99 % naših proizvoda su vrhunske kvalitete i naši klijenti uvijek dobiju ono što su tražili, čime smo naročito ponosni, te zbog toga još više odlučni u nastojanju da razvijemo postojeću tehnologiju kako bi ju još bolje iskoristili u pravu svrhu.

A koji je ljudski čin plemenitiji od stvaranja novog čovjeka!

Nakon kratke šutnje, gledajući u sada već ozbiljniji lik ponosnog gospodičića koji je zanesen prethodno izrečenom misli pobjednički podignuo glavu, preko obraza gledajući u ostale mušterije koje su pristojno čekale svoj red, gospoda zamišljeno promrmlja: A... što bude s ostalim? Malim? Zbunjeno odvratni ovaj! Sada već odlučno i glasnije gospoda ponovi: A što je s onih 1%? Ni ovo pitanje nije zbunilo čovjeka na recepciji, te on podsmijehujući se skide naočale i držeći ih palcem i kažiprstom s ispruženim malim prstom odgovori: Naime, gospoda, onaj koji i malo poznaje zakone proizvodnje odmah će shvatiti da se radi o jednom ubičajenom procesu i da uvijek postoji onaj dio proizvoda koji se ispoljava kao škart ili laički rečeno višak u proizvodnji koji zbog nekih oštećenja ili nedostataka nije primjeren za eksploataciju. A budući da upravo tvrtku Gendizajn u koju ste sigurno s dobrim razlogom i najboljim preporukama došli resi ugled jedinih, pazite, jedinih koji su razvili tehnologiju kojom tehnološki škart koji nastaje u proizvodnji prolazi proces reciklaže u našem pogonu, materijal se regranulira i prenamijeni u drugi, odgovarajući proizvod. Ako se zanemari utrošak energije za taj proces, reciklaža tako dobivene sirovine predstavlja izuzetan doprinos zaštiti okoliša... Oprostite gospodine, kroz suze ga prekinu gospoda. Moj muž i ja smo tek doselili u vaš grad. Prolazeći ulicom vidjeli smo sliku zagrljene obitelji iznad vaših vrata, pa smo pomislili da je ovo zavod za planiranje obitelji koji pruža potporu mladim parovima u ovim teškim vremenima, međutim, očito je da smo se prevarili! Uplakana gospoda napusti prostoriju. Gospodin još jednom bezadno s podsmijehom zavrti glavom, ponovno popravi župerak, pogura naočale i povika: Sljedeći! A red se pomaknu za jedno mjesto.

Josip Zelenika/Mostar

GOVNIJADA I GOVNISEJA

Po uzoru na slavne epove jednog od najslavnijih naših predaka, našeg Homera Hercegovca, napisao sam i ja jedan koji opjevava situaciju koju smo svi nekad barem djelomično osjetili.

Lagano hodam gradom
očaj pomješan sa nadom
jer strašno mi se sere
govance mi guzove dere

Slegnem se polako
jer sere mi se jako
dajte mi wc sada
inače proći će me nada

Lijevo-desno stotine kačića
al konobari traže da popijem par pića
smilujte se ljudi
govno će mi da presudi

Upadam u smrdljivu birtiju
ometam kockarsku partiju
a konobara prosto boli k*trac
gdje moje govno postat će gnjurac

Wc je sav u mraku
ugazio sam u j*beno žvaku
šolja je skršena cijela
nekad je, kažu, bila bijela

Skidam se u času
jer predosjećam masu
trnci mi prolaze kroz tijelo
ovo govno će da izade tijelo

Tiskam kao trudnica
napinjem se kao bludnica
bit će ovo novi specijalitet
za knjigu rekorda rearitet

Osjećam kritičnu masu
stišćem po crijevnom gasu
ajde izadi više
meni se guzica briše

Znoj se cijedi
lice lagano blijedi
stišće se do kraja
naziru se vrata raja

Na kraju ogromno olakšanje
osjećam u sebi 5 kila manje
jebote koji shit
iz mene izlegao se kit

Al novi problem nazire se
nema papira ovaj wc
tako da uspjeh nije potpuno jasan
al glavna da je sljedeći ručak masan

Zoran Musa/ Ljubuški

KIŠA DIRA PTICU

Ptica je ponirala iz višeg vazduha u niži, u niže nebo, a to se videlo sa malog prozora iz kupatila mog oca i majke; znači, dijagonalno je sletela iz levog gornjeg u desni donji ugao, kao da ju je neko snažno zafrljeknuo, a šta je dalje bilo to nisam videla, celu situaciju videla sam perifernim vidom sedeći na WC plastičnom okovratniku, a da me ona videla, videla bi me iz profila, a da je znala šta mislim smejala bi se mojoj zabludi da je pauk koga sam iz vode maločas spasila još uvek možda živ. Pa da, nije preživelo, naduvali se porazičasto je, a ptica je živa, to sigurno je. Skrila se negde, jer sada kiša pada. Nakostrešila se, odvojila spoljašnje mokro od unutrašnjeg suvog perja. To je bio golub, ja mislim, i nije samo on mokar, sve je mokro što nije ispod nečega nepromočivog, i biće sve mokrije i mokrije jer je kiša jača i jača, i sve se manje čuju sitni zvukovi, i sve je to zbog kiše, većite kiše koja ne miriše loše jer ovo je deo države prirodnih lepota, u dva sata i dvanaest minuta, dvadeset petog jula dvehiljade osme, slovima.

Marija Maksimović/Bajina Bašta

VODIČ ZA SUVREMENE ODISEJE ILI NJEGOVANJE GLUPOSTI

PREDGOVOR

Ovaj kratki tekst nije o meni, ali svejedno smatrat ću ga uspješnim ako ništa ne promjene, što će se u krajnjoj liniji i dogoditi, a napisao sam ga. Potrebno je da kažem da nisam iz Sarajeva, a ovo jest tekst o Sarajevu. Moj daleki predak, iz južne Hercegovine, krenuo je prema sjeveru, Hercegovine, naravno, i tu se zadržao, a ja danas obitavam u Sarajevu. Riječi koje su se rasule u tekstu ispod su riječi koje trebate uzeti na znanje kada se nalazite u istom, jer su to kratke instrukcije koje će Vam sigurno pomoći te će te se lakše infiltrirati ili postati neprimjetni, što će reći, bit ćete objuerčke prihvaćeni i poželjni na svakom većem događaju.

S poštovanjem;

autor

22.1.2009.

Ručnik. Ručnik nikako ne smijete zaboraviti ma u kakvoj se situaciji nadete bilo da kupujete u Turbo Limacu ili da Vam čiko sa naočalama, koji jest pristojan i nenapadan, prodaje kemiske olovke (3 komada, marka). Bez ručnika ne idete nigdje jer u ovom slučaju on Vam glavu čuva. Krenuli ste na balet ili ispijat pivo u Fis parku ili samo zaspat napolju, on mora biti tu.

Pored ručnika, nikako ne smijete zaboraviti dijamantnu, bar oni koji ju nose misle da je dijamntna-punokaratna-naušnica, te ju staviti na jedno od svoja dva uha, valjda ih imate, te stavite dva oraha u desni džep, nazad, za dobro zdravlje. Pri izlasku iz stana na noge nazovate tzv. (u narodu znane) brze patike, po prilici žute ili crvene boje sa životinjom sa vanjske strane - puma ili lav, nisam siguran, ali sa ovom kombinacijom ste neuhvatljivi. Čarape su bijele, iako su poderane na palcu desne noge, nećete se izuvat jer ste normala raja koja je krenula na hausicu. Idući od dna prema gore; na sebi imate Nike trenerku na kojoj zabunom piše Mike, ali to je original, tako Vam je cigo sa Alipašinog rekao.

„Ocam“, original ja je u novom tržišom mazn'o.“

Raja voli prugice i Vi ćete ih večeras obući, crveno-zelene. U tramvaju sa svoga mobilnog uređaja puštate Boketa, Moketa, Crnog ili Jebača te se glasno smijete sa svojim jaranima i smetate svima u tramvaju, nametljivi ste i drski. Frizure na vašim glavama izgledaju isto ili ne izgledaju, župavci ne postoje i nikada nisu postojali. Antičkog Odiseja, koji je nerijetko prelazio granice mitskog svijeta, pogrešno tumače kao i većinu povijesnih ličnosti, zbog toga njegove sljedbenike Penelopa očekuje (obično steatopigična kuja) u jednoj od kafana, koja u toj istoj pije zadnjih 6 godina čekajući baš Vas. Penelopa pokušava biti vjerna i Penelopa jest vjerna dok je trijezna ali loza, dvije...i već se ujutro ne sjeća i Penelopa ustraje u svojoj vjernosti. Njen Odisej ste Vi, i dolazite prije vremena. Pričate o nogometu, ješ setu, Simoni Gotovac, a netko je spomenuo i poeziju, tada ju morate voliti jer i Vagonsku poeziju cijenite samo zato što je poezija. I već ste pijani.

Opis jednog izlaznog dana u Sarajevu, za daljnje situacije ili godišnja doba javite se na autorovu adresu.

Udovoljit ću vam te ostaviti par neprikosnovenih i nadasve prepoznatljivih vagoških stihova na poljskom.

Bahraštze sozi nĕzabĭra omo
Lerm de sĕsam vyzu
Lis mĭrdĭym sĕ boproula Ochry sypo
bup hĭdolz Vĕfebron z ŭsi keny
Mimouz stuvĕrĕn zi sĕsokat Prĕtomast i
Ka ktnyŕ sik vouso v pĕnĕlu
Lodrat ŭmapĕĉĕ brĕme i vunŭs ptově
Stublkŭ zešĭto upa z pĕpte musu
Tĕb vĭrkrysi uchomacĭp nĕtro lapod' vibĭŕ
Krymah bĭso posac bazĕch tĕšĭ louchĭnĕvro
řak prybĭbesk nupĕo brŭ mĭpĕzrou ŭřĭařĭch
Ved zĕne o lurpĕpo dŭptŭř vĕli
Ma basŭbro řrou vĕbĕ vi myhrĕ.

Umrite u neznanju i ne zaboravite - Don't panic.
Omaž Douglas Noel Adams i Homeru.

Luka Čuljak/Prozor

OBIČNA VEČER

Te večeri Ivona je bila shrvana i bezvoljna jer je bila posvađana s roditeljima, ali ovaj put je bilo ozbiljnije. Naime, nakon burne svade rekla im je da ih mrzi i otišla od kuće. Šetala je ulicom i nije znala gdje će i dok ne odluči, otišla je na igralište. Igralište je bilo puno do 22 sata, no sad je tamo bila samo tišina gdje je Ivona mogla razmišljati na miru. I tako je sama sjedila na stepenicama pokraj igrališta i razmišljala. Vladao je potpuni muk, no odjednom je ugledala neko svjetlo. Približavao joj se crveno auto, točnije crveni golf, i od svjetla nije uspjela vidjeti tko je. Ona je iz auta izašla. To je bio Luka Novak, čovjek koji je u njezinim očima bio savršeno biće. Imao je smeđe oči poput jesenjeg kestena i pozlaćenu kosu poput zraka što ih sunce baca ljeti na obale. I polako joj se približavao Luka, ali ona još nije uspjela shvatiti tko je. Te večeri je bila toliko ljuta da je samo čekala da joj se nepoznati čovjek približi da ga može otjerati od sebe. I kad je konačno stao pred nju, polako je digla glavu i zaprepastila se. On joj se nasmiješio i obrisao suze s lica. Ivona, čiji se izraz lica vidno promijenio, izgovorila je, pokušavajući glumiti hladnokrvnu djevojku: "Što ti radiš ovdje?" On se ponovno nasmijao i rekao: "Maja mi je rekla da ću te naći ovdje." "Da... ali zašto, zašto si došao?" -ponovno ga je upitala, i uputila pogled prema dolje. Najednom je tišina zavladala i onda se Luka približio Ivoni, na što je ona zadržala, pogledao ju u oči i rekao: "Zbog ovoga." I zatim ju poljubio. Svojim rukama je milovao njezinu kosu i tako par sekundi. I onda se Ivona odmaknula i sarkastično rekla s blago razvučenim usnama u osmijeh: "Došao si zato da me poljubiš, jako smiješno." On se samo nasmijao i stavio prst na njezine usne. "Mislim da bi trebala oprostiti svojim a vratiti se kući" - rekao je Luka pogledavši ju u oči. "Zbog toga si i došao..." -Ivona je rekla s laganim bijesom koji se osjeti u glasu i odmaknula se od Luke. "Ne...čekaj...Došao sam jer..." -zamuckivao je Luka, a u očima mu se vidjela neka zabrinutost i strah. "Jer ti je Maja rekla da me vratiš kući...Pa nazovi je i reci da nisi uspio...Zbogom." -rekla je Ivona ljutito i krenula prema cesti gledajući u sat na ruci. Luka je potrčao za njom, uhvatio je za ruku i rekao: "Ivona došao sam jer te volim i zabrinut sam za tebe. Eto rekao sam to..Prvi put sam rekao nekoj djevojci da je volim." Zatim se lagano nasmijao i opet izustio: "Nadam se da mi vjeruješ." "Pogledala ga je i u njegovim kestenjastim očima punim miline vidjela je da ne laže, da su njegovi riječi iskrene. Ubacila se lagano u njegov zagrljaj, objumila ga rukama oko struka i usnama lagano dotakla njegove. Na njihov poljubac prekinulo je svjetlo, no ne iz Lukinog automobila, nego je svjetlo dopiralo iz nekog drugog automobila koje se približavalo njima. To je bio policijski automobil iz kojeg je izašao jedan službenik i približio im se. "Vozačku dozvolu ,molim"-rekao je pomalo jezivim glasom. Lukin izraz lica naglo se promijenio,probljedio je i zamuckujući rekao: "Evo...Idem je potražiti" Ivona je odmah shvatila da neće donijeti vozačku dozvolu jer je nema nikako, pa je pokušavala udubiti policajca u razgovor kako bi Luka našao rješenje za izlaz iz ove neugodne situacije. No,policajac, iako je Ivona pričala o vremenu, o današnjoj mladeži i svakojakim stvarima, nije se dao omesti i neprestano pogledavao preko ramena kao da provjerava gleda li ih tiko. Ivona je nastavila pričati i onda je primijetila jednu mrlju krvi na njegovoj odjeći. To ju nije uznemirilo, jer je ipak kraj nije stajao policijski službenik i osjećala se sigurna. Zatim je nehotice uputila pogled prema automobilu kojim se dovezao policajac i primijetila je krvlju umrljano sjedalo. To ju je pomalo uznemirilo, ruke su joj se počele znojiti i obuzeo je neki snažan osjećaj straha. U tom trenutku kao da je osjetio Ivonin strah, došao je Luka i počeo opet mucati kao da pred njim stoji sami vrag, a ne obično ljudsko biće." Oprostite...Nemam ju sad tu, ja..." "Oprostiti ću vam ovaj put." -brzo se snašao policajac i gledajući oko sebe odgovorio je pomalo zbunjenim glasom. Zatim se vratio u svoj automobil i upalio ga, a motor je lagano zarezao.

Ivona, primijetivši mobilnet na zemlji, brzo ga je dohvatila i krenula da ga vrati policajcu. Došla je, nasmiješila se i umijato rekla: "Gospodine,ovo vam je ostalo". Nije uspjela smiriti poriv da pogleda ka stražnjem sjedalu, gdje je sve bilo uprljano krvlju. "Hvala"-prigušeno i brzo je odgovorio čovjek u autu. I onda je krenula natrag prema Luki, nadajući se da će moći uživati u njegovom zagrljaju bez prekida u ostatku večeri. No idilu u njezinoj glavi je prekinulo neko tiho i prigušeno lupanje. Okrenula se i shvatila da to lupanje dolazi iz prilježnika, no nepomično se stajala jednu sekundu pokraj automobila. Razvukla je svoje usne u blagi smiješak, uputila ga policajcu koji ju je prodorno pogledao i pošla prema Luki. Osjetila je korake iza sebe i viknula drhtećim glasom: "Bježi!" Luka je sjeo u automobil, upalio ga i otvorio suvozačka vrata. No policajac je bio brži od Ivone i skočio na nju da je zaustavi. Oboje su se našli na podu, a Ivonina noga u policijskim rukama. Luka je vidjevši to brzo izašao iz automobila i došao do Ivone i policajca, kojega je udario u lice. Policajac se prevrnuo na tlo, a Ivonina noga je bilo oslobođena. Luka joj je pružio ruku, digao ju i rekao pomalo prijetećim glasom: "Idi u automobil,zaključaj se, a ako što pode po zlu, bježi!" A za to vrijeme se policajac digao s tla, prostrijelio Ivonu pogledom i okrenuo se prema Luki. Zaskočio je Luku i obojica su se sada prevrnuili na tlo. Ivona je nepomično stajala pored njih, a auto je bilo udaljeno od njih, i nije htjela otići i ostaviti Luku samoga. Luka se izvukao iz ruku policijskih, ustao, primio Ivonu za ruke i povukao za sobom. Došli su do prozora škole, a Ivona je uzela kamen s poda i razbila taj prozor. Počela se peti i Luka ju je snažno gurnuo unutra, a njega je opet zasukoć policajac. Ivona se ustala, pogledala van i viknula: "Ne!!!", a suze su joj počele padati niz lice. U žaru borbe Luka je viknuo: "Bježi, sakrij se...Brzo!" Ivona je otrčala na suprotnu stranu škole kako bi našla izlaz i otišla po pomoć. Ušla je u učionicu, no visina s tog prozora je bila velika, dovoljno za samoubojstvo, no ne može ostaviti Luku samoga u ovom trenutku. Vikala je kroz suze, no nitko ju nije čuo. Zadnje što joj je preostalo je bilo skrivati se i pouzdati u Lukinu snagu i snalazljivost. Ušla je u stari podrum ove škole, staru, zastrašujuću prostoriju zvanu "svaštara" u kojoj se nalazilo zbilja svakakvih stvari. Odjednom je nestalo struje, a pogledala je kroz prozor i primijetila da se u ostalim kućama može primijetiti svjetlo, što znači da je netko isključio struju. Sagнула se i sjela ispod jedne klupe, u kutu prostorije. Suze su joj same tekle niz lice, a od silnog straha se počela tresti. Strašna i okrutna tišina je vladala, no ne zadugo jer ju je porušio prigušeni zvuk koraka, ljudskih, ogromnih koraka. Osjetila je da se netko približava, a strah je rastao, strah za sebe i za Luku. Na vratima se pojavila velika gromada i prekrila onaj mali tračak svjetla što je dopirao sa prozora kojeg je obasjavao mladi mjesec. Zadržtala je i zatvorila oči, a suze nikako nije mogla obuzdati. Policajac se približavao, a ona je pokušavala pomaknuti se unatrag, čime je srušila jednu staru knjigu na klupi ispod koje se nalazila. Policajac se okrenuo prema njoj, zahihotao

BOVANA

i sad već dobro poznatim koracima uputio prema njoj. Ivona ga je blijedo pogledala, na ipak je uspjela skupiti malo snage i progovorila: "Što si učinio Luki?" Policajac se sad glasno nasmijao, uhvatio ju za ruku i podigao. Pokušala se oduprijeti, no bezuspješno jer je izgubila snagu, a on ju obujmio rukama i zarobio u svom naručju. "Malo ću se pozabaviti s tobom, prije nego te se riješim, tvoja posljednja želja je?" - izustio je hladnim, mirnim glasom policajac. Ivona je briznula u plač i spustila glavu. "Miči ruke od nje!!!" -glasno je viknuo glas u pozadini. Zatim je vlasnik toga glasa udario policajca ogromnom daskom na što se ovaj srušio na tlo. To je bio Luka. Zagrlji je Ivonu, i mirnim glasom rekao: "Gotovo je, sad će doći pravi policajci" Ivona se privila uz njegovo tijelo koje joj je sada poslužilo kao utočište, i pogнула glavu dodirujući njegova prsa. Zagrljeni su krenuli prema vratima, ne osvrćući se na policajca. U trenutku kad su uzdahnu i pokušavali se smiriti, policajac je uhvatio Luku oko vrata i stao ga gušiti. Ivona je brzinom munje dohvatila onu tešku knjigu s poda koja ju je maloprije odala, i udarila policajca svom snagom. "Sad je stvarno gotovo" -rekla je ponosnim glasom, zagrlila Luku i oboje su krenuli prema izlazu.

Začule su se policijske sirene i najednom su policajci, pravi policajci, stali trčati oko njih. Jedni su ih pitali što im treba, donosili im pokrivače, a drugi su izveli onog jezivog "policajca" iz škole. Jedan je od njih, načelnik prišao Ivoni i Luki i rekao svojim hrapavim glasom: "Čestitam. Ulovili ste jednog od najvećih zločinaca u našoj državi". Ivona je promrmljala sebi u bradu: "Bravo mi", što je Luka čuo i tiho se nasmijao. Iza načelnika stajala je Maja, Ivonina prijateljica koja je dovela Luku, a i policajce tu. Naime, Luka joj je poslao poruku da dovede policiju na igralište, dok je tražio Ivonu i policajca koji su bili u mračnoj prostoriji, podrumu škole. Maja ih je zagrlila i šapnula im: "Sad je gotovo". "Tvoji se sigurno brinu. Idi s Majom i razgovaraj s njima" -sada već smirenim i sigurnim glasom rekao joj je Luka. Ivona ga je još jednom pogledala u smeđe, kestenjaste oči, uzdahnu i prislonila svoje usne uz njegove. Još jednim pogledom se oprostila od njega i otišla s Majom kući. Prvo se zaputila u svoju sobu i zatvorila vrata. Legla je na krevet i zatvorila oči, pokušavajući na trenutke zaboraviti ovu večer. Roditelji mogu pričekati, ali trebat će više od nekoliko trenutaka da se ova večer zaboravi. I tako se jedna romantična večer pretvorila u napetu borbu za goli život...

Maja Primorac/Široki Brijeg

ACTION MAN

"-Mama, hoću baš toga!" viknuo sam i pokazao na Action man- jungle special forces. „Ali isti je kao i ovaj tu a gotovo dvostruko skuplji“ , nije se dala majka. Ali mama, ovaj je jungle- task force, a ovaj special force. Kako možeš tvrditi da su jednaki?! Majka je slegla ramenima i odvela me, sretnog i veselog prema pultu. Izvadila je karticu i platila. Dobio sam svoga jungle speciala. Devetnaesti u kolekciji. Ja sam Toni. Imam 9 godina, 19 action mana, 7 G.I Joe-a, 2 dr X-a, 2 X-ova pomocnika, 4 Kena, 5 Barbie i 2 Shelley. Barbie lutke imam da Action Man-i imaju supruge, Shelley da imaju djecu, a Kenove da u mojim igrama budu obični civili ili statisti. Jer ja znam da na svijetu nema grada ni filma u kome su svi muškarci zgodni i mišićavi. Prvu Barbie kupio mi je tata. On se tada prije dvije godine nervozno smješkao trgovcu besmisleno se izmotavajući kako kupuje Barbie mojoj maloj sestri za rođendan. Ja nemam sestru. Ali zato Action mani imaju žene. Shelley mi služi samo u scenarijima u kojima bi dr. X oteo kći jednog od Action man-a (onoga koji bi taj dan imao glavnu ulogu) kako bi je onda on spasio iz X-ovih zlih ralja. Kenovi do ručka uglavnom izginu u unakrsnoj vatri, a zna se dogoditi i da X potkupi kojeg Action mana i pretvori ga u zločestog. Taj obično bude jedan od onih čiji dijelovi nisu posve fleksibilni, njih sam manje volio. Ali se on naravno u ključnom trenutku pokaje i baci X-a kroz prozor ili u bačvu sa radioaktivnim otpadom. Doduše X se u sljedećoj igri vrati još gori i demolira bazu Action mana (koja obično bude ispod stola u trpezariji) i otme/ozlijedi Barbie, a iznervirani Action man krene u beščutnu osvetu u kojoj X opet strada. Začarani krug. Otkad se igram s Action manima, Dr X nikada nije pobijedio. Niti će.. Kao sve ove igračke imaju odjeću koja se može svlačiti tako sam naučio puno o ljudskoj anatomiji. No ni action mani ni Kenovi ni g.I Joe-ovi ni Barbie ni Shelley nisu između nogu imali ono što sam ja imao. Pišulinca. Nekoliko sam puta upitao mamu zbog čega je to tako ali su njeni odgovori redovno bili nedefinirani ili bi jednostavno skrenula s teme. Uvijek sam htio biti baš kao Action man, i to sam govorio mami i tati, a oni su govorili kako moram jesti mrkvu i špinat i u školi ne izbjegavati tjelesni. I sve sam to radio, i kupovao odjeću nalik njihovoj, nosio action mana kod frizerke da mi napravi istu frizuru, ali sve dok je u mojim hlačama živio pišulinac ja nisam mogao biti action-man. Teta je jednom imala operaciju. Liječnici su joj odrezali slijepo crijevo. Znam da je bilo negdje dolje i pitao sam prijatelja iz razreda, dobro nije mi prijatelj ali je dečko iz razreda koji mnogo zna jer svako jutro gleda dječji program i čita enciklopedije za najmlađe, je li pišulinac isto što i slijepo crijevo, a on je rekao da jest, i onda sam ga pitao bih li ja mogao odrezati svoje slijepo crijevo i on je rekao da bi, samo mi trebaju oštre škare i rakija. Škare sam razumio ali rakija mi nikako nije bila jasna. On je to vidio na filmu. Trebalo je mjesto gdje je bio pišulinac prelići rakijom kako bakterije ne bi pojele moj organizam.

Došao sam iz škole, otišao u podrum, uzeo tatine škare za živicu, iz mini-bara izvadio bocu s rakijom i otišao u podrum. Ponio sam još samo action mana da mi pravi društvo jer sam znao da ce boljeti, a kako oni nikada ne placu, znao sam da neću ni ja onda plakati. Uzeo sam škare, zatvorio oči i čvrsto stisnuo. Krv je počela curiti iz mog slijepog crijeva. Boljelo je. Vrištao sam kao lud, a onda je crijevo otpalo. Sad sam isti kao Action man. On je samo buljio u mene. Pogledao sam dolje i vidio krv. Mnogo krvi. Pao sam u nesvijest. Probudio sam se u bolnici. Mama je plakala, a tata je pričao s doktorom. Sad sam isti kao action man rekao sam mami. Ona je još neutješnije počela plakati. Donesite mi Action mana u bolnicu šaptao sam. Nema ih više sine. Nema više action mana. Pridružio sam se majci u plaču. Prišli su mi moje slijepo crijevo. A action mane dali siromašnoj djeci. Tada sam shvatio da su mama i tata pomoćnici Dr X-a. Osveta ce biti moja.

EGIPATSKA RAZGLEDNICA

Sunce u zenitu. Vreli dah pustinjskog vjetra raznosi pijesak kojem se ne može pobjeći. Zrnca boje bijele kave zavlauče se u svaku poru ljudskog tijela, u nos, uši, oči, pijesak napada, ne zna za primirje. Vjetar koji puše, ali ne rashladije, topal kao i pijesak, uz sunce koje neprestalno prži, izlet na piramide čini stotrukратно realističnijim nego što su to Nina i Davor pomišljali dok su se pripremali za „avanturu života“.

- Kako je vruće - reče Nina, brišući čelo vlažnom maramicom.

Na leđima joj ruksak u kojem nosi sok i vodu.

Njen suprug Davor „naoružan“ kamerom, koju su jednom davno dobili na dar kao vjenčani poklon, snima piramide u Gizi, jedino preostalo svjetsko čudo antičkoga svijeta. Isključen je iz stvarnosti kao i uvijek kad ju ima u rukama, sav se posvetio snimanju i ne čuje jadikovanje svoje supruge.

- Davore, čuješ li me? - za oktavu više reče Nina, te ga jako gurnu.

Usredotočen na snimanje, njeno ga guranje prenu i iznenadi, zaklati se kao klatno na starom zidnom satu, no stajao je čvrsto na pijesku, koliko se može uopće na njemu čvrsto stajati, te ne izgubi ravnotežu.

- Nina, pobogu, šta ti je? Zar ne vidiš da snimam? — breccu se Davor, mrcina iz naših krajeva hrapavog pušačkog glasa.

- Obrati malo pozornosti i na mene Davore — replicira Nina brzo ko mitraljez, te nastavi:

- Kad si me već doveo u ovu pustu da snimaš ove trakotove, onda bi mogao i da me pripižiš.

Ali, mitraljez ne prestaje štekati, i ta razmažena mostarska mezimica u samohrane majke nastavi da rešeta svog zakonitog Eru:

- Mislim, ono, ovo je ignoriranje, Davore? Ne znam samo otkud ti pomisao da se možeš tako ponašati prema meni. Ne mogu vjerovati da sam i to dočekala. Dobro je govorila moja mama, „Prve tri godine su najslade, a kasnije će ti pokazati svoju pravu čud!“

- Stani! Prepilaj! - zapovjednički će Davor.

Nina prestade s paljbom, namršti se i demonstrativno se okrenu.

- Čekaj! - Davor potrča i uhvati je za tanko zapešće.

- Pusti me! - ona zagalami.

- Što scenu praviš? Zar nikada nisi zadovoljna? Ne razumijem zašto se tako ponašaš? — reče on držeći je čvrsto.

Uhvati je i za drugu ruku, okrenu prema sebi i nastavi:

- U Egiptu smo, ženo!!! Naravno da će ti biti vruće. I ja sam nervozan. Haj'mo ovako, Nina. Snimim još koji kadar i idemo u autobus. Može li tako?

Nakon kraćeg razmišljanja koje je trajalo koliko i novi udar vrelog pustinjskog vjetra, ona odgovori:

- Ajde, dobro.

Ali, već sad razmišljajući kako da ga kazni zbog toga što mu je morala popustiti. Smiri se, kad se prisjeti da im sledi još tri noći u ovoj čudnoj zemlji te se u sebi nasmija jer se dosjetila kako da svom tupanu od muža pokaže što će se ubuduće događati ukoliko ne bude po njenom.

Nije ni primijetila da se njen nevidljivi osmijeh pojavio, da je nastao iznenada i da ga je Davor zapazio kamerom i snimio.

- Čemu ta promjena raspoloženja? - upita nadajući se da nije ono što je pomislio, jer ako jest, pokajati će se što je zagalamio na svoju tvrdoglavu, svojeglavu, ali fenomenalno građenu ženu.

- A? Ej, pa ti me snimaš, nemoj! - odgovori ona, još uvijek nasmiješena, pamalo i zavodljivo, čak joj se sviđi njegov pokajnički pogled osuđenika na celibat.

- Ma daj, pa moram svoju ljepoticu ovjekovječiti na našem drugom medenom mjesecu. Hajde, daj malo zabaci kosu, kao da je tuširao pijeskom, haha - nasmija se markantno, baš onako kako je mislio da bi moglo upaliti kod Nine, djevojke iz njegovog kvarta koju je i „zbario“ svojim osmijehom tada kad ju je prvi put vidio kod svog poznanika Marija dok je razmjenjivala odjeću sa Marievom sestrom Sandrom.

Nina osjeti da ju Davor šarmira, pogleda na njegovu figuru kršnog momka, i pomisli da bi bila šteta i za nju da se drži svog budalastog obećanja.

- Evo, samo za tebe - reče i napravi dvostruki lupe sa svojom bujnom kosom boje jarkog jantara.

- To ljubavi, odlično! - ushićeno će on, radostan jer uvidi da ima šansu da ispravi kiks i da će najvjerojatnije preostale noći u Egiptu provesti u strasvenom zagrljaju i ljubavnom zanosu svoje Afrodite. Hitro joj pristupi i obujmi oko uskog struka. Poljubi ju čvrsto, halapljivo, sirovo muški, onako kako ona voli.

- Jesmo ok? - upita mazno.

Moj si, pomisli Nina, stavi prst na svoje ekstremno ispupčene usne, ispod obrva ga pogleda i reče krajnje tiho:

- Večeras... večeras ima da me izmasiraš, a onda ćemo vidjeti jesi li ok.

- Hoću maco, istiskati ću te ko limun - neumjesno će on, te nastavi - Ninić, daj pusit!

Poljubio se kao napaljeni srednjokolci u parku iza škole, spremni da zbog vrele krvi popuste obzirima i prepuste se animalnim nagonima.

- Večeras... - izusti ona između dva pohotna poljupca, te ga odgurnu i doda:

- Strpi se, snimaj sad.

Približili su se Keopsovoj piramidi, najrazvikanijoj od svih piramida u Egiptu. Ispred ulaza i okolo na stotine turista različitih boja i uzrasta. Turistička policija je priječila penjanje, jer da nije njih, bile bi prekrivene turistima, te teško da bi se išta vidjelo od te njihove nestvarne ljepote. Uz policiju, od domaćih su tu još i pohlepni trgovci, ali i prosjaci koji prilaze turistima i mole ih da im daju koju egipatsku funtu.

Odmah od ulaza u Keopsovu grobnicu, na pijesku vrućem kao pregrijana juha, sjedi polugoli dječak od kojih deset godina, ispijen, mršav kao

WESTEGOWINA WEST No. 7.

slamka, sa specifičnom, nebesko plavom, bojom očiju koja je još više dolazila do izražaja zbog njegove tamne puti. Umjesto desne ruke nazire se batrljak u rukavu nevjšto zašivenom u laktu. Tupog pogleda prodornih očiju, koji više podsjeća na pogled umornog starca, dječak gleda u daljinu, dok pored njega leži, kao ljubimac, stakleni tanjurić na kojem su razbacane papirnate novčanice egipatskih funti.

Nina prva primijeti dječaka, povuče Davora za rukav i reče:

- E, pogledaj desno. Vidi malog prosjaka bez ruke.

- Gdje? — mehanički upita Davor, istovremeno okrenuvši u pravcu u kojem mu je Nina rekla.

Vidjevši tog neobičnog dječaka i njegov pomalo zastrašujući izgled od kojeg su ga prošli srsi, Davor makinalno podiže kameru i počeo snimati. Nešto mu je govorilo da ga mora snimiti, ne samo zbog hendikepa kojeg se nije stidio, nego ga je nudio skoro kao suvenir, već i zbog njegovog izgleda malog pustinjača, skoro kao proroka ili vrača koji predviđa zlu sudbinu, kao patnika koji osuduje svijet svojim izgledom i svojom opomenom. Dječak se prenu iz svog meditirajućeg stanja, ugleda kako ga nepoznati stranac snima i počeo galamiti. Hitro se ustade sa pijeska. Svojom zdravom šakom zgrabi užarenu pješčanu masu i baci ju u pravcu Davora i njegove kamere. Lošim engleskim reče:

- No...!a!...photo, la photo!!!

Nina se prepade bijesnog mladca, sakrivši se iza Davorovih širokih leđa, te mu tiho prišapnu:

- Prestani ga snimati, molim te! Vidiš da je lud!

Davor je ovaj put poslušao i spusti kameru.

Dječak nastavi bacati pijesak na njih i neartikularno vrištati u bijesu i ljutnji. Davora nemalo iznenadi postupak malog askete jer je mislio da je snimiti ga sa svim obična stvar kao i pogled na ovaj drevni, njemu nevjerojatni svijet koji ostavlja bez daha. Dotrča policajac i kundakom puške udari dječaka po leđima. Dječak od tog nemilosrdnog udarca zatetura i pade na pustinjačku postelju. Najednput se vreva i žamor utiša. Turisti pogledaše u pravcu dječaka koji se skutrio kao kuče i brkatog policajca u bijeloj odori sa puškom u rukama, spreman da ponovo beščutno udari malog prosjaka. Šarolika svita gledala je što će se dalje dogoditi. Davor, osjećajući se odgovornim za sve ovo, pristupi policajcu i reče na engleskom:

- It's OK! He didn't do anything. It's our fault?

Policajac odgovori:

- I'm sorry mister. He wan't bother you any more?

- OK, just don't hit him, please! — reče Davor.

- OK - odvrati policajac.

Policajac se udalji od dječaka, a turisti odvrte svoju pozornost sa tog neobičnog događaja na njihovom izletu, te nastavise svoje uobičajene aktivnosti. Mali prosjak se pridžiže sa zemlje, sjede i zagleda u daljinu. Nina i Davor nastavise nesigurno svoj obilazak piramida.

Smiješeći se, reče dovoljno glasno da su ga njih dvoje mogli razgovijetno čuti:

- You have no respect! I no dog! You bad people!

Na licu mu se ocrtao ponos. Svojom zdravom rukom skloni crnu kosu sa čela i potonu u ataraksiju.

Marko Suton/Mostar

¹La- na arapskom jeziku znači Ne

²U redu je! Nije on kriv. Naša je krivica.)

³(Oprostite gospodine. Neće vam više praviti problem.)

⁴U redu, samo nemojte ga više udarati.)

⁵(Nemate poštovanja! Ja ne pas! Vi zli ljudi!)

DALTONIST

Čude me nove bore na mom licu, mislio sam da odavno nema mjesta ni za jedan nabor ili brazdu, čak ni za one tanke mrežice. Živio sam u uvjerenju da sada samo sjena može ostaviti trag u mom pogledu. Tačno znam kada, kako, i koji događaj se ocrtao na njemu, i onaj trenutak kada je postao doživljaj. Kada bih sa ogledala pokušao precrtati labirint tih tragova, mislim da bi trajalo dulje od jedne vječnosti. Sva ona mjesta na kojima se sljevaju u jedan trag, ili pak granaju u više manjih su u biti moji dani. Dani jednog pisca. Ja sam pisac prije nego što sam čovjek i to je moj križ.

Sve je počelo u „magarećim godinama“ novinar, doktor, odvjetnik, sve mi to bijaše na dohvat ruke i svakom tom zanimanju sam posvetio određeni dio života. Mnogo manje nego da sam se zbilja bavio njime, ali i mnogo više nego što su to učinili moji vršnjaci brinući slične brige, na raskrižju puteva.

Mislio sam da kao novinar mogu utjecati na ljude i njihovo ponašanje, smatrajući da se „perom koje se ne prodaje“ može promijeniti svijet i stvari poredati da stoje, onako kako i treba da stoje. Nije mi bilo jasno kako nitko od tih uglednih ljudi, koji su u to vrijeme bili izuzetno cijenjeni i nalazili su se pri samom vrhu društvene ljestvice nije došao do spoznaje da od njih toliko toga ovisi i barem pokušao zarotirati kuglu u suprotnom smjeru ili bar malo promijeniti dotadašnju putanju.

Kakav je to mozak imao Aleksandar Veliki, čovjek koji je pokorio pola svijeta? Zašto moji suvremenici nemaju srce kakvo je imao Oliver Twist ili dušu i hrabrost kakvom se odlikovala Ivana Orleanska? Kako su sve te vrline zaobišle ne jednog čovjeka, nego čitavo jedno doba?

Nisu, mislio sam razjarena. Nisu, ja to mogu, šaputao sam zajapureno zavrele krvi oštreći olovke kojima će biti ispisane stranice sutrašnjice. Tupili su se špicovi, hartija istančala od pisanja i brisanja, nikada nisam bio pobornik mastila, ostavljalo mi je tragove na rukama koji su me satima poslije podsjećali na nesuislost mojih pokušaja, sve dok jedne noći pred samo svitanje nisam sa korpom punom izgužvanih papira bacio i svoj san da ću postati novinar i postići ono što nije ni jedan do tada.

Zatim su se mijenjali planovi, snovi, zanimanja ali uvijek sam dolazio na isti put: pomoći ljudima da otkriju sebe i cijene život! Tada kada sam to otkrio shvatio sam da je potpuno svejedno hoću li to raditi noseći mantil, odijelo ili kombinezon. I sada, sa ove distance, to je jedini ideal koga sam se držao i koji sam ostvario. Radio sam posao na ivici zakona, često malo gazeći samu liniju, ali uvijek u korist prave osobe, vjerovao sam. Uživivši se u ulogu Robina Hooda dobio sam mnoge bitke, ne shvatajući da u toj ludoj trci gubim rat.

Svake noći iste slike su mi se smijenjivale pred očima kada bih legao u postelju, i uvijek gotovo istim redosljedom: stvarnost se mijenja pod jačinom moje riječi, životi postaju sadržajiniji, kvalitetiniji. Pulitzerova nagrada je već bila moja, samo sam trebao misli od one prve koje se sjećam do ove posljednje prije nego što utonem u san, posložiti po papiru i na najčitaniji roman sutrašnjice staviti svoj potpis. Imao sam čak i viziju odijela koje ću obući na dodjelu. Siva. Izabrao sam baš tu boju jer je oslikavala sve bolje nego najskuplja slika mrtvog umjetnika.

Težila je krajnosti, biti crna ili biti bijela, neodlučna na koju stranu će krenuti, ali gorda i neizmjerio sigurna u nastojanje da se makne sa te točke bezličnosti. Nikada ne bih obukao ništa bijelo, to je boja pesimizma, neuspješnan pokušaj očajnika da umjetnom vedrinom sebi uljepša dan, ali nisam bio ni dovoljno hrabar da obučem crno odijelo. Znao sam da mi nedostaje unutarnje zadovoljstvo koje će sijati iz mojih očiju i zasjeniti monokromatizam. Uvijek sam potajno zavidio osobama koje su nosile crno, ne koje su ga odijevale, nego koje su ga mogle nositi. Znao sam što bi jedino moglo upotpuniti sliku dodjele, da ne zaostane za jednim svjetskim spektaklom, to je bio sjaj u oku moje majke i bijela maramica kojom bi krišom brisala suze ponosa iz uglova umornih očiju.

No, u svemu tome sam izgubio talenat. Kako i gdje ne znam, da znam sigurno bih se vratio istim putem i tražio ga sve dok ga ponovo ne nađem. Živio sam čitav život u uvjerenju da je u meni, da sam rođen sa njim, da mi ga nitko ne može uzeti, jer kako ti netko može istrgnuti srce a da ti to ne osjetiš? Nikada nisam saznao kako, ali sam se nažalost uvjerio da može.

Nema ništa ništavnije, ali ni bolnije od čiste hartije, a nekada me tako radovala. Volio sam pisati na desnoj strani teke, jer se kroz nju nisu nazirala slova pisana na prethodnoj stranici, tome je ispunjavalo posebnim elanom i srećom. A poslije je ta bjelina vrištala i rugala mi se jer je nisam mogao popuniti. Bezuspješno, bezuspješno sam provodio noći uz lampu mijenjajući ih za dane, jutra uz obalu rijeke, poslijepodneva ispod krošnji drveta ili u čitaonama gradske knjižnice i na svim onim mjestima gdje sam čitao da su veliki pisci stvarali svoja djela. Inspiracija mi nije dolazila. Nisam je pronašao ni u ljubavnicama, ni u obiteljskim tragedijama, pa ni u vremenu koje je neumitno isticalo. Nisu mi je dali ni lažni prijatelji, ni pogledi i riječi svih onih kojima sam pomogao. Čitav život sam tragao za njom, u ubijedenju da je to moj put i nisam je našao, ali tragovi su ostali urezani na mom licu pa ću se jedan dan kada budem imao vremena možda vratiti istim stopama na početak, ko zna, možda me tamo čeka.

Večeras, na svoj šezdeset drugi rođendan, moram se pojaviti na domjenku i primiti nagradu za velikodušnost i dobru volju, pozdraviti skupinu od par stotina ljudi i zahvaliti im se na još jednoj statui.

Ni danas ne volim bijelu boju, možda zato što nikada nijedna nevjesta u takvoj haljini nije stajala kraj mene pred oltarom, niti volim crnu boju jer me podsjeća na odjeću svećenika čiji je duhovni mir za mene ostao nedostižan za života.

Večeras ću odjenuti ono odijelo koje sam trebao nositi na dodjelu Pulitzerove nagrade. Nekako mi se čini drugačije. Ne znam je li zbog toga što sam samo pisac bez talenta sa kojim sam rođen ili samo zato što nema moje majke da iz prvog reda zabljesne dvoranu i razbije sivilo koje me opsjeda, jer ja drugu boju nisam upoznao.

MINJA PEJANOVIĆ/Mostar

NA SKALI OD KAMENA

Ona: I što da velim?

Zar iznova tratiš ovo vrijeme Bogom nam dano ili jednostavno zaboraviti na svoje lice, na likovanje onoga što je strano? Znam da si i ti nekada bio u mom vremenu, mojim mislima. Znam da ti se nikada neću obratiti, jer doista odišeš svom silinom.

No, znam, reći ćeš, da sam tvoja! Ispravka, da smo svi tvoji, da smo stavljeni pod uzde tvoje samilosti. Tvoga licemjerna. Ali ti znaš da sam ja samo svoja, da ja odišem slobodom i da mi je nikada nećeš oduzeti. Ti to znaš, ali ostaješ predivan u tom svom bezvremenskom iskazu najljepšeg glasa što ga ikada čuh, glasa što nosi moje utamničenje.

Između onoga što se čini i onoga što jest, stoji tvoj svijet tamo na dnu, preko granice, na kamenu i ovaj moj ravni, zlatni, moja snaga.

I kako sada želiš da pomirim dvije oprečne strane?! Znaš li što će reći moji bližnji kada doznaju tvoje porijeklo?! Nikako se nećeš uklopiti u njihov svijet unaprijed stvoren za mene. U njemu moguće su samo male transformacije. Užasno male, minijaturne.

On: I za tebe niti moji neće imati sluha, jer ti nisi iz našeg svijeta, ti pripadaš tamo gore u ono što njima nije dokučivo. Za njih vrijedi izričaj:

- Odbravamo, ako je naša. —

I što da ja sada učinim pa da pomirim dva svijeta?

Tišina

On: U paralelnom dijelcu svemira živimo samo nas dvoje. Što tražiš od mene da ti dam? Moje prezime?! To ne smijem. Bit ću zauvijek obilježen, prekriven jer sam se odrekao svoga rodoslovlja.

Hoćeš moj život, moje snove?

Ona: Lako je tako preciznošću kirurškog noža nuditi dvije stavke! Gdje su kotačići što pokreću tvoj libido, gdje je ono razmišljanje što drago mi je uhu?!

Zar ćeš dopustiti da me odbace?

Znaš najbolje od svih da se takva sila sada jednom u mileniju i u tom trenu rodeni smo mi. Krv je krv, geni su geni i nema onoga sto nas može držati više zajedno od nas samih. Nas dvoje smo pokretači, osovine, Izmišljene li floskule osjećaja vrijednosti!

On: Opet se sve i za svagda i u sve vrijeme vrti oko žene, žene, žene . . .

Ona: I doista svijet bi uništen od žene i svijet bi spašen od žene! I na kraju opet žena izigrana pristajanjem na manje od manjega.

On: Ne znam zašto mi to govoriš kad tvojim vijugama plovi moja slava.

Ona: Varaš se. Za razliku od tebe, sretna sam.

Ti gledaš na sat. Sretni ljudi to ne rade.

Biti iskren samome sebi najbolja je uloga.

On: Biti zaljubljen ne znači nužno i voljeti. Zaljubljenost je stanje, voljeti je čin.

Ona: Znam, citirat ćeš i dalje da je ljubav igra u kojoj oboje mogu pobijediti.

Daješ da te otkinu od mene, da te izgubim.

Pružaj ruke i utočište nalazi na njegovim ramenima.

Ona: Čuvaj me! Nedađ me!

Tišina

Ona: Nemoj im dopustiti! Poslovica veli da se čuda događaju onima koji u njih vjeruju.

Ti vjeruješ. Ja vjerujem. Vjera te odgovijala, vjera te othranila. Vjeruj u sebe.

Noć. Svitanje. On je budan. Razmišlja. Ona se budi. I gleda ga.

Ona: Zar iznova slijedi, nakon posteljnog tehniciranja, nas dvoje smo dva različita svijeta, nikada nas neće ostaviti na spokoju, . . . ?

On: Nikada se neće pomiriti s činjenicom da smo skupa, da smo jedno, a sa njima rastočeni u kalupe, u brojeve, u nasljeđe dijalekta.

Ona: Gledaj me! Zar su njihovi stavovi presudni? Najnesebičnija stvar u životu je ljubav.

Iznova se opireš, jer ne možeš poravnati raskol između sebe i njih, između mene i njihovih pogleda. U glavi vrtiš identičnu dramu.

On: A što danas sutra s djecom, čija li će ona biti?

Ona: Naša, samo naša! I tvoja i moja i njihova.

On: Ovo je dugotrajni osjećaj tražnje i zavjere.

Ona: Dašak koji ti je pružen, ujedno je i tvoj bijeg od ustaljenosti. Usamljenosti.

On: Velika je divergencija moga svijeta od tvog.

Ona: Slušam ti glas u odmaku od realnosti.

Barem ti nikada nisi izbjegavao pitanja koja ti je postavilo vrijeme!

Snažno je, osjećajno pogleda.

On: Znam da sam tvoj.

To je svrha moga života.

Ona: Postoji kriminal u očekivanjima.

On: Kriminal je prevariti moje roditelje i tebe i na svoju dobit utajom stvoriti zrcalo izgubljenih želja.

Bolno je slušati plač otpisanih.

Ona: Nemoj mi vjerovati, sad znam zašto živim.

Sve je to izborna geometrija što slaže epilog o neminovnosti, tragičnosti usuda.

Glasa joj ponestaje.

Za nas više nema izlaza, naše mjesto rođenja je nepremostiva granica.

Ali zašto onda pod noktima osjećam pepel?

On: Ti, uvijek ti, naspram mene!

Tu sve počinje i sve završava.

Bori se s mislima. Teško mu je izgovoriti mišljene riječi.

Ona: No, reci mi, nisam fragilna!

Ne gledaj me tako!

Ne mogu to procesuirati, rušiš mi cijelu koncepciju!

Reci mi!

Na tebi je red!

Na kraju krajeva, ti si muško!

On: Sumnjičiš me?

Ja sam linija koju nikada nećeš prijeći. Ne vjeruješ mi?

Zar sam okrutan prema tebi, ako se bojim za sebe. Bez okrutnosti nema ni ljubavi.

Zašto si ujedno hladna i plemenita?

Zašto ja gledajući tebe mogu pogaziti svoj ponos, a da se ne osjećam osiromašenim?!

Tišina. Ona gleda u kut praznine.

On: Pogledaj ovo lice!

Molim te, pogledaj ga!

Vidiš bol kako klizi niz njega.

Uzdah.

O, ludu, moja!

Koliko te mrzim!

Njen pogled ispod oka.

On: Ne, ne mrzim te, već mrzim sebe jer sam dopustio da me spustiš na koljena. I u tom očaju novog snoviđenja ja nalazim smisao utjehe, neznanog osjećaja, nečega što mi je godinama bilo strano, nerazumljivo njegovo postojanje. Ili sretan sam, sad to mogu reći. Osjećam se preporođenim. Sada znam što je to.

To je ljubav!

Ja sam zaljubljen.

Sada mogu sve.

Oko mu je puno tekuće prozirnosti. Koža mu se naježila o silnog osjećaja miline.

Ona ga gleda s nevjericom.

On: Vidim li to titraj u kutku tvojih usana?

Smiješak na njenom licu. Vedrina na licu njegovom.

On: Hoću da znaš za svad i zauvijek, ludice moja, na protivljenje drugih i zavist mnogih, bit ću tvoj i vječno te zvat ću imenom tvojim, imenom mojim.

Rafaela Muić/Rešetari

Vrilotex d.o.o. Grude
za proizvodnju i trgovinu tekstila

FEDERALNA TELEVIZIJA
HERCEGOVAČKA TELEVIZIJA
RADIO DOBRE VIBRACIJE
RADIO ŠIROKI BRIJEG
RADIO GRUDE
RADIO LJUBUŠKI
RADIO STUDIO 88
RADIO PLUS

www.Bljesak.info
www.HercegovinaLive.com
www.Pincom.info
www.Poskok.info
www.Abcportal.info
www.Sirokibrig.com
www.Jabuka.tv
www.Monet.ba
www.Grude-online.info
www.Livno-online.com
www.Bitno.ba
www.Brotnjo.info
www.Ljportal.com

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
MINISTARSTVO CIVILNIH POSLOVA
FONDACIJA ZA MUZIČKE, SCENSKE I LIKOVNE UMJETNOSTI SARAJEVO
MINISTARSTVO PROSVJETE, ZNANOSTI, KULTURE I ŠPORTA ŽZH
OPĆINA ŠIROKI BRIJEG

30.07.2009. ČETVRTAK

20:04 Otvaranje festivala

20:12 Glazbeni program izvan konkurencije

NAUNSKI BUBNJARSKI KVARTET (Ljubuški)

20:21 Glazbeni program u konkurenciji

MARTA I D.O.O. (Vitina)

ORPHAN SOCIETY (Zagreb)

BENNY LAVA (Split)

MAY DAY (Široki Brijeg)

FLAME (Mostar)

21:33 Filmovi izvan konkurencije

ĐIR KROZ GRAD (1983, 1993, 2003)

21:37 Filmovi u konkurenciji

DIVLJI KONJI S KRUGA (Široki Brijeg) – Tomislav Miličević i Marko Karačić

SVE SE MOŽE KAD SE HOĆE (Sarajevo) – Amar Džumišić

KRUHA I IGARA (Zagreb) – Josip Galić i Slaven Hrkać

F+M=N (Široki Brijeg) – Tomislav Cavar

E.P.P. (Ljubuški) – Gordana Džajo

ALL YOU NEED IS LOVE (Široki Brijeg) – Antonija Bosnjak

POVRATAK KUĆI (Solac) – Zdravko Terkeš

IMAČI KADA! (Široki Brijeg) – Ivan Mandić i Josip Bogdan

CRTEŽ (Žepče) – Kristina Kramer

INSERT (Dubrovnik) – Zlatko Tomić

22:06 Glazbeni program izvan konkurencije

BERETTE (Široki Brijeg)

DUBIOZA KOLEKTIV (Zenica)

31.07.2009. PETAK

18:07 Otvaranje treće večeri festivala

18:13 Glazbeni program u konkurenciji

PRESS PLAY BAND (Posušje)

MEDIUM (Mostar)

BRANIK (Široki Brijeg)

TRANS (Mostar)

STRATOS (Mostar / Široki Brijeg)

BORG BEND (Čapljina)

ČUDOMIX & L.S.D. ORCHESTRA (Imotski)

GORE PA TAMO (Stolac)

21:32 Filmovi u konkurenciji

REFLEKSIJA (Zagreb) – Josip Galić Gala

ZONA OZONA (Mostar) – Ivo Mikulić

7 KN, 1 EUR (Dubrovnik) – Igor Knezović

BARA (Zagreb) – Josip Galić i Ivan Lovrić

THE LYING RABBIT (Široki Brijeg) – Karlo Jelić

BEZ TEME (Dubrovnik) – Ines Čop

PISMO DJEDU MRAZU (Ljubuški) – Jure Čuljak

KAD DOKTORA NEMA (Mostar) – Ivo Bandić

TOČAK (Ljubuški) – Luka Rupčić

PUT (Široki Brijeg) – Toni Brekalo i Danijel Penavić

22:03 Glazbeni program izvan konkurencije

RAFO & O'BRADES (Zagreb)

22:29 Proglašenje pobjednika WHF No. 6.

22:37 Glazbeni program izvan konkurencije

ELEMENTAL (Zagreb)

01.08.2009. SUBOTA

18:04 Otvaranje druge večeri festivala

18:08 Glazbeni program u konkurenciji

ORION (Široki Brijeg)

TVRDA STOLICA (Široki Brijeg)

JANE (Široki Brijeg)

BLIS (Široki Brijeg)

ROBBA LEEK (Široki Brijeg)

DOM ZDRAVLJA (Široki Brijeg)

SVRBY (Makarska / Hrvatska)

VENUS (Mostar)

21:35 Filmovi u konkurenciji

LEGLO (Sarajevo) – Adem Ady Karačić

TETRIS (Široki Brijeg) – Teo Zovko

PROGRAM + (Solac) – Zdravko Terkeš

SOMINUM (Sarajevo) – Tarik Jazić

PILANA ZEŠCA (Široki Brijeg) – Josipa Cavar

ČAKAROVİ DOCI (Gornji Hamzići) – Josip Kežić i Ivan Lovrić

ZIVOT (Široki Brijeg) – Marko Karačić

ORA ET LABORA (Zagreb) – Josip Galić i Ivan Lovrić

PATHS OF MEMORIES (Goražde) – Jasmin Hasanović i Edita Velić

OBRAČUN U ZASJEDI (Dubrovnik) – Zlatko Tomić

ŠEST DEBILA IŠLO DO DABILA (Široki Brijeg) – Ivan Soldo

NESRETNO DJETE (Ljubuški) – Dragan Nižić

AB OVO (Široki Brijeg) – Zvonimir Čužić

KLOKANOVA ŠAPA (Neum) – MEC team productions

22:32 Glazbeni program u konkurenciji

KUD NARODNE MOŠNJE (Ljubuški)

AFRODITA (Tomislavgrad)

K.U.D. KEZON (Čapljina)

REVERSE (Livno)

QUARTET MODERATO CANTABILE (Gornjih Hamzići)

MRKE PLOČE (Imotski)

